

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT ŚRODOWISKA, ROLNICTWA
I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

I n f o r m a c j a

o wynikach kontroli opracowania i wdrożenia Zintegrowanego systemu Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS, w tym realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03

WARSZAWA
KSR II-411401-01

MARZEC 2002 R.
Nr ewid. 26/2002/I/01/007/KSR

SPIS TREŚCI

I. Część ogólna	3
1. Charakterystyka kontroli	3
2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności	8
3. Wnioski	20
II. Część szczegółowa	21
1. Charakterystyka stanu prawnego kontrolowanej działalności	21
1.1. Prawo polskie w zakresie kontrolowanej działalności	21
1.2. Podstawy prawne funkcjonowania ZSZiK-IACS w krajach..... Unii Europejskiej	25
2. Uwarunkowania organizacyjno-ekonomiczne w zakresie..... tworzenia ZSZiK-IACS.....	29
2.1. Cel i zadanie ZSZiK-IACS	29
2.2. Przyjęty model opracowania i udzielenie ZSZiK-IACS..... w Polsce	29
2.3. Funkcjonowanie systemu ZSZiK-IACS w krajach UE.....	31
3. Istotne ustalenia kontroli	33
1.1.1. Realizacja i ocena projektów Phare PL 9805.01..... i PL 9805.03 w ramach umów bliźniaczych..... PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03.....	33
1.1.2. Zakup towarów i usług, w tym sprzętu informatycznego..... za środki Phare	41
3.1.3. Nadzór MRiRW nad realizacją i wdrażaniem projektów..... pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03.....	48
3.1.4. Współpraca podmiotów uczestniczących w realizacji..... projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03.....	51
3.2. Przebieg prac związanych z opracowaniem i wdrażaniem..... ZSZiK – IACS	54
3.2.1. Postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na..... opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS.....	55
3.2.2. Wybór wykonawcy ZSZiK-IACS	58
3.2.3. Ocena umowy Nr 14/KZP/01 z dnia 28 czerwca 2001 r..... na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS	59
3.2.4. Charakterystyka postanowień umowy Nr 14/KZP/01	60
3.2.5. Realizacja umowy o opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS....	61
3.2.6. Ocena produktów umowy w części nieinformatycznej..... ZSZiK-IACS oraz trybu ich odbioru przez ARiMR	64
3.2.7. Ocena umowy Nr 39/01/KZP z dnia 18 października 2001 r... o świadczenie usług utrzymania części informatycznej..... ZSZiK-IACS.....	66
3.2.8. Nadzór MRiRW nad przebiegiem postępowania o udzielenie..... zamówienia publicznego na opracowanie i wdrożenie..... ZSZiK-IACS	67
3.3. Finansowanie budowy ZSZiK- IACS za środki Phare..... i budżetu państwa	68
3.4.1. Wyniki kontroli przeprowadzonej przez OLAF	72
3.4.2. Wyniki kontroli przeprowadzonych przez UKS w Warszawie...	73
III. Opis postępowania kontrolnego	74
<u>ZALĄCZNIKI</u>	

I. Część ogólna

1. Charakterystyka kontroli

1.1. Tytuł: „Opracowanie i wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS, w tym realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03”¹.

1.2. Numer kontroli: kontrola doraźna I/01/007

1.3. Cel kontroli

Celem kontroli było dokonanie oceny:

- prawidłowości opracowania i wdrożenia Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS,
- stopnia realizacji przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) i Fundację „Fundusz Współpracy” dwóch programów finansowanych m.in. z funduszy Phare w ramach dostosowania polskiego rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej, tj. stworzenia w Polsce wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych (program PL 9805.01) oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt (program PL 9805.03),
- prawidłowości wykorzystania środków publicznych przeznaczonych na powyższe zadania,
- skuteczności sprawowania nadzoru przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) nad realizacją budowy systemu ZSZiK-IACS.

Celem kontroli było ponadto zidentyfikowanie i wyeliminowanie obszarów korupcjogennych, do których w wyniku tej kontroli można zaliczyć proces zawarcia przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa umów z firmą Hewlett Packard Polska Sp. z o.o. (HP), zwłaszcza umowy o świadczenie usług utrzymania części informatycznej systemu oraz dokonywane przez Fundację „Fundusz Współpracy” zakupy sprzętu za środki Phare, wśród którego ujawniono sprzęt informatyczny pochodzący spoza państw UE bądź innych przez nią wskazanych.

¹ W dniu 5 września 2001 r. Minister RiRW zwrócił się z prośbą do Prezesa NIK o przeprowadzenie kontroli ARiMR w zakresie realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03. Kontrola została podjęta na podstawie decyzji Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z dnia 17 września 2001 r. Prezes NIK 10 grudnia 2001 r. na wniosek Departamentu Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego wyraził zgodę na poszerzenie zakresu przedmiotowego i podmiotowego kontroli oraz zmianę tytułu kontroli.

1.4. Zakres podmiotowy i przedmiotowy oraz termin przeprowadzenia kontroli

Kontrola została przeprowadzona przez Departament Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego NIK na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli² pod kątem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

Czynności kontrolne w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa prowadzono od 26 października 2001 r. do 23 stycznia 2002 r., natomiast w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Fundacji „Fundusz Współpracy” od 7 grudnia 2001 r. do 23 stycznia 2002 r.³ Badaniami kontrolnymi objęto lata 1998-2001.

Tematyka kontroli dotyczyła głównie:

- realizowania przez ARiMR zadań z projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03,
- stosowania przez ARiMR zasad, trybu i form przy udzielaniu zamówienia publicznego na opracowanie i wdrożenie projektu Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS,
- procesu zawierania pomiędzy ARiMR i HP 2 umów, tj. umowy z dnia 28 czerwca 2001 r. o opracowanie i wdrożenie ZSZiK oraz umowy z dnia 18 października 2001 r. o świadczenie usług utrzymania części informatycznej ZSZiK-IACS,
- stosowania obowiązujących procedur przez Fundację „Fundusz Współpracy” przy zakupie sprzętu i usług za środki Phare,
- sposobu wywiązywania się MRiRW z obowiązków określonych dla tego ministerstwa w Memorandum Finansowym 98 przy realizacji programów Phare oraz w kolejnych edycjach Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC),
- form i trybu sprawowania przez MRiRW nadzoru nad ARiMR w zakresie opracowania ZSZiK-IACS, w tym wdrażania projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03,
- trybu finansowania i wielkości kwot środków publicznych przeznaczonych na budowę ZSZiK-IACS.

W związku z przeprowadzoną kontrolą – w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK zasięgnięto informacji w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE), firmach: Hewlett Packard Polska Sp. z o.o., ICL Poland Sp. z o.o., LOGON S.A. Informacje pobrano w sprawach nadzoru UKIE nad realizacją projektów pilotażowych oraz nad Fundacją „Fundusz Współpracy” w sprawach dotyczących zakupu sprzętu informatycznego pochodzącego spoza państw UE.

² Dz.U. z 2001 r. Nr 85, poz. 937 i Nr 154, poz. 1800

³ Kontrolą objęto początkowo ARiMR. Zgodnie z decyzją Prezesa NIK z dnia 10 grudnia 2001 r. poszerzono zakres podmiotowy i przedmiotowy kontroli oraz zmieniono tytuł kontroli. NIK przeprowadziła i zakończyła kontrolę w ciągu 5 miesięcy.

W trybie art. 39 ustawy o NIK przeprowadzono oględziny sprzętu informatycznego, w 2 Zamiejscowych Sekcjach ARiMR ds. ZSZiK-IACS, tj. w Olsztynie i Rzeszowie oraz w 10 biurach powiatowych ZSZiK (po 5 w każdej Sekcji), w zakresie: zgodności stanu faktycznego z ewidencyjnym, warunków jego przechowywania, sposobu wykorzystania. Sprawdzone też zaawansowanie prac nad budową ZSZiK-IACS w tych jednostkach.

Ponadto NIK nawiązała współpracę z:

1. Europejskim Urzędem ds. Zwalczenia Nadużyć i Korupcji (OLAF)⁴, w ramach której zaproponowała przeprowadzenie przez inspektorów tego Urzędu kontroli w obszarach związanych z finansowaniem systemu ZSZiK-IACS pozostających poza właściwością NIK oraz określiła zakres zadań kontrolnych dla inspektorów. Zakres kontroli inspektorów OLAF miał dotyczyć:
 - udziału i roli doradców przedakcesyjnych w realizacji projektów PL 9805.01 i PL 9895.03,
 - sposobu monitorowania przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie wykonania przez doradców przedakcesyjnych obowiązków wynikających z umów twinningowych (bliźniaczych) PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03,
 - udziału przedstawicieli KE w kontraktowaniu za środki Phare towarów i usług, w tym sprzętu informatycznego,
 - przestrzegania przez firmy z UE dostarczające do Polski sprzęt informatyczny zasady, że musi on pochodzić z państw UE bądź innych państw przez nią wskazanych.
2. Głównym Inspektorem Kontroli Skarbowej, do którego NIK zwróciła się o przeprowadzenie przez inspektorów Urzędu Kontroli Skarbowej kontroli podmiotów uczestniczących w budowie systemu ZSZiK-IACS, tj. HP oraz jej podwykonawców. Ustalenia kontroli prowadzonej przez UKS w Warszawie miały dotyczyć:
 - wywiązywania się firmy HP oraz podwykonawców umowy nr 14/KZP/01 z 28 czerwca 2001 r. zawartej pomiędzy ARiMR i HP z zobowiązań podatkowych na rzecz państwa,
 - powiązań kapitałowych i osobowych podwykonawców powyższej umowy z ARiMR oraz HP,
 - zatrudniania przy budowie części nieinformatycznej ZSZiK-IACS pracowników ARiMR przeszkolonych za środki Phare.

W myśl uzgodnień, ustalenia z przeprowadzonych przez obie instytucje badań miały być wykorzystane w informacji NIK o wynikach przedmiotowej kontroli. Omówiono to na str. 72-73 niniejszej Informacji.

⁴ Porozumienie z dnia 11 grudnia 2001 r. Prezesa NIK z Dyrektorem Generalnym OLAF w sprawie współpracy przy kontroli opracowania i wdrożenia IACS w Polsce

1.5. Wyniki dotychczas przeprowadzonych kontroli

W I kw. 2001 r. Departament Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Najwyższej Izby Kontroli przeprowadził w ARiMR kontrolę (nr P/00/113) wykonania planu finansowego ARiMR w 2000 r. Badania kontrolne obejmowały m. in. prawidłowość wydatkowania środków z budżetu krajowego (przekazanych Agencji w formie dotacji) na realizację programów Phare, w tym na wprowadzenie w Polsce ewidencji gospodarstw rolnych (program PL9805.01) oraz zwierząt gospodarskich (program PL9805.03). Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły naruszenia ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych, m. in. wskutek:

- niezgodnego z przeznaczeniem wydatkowania dotacji na realizację ww. programów Phare w wysokości 122 tys. zł (art. 138 ust. 1 pkt 4 ustawy),
- nieuregulowania odsetek od dotacji w kwocie 1.098 tys. zł pobranej przez Agencję na realizację ww. programów w nadmiernej wysokości (art. 93 ustawy),
- niewyodrębnienia w oddzielnej części planu finansowego na 2000 r. dotacji w kwocie 384 tys. zł, przyznanej Agencji na realizację programu Phare PL 9808 (art. 33 ust. 2 pkt 2 ustawy).

Ustalenia kontroli wskazały ponadto na brak do listopada 2000 r. uregulowań dotyczących powiązania zaszeregowania na danym stanowisku z wymaganymi kwalifikacjami oraz, że spośród 75 osób przyjętych do pracy w Zamiejscowych Sekcjach ds. Realizacji Programów Pilotażowych IACS, 8 osób zatrudnionych na stanowiskach merytorycznych posiadało wykształcenie nie związane z działalnością Agencji, zaś w przypadku 3 osób staż pracy wynosił od 0 do 8 miesięcy.

W związku ze stwierdzeniem ww. nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli w wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Prezesa ARiMR w dniu 2 maja 2001 r. wniosowała m. in. o:

- wyodrębnianie w oddzielnych częściach planu finansowego Agencji na dany rok budżetowy, wszystkich zadań realizowanych przez ARiMR w ramach programów Phare,
- dokonanie zwrotu na rachunek Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotacji wydatkowanej niezgodnie z przeznaczeniem oraz odsetek od dotacji pobranej w nadmiernej wysokości.

W odpowiedzi z dnia 20 czerwca 2001 r. na wystąpienie pokontrolne, Prezes ARiMR poinformował Najwyższą Izbę Kontroli o przystąpieniu do realizacji powyższych wniosków. Ustalenia kontroli wykazały, że:

- w założeniach do projektu planu finansowego ARiMR na 2001 r. wyodrębniono wszystkie środki, będące w dyspozycji Agencji. Jednocześnie wszelkie działania podejmowane przez Agencję w ramach programów Phare, po uzgodnieniu oraz zaakceptowaniu wniosków przez MRiRW, zostały - w formie planu finansowego na 2001 r. w podziale na kolejne wyodrębnione programy Phare - przekazane resortom nadzorującym działalność Agencji (MRiRW oraz Ministrowi Finansów),

- realizując wniosek dotyczący zwrotu odsetek od dotacji pobranej w nadmiernej wysokości na realizację programów PL9805.01 i PL9805.03 Agencja w dniu 15 maja 2001 r. przekazała na rachunek MRiRW kwotę 106.536,93 zł.
- nie został zrealizowany wniosek dotyczący zwrotu na rachunek MRiRW dotacji w kwocie 122.033,57 zł wydatkowanej niezgodnie z przeznaczeniem na realizację projektów PL9805.01 i PL9805.03, gdyż w kwestii niezgodnego z przeznaczeniem wydatkowania ww. środków – jako naruszenie dyscypliny finansów publicznych z art. 138, ust. 1, pkt 4 ustawy o finansach publicznych – po rozpatrzeniu przez Resortową Komisję Orzekającą w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych przy Ministrze Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydano orzeczenie uniewinniające.

1.6. W okresie objętym kontrolą:

a) Ministrami Rolnictwa i Rozwoju Wsi byli:

1. Pan Jacek Janiszewski od 31 października 1997 r. do 26 marca 1999 r.
2. Pan Artur Balazs od 26 marca 1999 r. do 19 października 2001 r.
3. Pan Jarosław Kalinowski od 19 października 2001 r. do chwili obecnej.

b) W MRiRW za dostosowanie polskiego rolnictwa do wymogów UE oraz za współpracę z zagranicą odpowiadali:

1. Sekretarz Stanu Pan Henryk Wujec od 19 maja 1999 r. do 11 lipca 2000 r.
2. Sekretarz Stanu Pan Zbigniew Chrzanowski od 15 maja 2000 r. do 17 października 2001 r.
3. Sekretarz Stanu Pan Robert Gmyrek od 2 sierpnia 2000 r. do 22 października 2001 r.
4. Sekretarz Stanu Pan Czesław Siekierski od 24 października 2001 r. do chwili obecnej.
5. Podsekretarz Stanu Pan Jerzy Plewa od 23 maja 1997 r. do chwili obecnej.

c) W MRiRW za nadzór nad ARiMR odpowiadali:

1. Podsekretarz Stanu Pan Ryszard Brzezik od 19 maja 1999 r. do 15 października 2000 r.
2. Podsekretarz Stanu Pan Feliks Klimczak od 16 października 2000 r. do 25 października 2001 r.
3. Sekretarz Stanu Pan Czesław Siekierski od 24 października 2001 r. do chwili obecnej.

d) Prezesami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa byli:

1. Pan Mirosław Mielniczuk od 7 stycznia 1998 r. do 7 listopada 2001 r.
2. Pan Andrzej Śmietanko od 8 listopada 2001 r. do 8 lutego 2002 r.
3. Pan Aleksander Bentkowski od 8 lutego 2002 r. do chwili obecnej.

e) Prezesem Zarządu Fundacji „Fundusz Współpracy” był od dnia 21 lipca 1998 r. do 10 stycznia 1999 r. Pan Robert Malicki, od 11 stycznia 1999 r. do chwili obecnej stanowisko to zajmuje Pani Maria Szreder. Członkami Zarządu Fundacji „Funduszu Współpracy” są: od 1 stycznia 1998 r. do chwili obecnej Pan Wojciech Paciorkiewicz oraz od 1 lutego 1998 r. do chwili obecnej Pani Beata Olbrycht.

2. Synteza ustaleń kontroli i ocena kontrolowanej działalności

W ramach przygotowań do wprowadzenia w życie Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), w krajach Unii Europejskiej (UE), niezbędnym jest zorganizowanie Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli (ZSZiK-IACS). Każde państwo członkowskie na mocy rozporządzenia Rady Wspólnoty Europejskiej Nr 3508/92 zostało zobowiązane do utworzenia własnego systemu ZSZiK-IACS.

Po przyjęciu przez Komisję Europejską w dniu 25 marca 1998 r. dokumentu „Partnerstwo dla Członkostwa”, Rada Ministrów zatwierdziła w dniu 23 czerwca 1998 r. „Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej” (NPPC 1998), w którym m.in. przewidziano zakres zadań przygotowawczych do wprowadzenia WPR.

W podpisanych przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Komisję Europejską Memorandach Finansowych (MF) PL 98 i PL 99, zatwierdzonych przez Rząd RP Narodowych Programach Przygotowania do Członkostwa w UE na lata 1999-2001 oraz w umowach twinningowych (bliźniaczych) PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03 zawartych pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwami Rolnictwa Niemiec, Austrii i Danii, **rola i funkcja MRiRW w procesie opracowania i wdrażania systemu ZSZiK-IACS w Polsce została określona jako wiodąca, kontrolno-monitorująca oraz koordynująca prace podmiotów zaangażowanych w budowę systemu ZSZiK-IACS. MRiRW miało również obowiązek opracowania podstaw prawnych dla funkcjonowania tego systemu w Polsce.**

Polska rozpoczęła budowę systemu ZSZiK-IACS od prac pilotażowych w 2 wybranych województwach: warmińsko-mazurskim i podkarpackim. Doświadczenia zdobyte w budowie systemu w mniejszej skali i w zróżnicowanych strukturalnie gospodarstwach miały posłużyć do skutecznego wprowadzenia systemu w skali całego kraju.

Wdrażanie ZSZiK-IACS w województwach pilotażowych miało przebiegać zgodnie z opracowaną przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) koncepcją, zawartą w „Harmonogramie wdrożenia systemu dla korzystania z płatności bezpośrednich do roku 2003”. W celu zbudowania poszczególnych elementów systemu realizowane były w ramach programu Phare 98 2 projekty pilotażowe:

- PL 9805.01 „Stworzenie w Polsce wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych”,
- PL 9805.03 „Stworzenie w Polsce systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt”.

1. NIK krytycznie ocenia przebieg realizacji projektów pilotażowych: „Stworzenie w Polsce wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych” (PL 9805.01) i „Stworzenie w Polsce systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt” (PL 9805.03). Zdaniem NIK, w 1999 r. ARiMR nie była przygotowana organizacyjnie i logistycznie do realizacji projektów pilotażowych, które miały stanowić podstawę dla zbudowania systemu ZSZiK-IACS w kraju. W szczególności w strukturze Agencji nie wyodrębniono jednostek organizacyjnych (Zespołów, Biur Terenowych), pracownicy nie posiadali wiedzy i doświadczenia w zakresie funkcjonowania podobnych systemów w krajach UE. Agencja nie dysponowała też procedurami dla wdrażania tych projektów w województwach pilotażowych. Byli Ministrowie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, a następnie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, nakładając na ARiMR zadania w tym zakresie, nie przekazali jednocześnie doświadczeń i dokumentacji Głównego Inspektoratu Weterynarii (GIW) i Departamentu Nieruchomości Rolnych w MRiRW zdobytych podczas 2 - letniego przygotowywania ww. projektów Phare 98. Ze strony ARiMR za wdrożenie odpowiedzialni byli: za projekt PL 9805.01 – od 23 września 1999 r. do 4 grudnia 1999 r. Zastępca Dyrektora Zespołu Analiz i Programów ARiMR Pan Wojciech Rz.⁵, za projekt PL 9805.03 – od 3 lutego 2000 r. do 21 sierpnia 2000 r. Dyrektor Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR Pan Arkadiusz M.⁶ (str. 33 - 40)

- ARiMR przystąpiła z ponad 1-miesięcznym opóźnieniem, w stosunku do terminów określonych w umowach bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03, do wdrażania projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 w 2 wybranych województwach,
- Do 31 sierpnia 2001 r., tj. dnia zakończenia projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 nie wdrożono w pełni wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w 2 województwach pilotażowych,

⁵ a następnie od 4 grudnia 1999 r. do 22 września 2000 r. Doradca Prezesa ARiMR Pan Arkadiusz M., od 22 września 2000 r. do 31 sierpnia 2001 r. p.o. Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR Pan Ireneusz D., który od 25 września 2000 r. przekazał do realizacji część zadań Zastępcy Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR Panu Jerzemu M.,

⁶ a następnie od 21 sierpnia 2000 r. do 31 sierpnia 2001 r. p.o. Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR Pan Ireneusz D., który od 25 września 2000 r. przekazał do realizacji część zadań Zastępcy Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR Panu Krzysztofowi Ch.

- Przyjęty przez ARiMR model systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt na potrzeby pilotażu był niepełny i nie mógłby posłużyć do wypracowania strategii opracowania i wdrożenia ZSZiK-IACS w całym kraju na poziomie zgodnym z wymaganiami UE. Model ten nie przewidywał m.in. znakowania na bieżąco nowonarodzonych cieląt, brak było modułu bieżącego postępowania z bydłem poddanym ubojowi, zwierzętami padłymi lub sprzedanymi do innych gospodarstw,
- Nie zrealizowanie celu projektu pilotażowego PL 9805.03 w zakresie wdrożenia systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w znacznej mierze spowodowane było skróceniem z 24 do 18 miesięcy czasookresu jego realizacji, będącego wynikiem przedłużających się prac w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad dokonaniem korekty umowy PL 98/IB/AG/03, po zgłoszeniu zastrzeżeń do jej zapisów przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie oraz nie przygotowaniem i brakiem w tym okresie odpowiednich regulacji prawnych w zakresie obowiązku znakowania zwierząt gospodarskich.

2. Przed rozpoczęciem realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 ARiMR nie opracowała długofalowego planu inwestycyjnego dotyczącego zakupów sprzętu informatycznego na potrzeby systemu ZSZiK-IACS (str. 43 - 44)

- Zakupy sprzętu informatycznego dla projektów pilotażowych miały charakter doraźny, przy braku długofalowego planu inwestycyjnego na potrzeby systemu ZSZiK-IACS, a ponadto brak było synchronizacji dostaw z możliwością zainstalowania w miejscach wskazanych przez ARiMR. W rezultacie część sprzętu (około 40,7%) przyjęto bez rozpakowywania, a środki z funduszu Phare przeznaczone pierwotnie na pokrycie kosztów jego zainstalowania w kwocie 8,3 tys. €, tj. 4,6% wartości kontraktów przeznaczono na szkolenie pracowników ARiMR.

3. NIK negatywnie ocenia udział Fundacji „Fundusz Współpracy” jako Jednostki Finansująco-Kontraktującej (JFK) w kontraktowaniu sprzętu i usług związanych z wdrażaniem ZSZiK-IACS. Zakupu sprzętu informatycznego i usług w ramach projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 JFK dokonywała za środki Phare (str. 36, 41 - 47)

- Niedostateczny był nadzór Fundacji „Fundusz Współpracy” nad realizacją dostaw towarów. JFK bazowała jedynie na przekazywanych przez

dostawców sprzętu informatycznego świadectwach pochodzenia uznając, że w ten sposób spełnione są wymagania obowiązujące przy dokonywaniu zakupów za środki Phare. Spośród przyjętych przez Fundację 13 świadectw pochodzenia sprzętu, 10 dokumentów miało charakter ogólny, spośród których certyfikaty pochodzenia wystawione przez Fujitsu Siemens Computers GmbH (Niemcy) i Xerox Manufacturing (Holandia) nie odnosiły się do konkretnych dostaw i dostawców. Fundacja przyjęła również świadectwo pochodzenia wystawione przez Polską Izbę Handlu Zagranicznego dla firmy LOGON S.A., m.in. dla 37 komputerów osobistych o wartości 36,3 tys. €, uznanych że pochodzą z Polski, podczas gdy wśród nich były także monitory DTK z Tajwanu. Kontrola ustaliła, że wartość sprzętu pochodzenia azjatyckiego wynosi 189,5 tys. €, tj. 9,8% ogólnej kwoty zakupów,

Badania NIK wykazały ponadto, że dostarczony przez ICL Poland Sp. z o.o. do ARiMR sprzęt komputerowy, stanowiący integralną część większych urządzeń, w 9 przypadkach pochodził również z państw azjatyckich np.: Intel Print Serwer (Malezja), Switch 3COM 10/100 (Tajwan), Switch 3COM 3300 (Singapur). Dokonana analiza dokumentów finansowo-księgowych przeprowadzona w trakcie kontroli NIK potwierdziła, że ww. dostawy nie były wyspecyfikowane pod względem ilościowym i wartościowym na fakturach jako odrębne pozycje, co uniemożliwiało wycenę. Zakupy te zrealizowano wbrew postanowieniom Memorandum Finansowego MF 98 nakazującym zakup za środki Phare sprzętu pochodzącego z krajów UE lub przez nią wskazanych w Memorandum. W ocenie NIK działanie takie było nielegalne i nierzetelne,

- Zakupiony sprzęt informatyczny, do dnia przekazania ARiMR przez JFK umowami darowizny, nie był ujęty w żadnej ewidencji środków trwałych i nie dokonywane były odpisy amortyzacyjne, ani nie był ubezpieczony. Okres pomiędzy terminem dostarczenia tego sprzętu do jednostek terenowych ARiMR a ostatecznym jego przekazaniem protokołem zdawczo-odbiorczym wynosił nawet ponad 6 miesięcy,
- Fundacja „Fundusz Współpracy” jako JFK proces kontraktowania dostaw towarów i usług realizowała z nienależytą starannością. Niekorzystne było m.in. zawarcie 5 kontraktów tuż przed upływającym terminem określonym w Memorandum Finansowym MF 98, tj. 30 września 2000 r. i podpisanie kontraktu z firmą LOGON S.A. dopiero w kwietniu 2001 r., tj. po upływie 7

miesiący od posiedzenia Komisji Przetargowej, co znacznie opóźniło dostawę towarów na potrzeby realizacji projektów pilotażowych i w konsekwencji późne ich wdrażanie,

- Kontrola NIK stwierdziła także, że zawarte przez Fundację z LOGON S.A. oraz z ICL Poland Sp. z o.o. 3 aneksy do umów, aprobowane także przez Pełnomocnika ds. Realizacji Projektu (PAO) z Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE) oraz Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie, podpisano z naruszeniem prawa kontraktu, tj. po upływie terminów zakończenia realizacji umów, w tym 2 aneksy do umów z ICL Poland Sp. z o.o., z opóźnieniem wynoszącym ponad 6 miesięcy,
- Znacznie opóźniony w stosunku do terminów umownych był tryb realizowania przez JFK dostaw sprzętu do kolczykowania, kolczyków i samej usługi kolczykowania, co zdaniem NIK spowodowało oznakowanie za środki Phare tylko około 281 tys. sztuk bydła, tj. 68,4% liczby planowanej. Nie osiągnięto tym samym głównego celu projektu pilotażowego PL 9805.03, a Polska musiała zwrócić niewykorzystane środki Phare w kwocie 110,1 tys. €. W ocenie NIK działanie takie było nierzetelne i niegospodarne. Brak zmian ustawowych, kolczykowanie bydła na zasadzie dobrowolności za zgodą KE oraz krótkotrwała sytuacja epizootyczna w Europie związana z zagrożeniem chorobą pryszczycy, nie stanowiły istotnych przyczyn opóźnienia i nie zakolczykowania całej populacji bydła w województwach pilotażowych.

4. W okresie wdrażania projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 Prezes ARiMR Pan Mirosław Mielniczuk podjął decyzję o zleceniu podmiotowi zewnętrznemu opracowania i wdrożenia systemu ZSZiK-IACS w całym kraju. NIK negatywnie ocenia sposób i przesłanki podjęcia decyzji o tak istotnych skutkach finansowych (str. 54 - 58)

- Przed podjęciem decyzji nie przeprowadzono studium wykonalności określającego, czy optymalnym rozwiązaniem jest opracowanie od podstaw nowego systemu, czy adaptacja np. istniejącego systemu IACS w jednym z państw UE,
- ARiMR, na etapie opracowywania Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ), nie miała szczegółowego rozeznania, co do ewentualnych rozwiązań informatycznych systemu ZSZiK-IACS,

- W SIWZ ujęto opracowanie części nieinformatycznej systemu ZSZiK-IACS, tymczasem uzgodnienia z partnerem twinningowym tego nie przewidywały,
- W SIWZ w sposób zbyt ogólny określono także warunki zamówienia, co dawało oferentom zbyt duże pole manewru w zakresie przedstawionych ofert. Dotyczyło to m.in.:
 - opracowania ostatecznej koncepcji ZSZiK-IACS przez oferenta,
 - zaprojektowania infrastruktury technicznej,
 - wykonania dokumentacji użytkowej i administracyjnej,
 - warunków związanych z rozwojem, modyfikacją i utrzymaniem systemu w przyszłych okresach.

5. NIK ocenia krytycznie czynności związane z przeprowadzeniem przez ARiMR przetargu nieograniczonego o udzielenie zamówienia publicznego na opracowanie projektu i wdrożenie ZSZiK- IACS (str. 58 – 59, 61 - 62)

- Przetarg przeprowadzono w oparciu o przyjętą SIWZ, w której w sposób zbyt ogólny określono przedmiot zamówienia, a także niewłaściwie ustalono kryteria ocen. Najwyższą wagę na podstawie referencji (40%) przyznano doświadczeniu zawodowemu oferenta, dla wartości merytorycznej i funkcjonalnej przyznano 30%, cenie 25%, obsłudze systemu na zasadzie outsourcingu⁷ 5%. Na podstawie tak skonstruowanych kryteriów ocen np. firma HP Polska Sp. z o.o. przedstawiła 82 adresy referencyjne, z których 71 dotyczyło 6 innych podmiotów wskazanych przez HP jako podwykonawców umowy,
- Komisja Przetargowa na posiedzeniu w dniu 29 marca 2001 r., w oparciu o przyjęte w SIWZ kryteria i ich wagi procentowe, spośród złożonych ofert wybrała firmę Hewlett Packard Polska Sp. z o.o. na wykonawcę ZSZiK-IACS. Komisja przyznała:
 - Hewlett Packard Polska Sp. z o.o. 1033,12 punktów zbiorczych,
 - Compaq Computer Sp. z o.o. 959,31 punktów zbiorczych,
 - Unizeto Sp. z o.o. 687,17 punktów zbiorczych,

i odrzuciła ofertę ComputerLand S.A. ze względu na przekroczenie określonego w SIWZ na 30 czerwca 2001 r. terminu wykonania i wdrożenia aplikacji prototypowych w dwóch regionach pilotażowych,

⁷ Outsourcing oznacza długoterminowe zlecenie pełnienia głównych funkcji działów pomocniczych w jednostce organizacyjnej zewnętrznemu usługodawcy

- Jako nierzetelną należy ocenić pracę członków Komisji Przetargowej przy wypełnianiu druków indywidualnych ocen poszczególnych kryteriów SIWZ zawartych w ofertach. 11 członków Komisji w indywidualnych ocenach firm, uwzględniając wagi poszczególnych kryteriów, wykazywało jednomyślność w ocenie z dokładnością do 2 miejsca po przecinku, a 9 z nich dokonało identycznych poprawek w tych samych miejscach formularzy. Zaznaczyć należy, że do Komisji Przetargowej nie powołano przedstawicieli MRiRW oraz Ministerstwa Finansów⁸,
- Niewłaściwym i niecelowym było powierzenie tej samej osobie szeregu istotnych dla przeprowadzanego przetargu funkcji, tj. kolejno: Dyrektora Zespołu Doradców Prezesa ARiMR, Pełnomocnika Prezesa ARiMR do koordynacji realizowanych przez Agencję zadań w zakresie tworzenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt, Przewodniczącego Komisji Przetargowej w Agencji, która miała wybrać wykonawcę systemu ZSZiK-IACS, Członka Zespołu Negocyjacyjnego ds. wynegocjowania warunków umowy w zakresie opracowania i wdrożenia systemu ZSZiK-IACS. Po przeprowadzeniu przetargu i zawarciu umowy z HP, będąc zatrudnionym w ARiMR na stanowisku Dyrektora Zespołu Doradców Prezesa ARiMR, w okresie od 9 lipca do 14 lipca 2001 r. Pan Maksymilian D. dodatkowo pełnił funkcję Prezesa Zarządu AgroComp Sp. z o.o., która została powołana przez ComputerLand S.A. - podwykonawcę umowy z HP - do realizacji części nieinformatycznej systemu ZSZiK-IACS.

6. Umowę pomiędzy ARiMR a HP o opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS zawarto w dniu 28 czerwca 2001 r. za kwotę 67.335,9 tys. €, tj. około 230,2 mln zł, w tym części informatycznej za 142,5 mln zł oraz nieinformatycznej za 87,7 mln zł, w ocenie NIK, na warunkach niekorzystnych dla ARiMR (str. 59 - 66)

- Niektóre postanowienia tej umowy niezgodne były z SIWZ, a także jednostronnie korzystne dla HP. W szczególności dotyczy to: okresu gwarancyjnego, kar umownych, odpowiedzialności deliktowej, zasad korzystania z oprogramowania aplikacyjnego, prawa do własności programu

⁸ Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi, a w zakresie gospodarki finansowej i gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy UE oraz z innych źródeł zagranicznych – minister właściwy do spraw finansów publicznych

i kodów źródłowych, niskiej gwarancji bankowej oraz terminu składania przez ARiMR uwag i zastrzeżeń do produktów umowy,

- HP złożyła przewidziane ustawą o zamówieniach publicznych (art. 22 ust. 2 pkt 3) oświadczenie, iż dysponuje niezbędną wiedzą, a także potencjałem ekonomicznym i technicznym do wykonania danego zamówienia. Tymczasem po podpisaniu umowy stała się jedynie organizatorem realizacji umowy. Wykonanie wszystkich 49 produktów, w tym 25 informatycznych zleciła, jak wynika z ustaleń kontroli, 11 podwykonawcom, sama zaś z tego tytułu miała pobrać wynagrodzenie w wysokości około 13,2 mln €, tj. 19,6% wartości umowy,
- Gospodarczo nieuzasadnionym było powierzenie HP wykonania części nieinformatycznej systemu za kwotę 87,7 mln zł, obejmującej m.in. organizowanie szkoleń, opracowanie zasad doboru pracowników dla potrzeb systemu, opracowanie zasad zakupu sprzętu komputerowego, biurowego i samochodów osobowych, zwłaszcza, że ARiMR posiadała służby mogące własnymi siłami wykonać tę część systemu. Podwykonawca HP – ComputerLand S.A. - utworzył do tego celu spółkę AgroComp Sp. z o.o.,
- Niegospodarnym i niecelowym było nieodpłatne udostępnienie przez ARiMR firmie AgroComp Sp. z o.o. zakupionego za środki Phare sprzętu informatycznego, a także opłacanych za środki Agencji lokali, oprogramowania, łączny telekomunikacyjnych oraz przejście do tej spółki przeszkolonych za środki Phare 74 pracowników Agencji, z którymi Agencja rozwiązała stosunek pracy z dniem 31 lipca 2001 r. Takie działania ARiMR spotkało się również ze zdecydowanym sprzeciwem Komisji Europejskiej i niekorzystnie skutkowało dla dalszej współpracy w ramach programów Phare. Wymienieni pracownicy z dniem 17 września 2001 r. ponownie zatrudnieni zostali w ARiMR,
- Na zaakceptowane produkty ARiMR wydatkowała w 2001 r. kwotę 61,9 mln zł (brutto), w tym na produkty informatyczne 41,3 mln zł. Już w okresie 1 miesiąca od dnia zawarcia umowy, HP przekazała do Agencji 5 produktów o łącznej wartości 34,9 mln zł, z czego ARiMR zaakceptowała 4 produkty i zapłaciła 29 mln zł. Produkty te dotyczyły opracowania aplikacji komputerowej dla projektu pilotażowego (P.01, P.02 i P.07) oraz przeszkolenia pracowników ARiMR w ramach projektu pilotażowego (P.05),

- W trakcie dotychczasowej procedury odbioru i akceptacji produktów ARiMR wykazała niegospodarność. W szczególności dotyczy to produktów P.01, P.02, P.07 zaakceptowanych do wypłaty przez byłego Prezesa ARiMR Pana Mirosława Mielniczuka za kwotę 27,8 mln zł, które dotyczyły budowy i wdrożenia aplikacji pilotażowych, a także 3 produktów B.03, B.07 i P.10 zaakceptowanych do wypłaty przez byłego Prezesa ARiMR Pana Andrzeja Śmietanko za kwotę 5,1 mln zł, tj. za cenę znacznie przewyższającą ich wartość.
- 7. Niecelowym i niegospodarnym było zawarcie przez byłego Prezesa ARiMR Pana Mirosława Mielniczuka w dniu 18 października 2001 r. umowy z HP o świadczenie usług utrzymania części informatycznej ZSZiK-IACS, przewidzianej do realizacji w latach 2003-2005 za kwotę netto 322,5 mln zł. Umowa ta została zawarta w trybie zamówienia publicznego z wolnej ręki, po wydaniu zgody na ten tryb w dniu 26 sierpnia 2001 r. przez Zastępcę Prezesa UZP Panią Teresę P., tj. po 6 dniach od złożenia wniosku przez ARiMR (str. 66 - 67)**
- Przyjęta w umowie konstrukcja rocznego wynagrodzenia ryczałtowego sprawia, że jest ono należne za samą gotowość świadczenia usługi i nie jest powiązane z ilością ani jakością rzeczywiście wykonanych usług,
 - Zawarcie umowy z tak dużym wyprzedzeniem, przed przewidywaną na grudzień 2002 r. datą odbioru systemu, było działaniem niecelowym. W dacie jej zawarcia ARiMR nie miała żadnej pewności, że HP wykona należycie system informatyczny ZSZiK-IACS, i że będzie on funkcjonował właściwie.
- 8. Działania byłych Ministrów Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, a następnie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Panów: Jacka Janiszewskiego i Artura Balazsa w zakresie wykonywania zadań wynikających z Memorandów Finansowych MF 98 i 99, NPPC na lata 1999-2001 oraz umów bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03 w świetle ustaleń kontroli NIK były niewłaściwe i nieskuteczne (str. 48 - 51)**
- Ww. Ministrowie pismami odpowiednio z dnia 3 lutego 1999 r. i 9 lipca 1999 r. nałożyli obowiązki w zakresie tworzenia ZSZiK-IACS na ARiMR. Przepisy kompetencyjne określające zakres uprawnień i obowiązków nie uprawniały Ministra RiRW do nałożenia na państwową osobę prawną, tj. ARiMR, zadań w zakresie wdrażania systemu ZSZiK-IACS.

- Były Minister RiRW Pan Artur Balazs:
 - nie powołał przewidzianych w Memorandum Finansowym MF 98 Grup Roboczych ds. ZSZiK-IACS jako polskich partnerów dla ekspertów zagranicznych współpracujących ze stroną polską m.in. w sprawach wypracowania koncepcji rejestru gospodarstw rolnych i jego funkcjonowania,
 - oraz Grupy Roboczej ds. ZSZiK-IACS, której obowiązek utworzenia wynikał z przyjętego przez Komitet Integracji Europejskiej w dniu 28 lutego 2000 r. „Harmonogramu wdrażania systemu płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003”,

Zespoły ds. ZSZiK-IACS powołane zarządzeniami MRiRW z 29 grudnia 1999 r. i 19 grudnia 2000 r. nie spełniały roli grup roboczych, których konieczność utworzenia wynikała z postanowień MF 98, umów bliźniaczych oraz „Harmonogramu wdrożenia systemu dla korzystania z płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003, zgodnego z ustawodawstwem UE” przyjętego przez Komitet Integracji Europejskiej w dniu 28 lutego 2000 r. Badania kontrolne wykazały, że Międzyresortowy Zespół ds. związanych z wprowadzeniem ZSZiK-IACS w rolnictwie odbył 5 protokołowanych posiedzeń, na których dokonywano jedynie bieżącej analizy realizowanych prac, nie formułując przy tym opinii i wniosków dla Ministra RiRW dotyczących usprawnienia procesu wdrażania systemu ZSZiK-IACS,

- Dopuszczył do opóźnień i nie zrealizowania do końca projektów pilotażowych dot. systemu rejestracji gospodarstw rolnych oraz identyfikacji i rejestracji zwierząt,
 - Dopiero po ponad 5 miesiącach od wystąpienia Fundacji Fundusz Współpracy” MRiRW wskazał, że stroną umów darowizny na sprzęt i materiały zakupione z części inwestycyjnej projektów pilotażowych będzie ARiMR. Do tego czasu większość dostaw towarów została już zrealizowana i znajdowała się we wskazanych przez Agencję siedzibach odbiorców końcowych,
- Podsekretarz Stanu w MRiRW Pan Jerzy Plewa i były Podsekretarz Stanu w MRiRW Pan Ryszard Brzezik odpowiedzialni za zarządzanie projektami pilotażowymi PL 9805.01 i PL 9805.03 niedostatecznie wypełniali obowiązki kontrolno-monitorujące nad ich wdrażaniem przez ARiMR, do czego zobowiązywały ich umowy bliźniacze. Powierzając imiennie pracownikom ARiMR realizację umów bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03 nienależycie

sprawowali nadzór nad ich realizacją, nie egzekwując kompletnych sprawozdań i raportów z wdrażania projektów pilotażowych.

9. NIK krytycznie ocenia sposób wypełniania przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (poprzednio Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej) funkcji koordynacyjno-zarządczych związanych z ZSZiK-IACS, przypisanych w zawartych przez Rząd RP umowach międzynarodowych, jak też skuteczność sprawowanego nad ARiMR nadzoru wynikającego z ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (str. 51 – 53, 67 - 68)

- Nie zapewniono udziału reprezentantów MRiRW i Ministerstwa Finansów w komisji przetargowej na wyłonienie wykonawcy systemu ZSZiK-IACS, a o rozstrzygnięciu przetargu na korzyść jednego z oferentów MRiRW poinformowane zostało przez ARiMR po fakcie, tj. w dniu 16 maja 2001 r. na posiedzeniu Zespołu do spraw związanych z wprowadzeniem ZSZiK-IACS w rolnictwie,
- Brak było nadzoru MRiRW nad zapewnieniem ARiMR co najmniej partnerskich warunków w umowie o opracowanie, wdrożenie ZSZiK-IACS w Polsce, zawartej w dniu 28 czerwca 2001 r. przez Prezesa ARiMR Pana Mirosława Mielniczuka z zarządem Hewlett Packard Polska Spółka z o.o. Nie zapewniono także nadzoru MRiRW nad realizacją ww. umowy.
- Dopuszczono do zawarcia, z ponad rocznym wyprzedzeniem, w dniu 18 października 2001 r. umowy o świadczenie usług utrzymania części informatycznej ZSZiK-IACS w sytuacji, gdy jeszcze nie stworzono systemu ZSZiK-IACS. Umowę z zarządem Hewlett Packard Polska Spółka z o.o. zawarł Prezes ARiMR Pana Mirosław Mielniczuk,
- Nie wyegzekwowano od Prezesa ARiMR, ustalonego na posiedzeniu Kierownictwa MRiRW w dniu 5 kwietnia 2000 r., zobowiązania do przedkładania co 2 tygodnie informacji o postępie prac nad ZSZiK-IACS,
- Nie przeprowadzono żadnej kontroli dotyczącej ZSZiK-IACS przez właściwe jednostki organizacyjne MRiRW np. Biuro Kontroli, Skarg i Wniosków oraz departamenty: Pomocy Przedakcesyjnej i Funduszy Strukturalnych, Budżetu i Finansów, Gospodarki Ziemią,
- Do dnia zakończenia kontroli w MRiRW nie zakończono prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia będącego aktem wykonawczym do ustawy z dnia

25 lipca 2001 r. o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw, upoważniającej Radę Ministrów do określenia rodzajów czynności technicznych, warunków organizacyjnych, kadrowych i technicznych, zapewniających sprawne funkcjonowanie systemu na terenie całego kraju.

10. Koszt budowy systemu ZSZiK-IACS początkowo określono na kwotę 90 mln €. Wielkość ta przyjęta została na posiedzeniu Komitetu Integracji Europejskiej w dniu 3 lipca 2000 r. W latach 2001-2002 na budowę omawianego systemu przewidziano nakłady w wysokości 314,3 mln zł, w tym 255,1 mln zł z budżetu państwa oraz 13,6 mln € ze środków UE w ramach realizacji programów Phare 98, 99, 00. Wliczając wydatki poniesione w 2000 r. na budowę systemu ZSZiK-IACS oszacowano, że przy zapewnieniu pracy systemu na poziomie minimalnym, koszt jaki musi zostać poniesiony do końca 2002 r. wyniesie ok. 72 mln €, w tym 25 mln € z programów Phare, z której to kwoty środki w wysokości 14,3 mln € będą pochodzić z budżetu UE natomiast 10,1 mln € stanowi współfinansowanie strony polskiej.

Jak wynika z ustaleń kontroli, w listopadzie 2001 r. MRiRW określiło koszty budowy systemu ZSZiK-IACS na około 128 mln €, w tym 28 mln € ze środków Unii Europejskiej (str. 68 - 71)

- Na realizację projektu pilotażowego PL 9805.01 wydatkowano ze środków Phare kwotę 7.737,5 tys. zł, a ze środków budżetowych na współfinansowanie tego projektu wydatkowano 3.385,9 tys. zł. Na realizację projektu pilotażowego PL 9805.03 wydatkowano odpowiednio kwoty 8.727,9 tys. zł i 3.081,9 tys. zł.

Na budowę systemu ZSZiK-IACS, łącznie z kwotami wykorzystanymi na realizację projektów pilotażowych, wydatkowano do dnia 10 stycznia 2002 r. kwotę około 93,6 mln zł.

3. Wnioski

Niezależnie od wniosków szczegółowych⁹ skierowanych do kontrolowanych jednostek w wystąpieniach pokontrolnych, zdaniem NIK niezbędne jest wdrożenie wniosków systemowych. Uwzględniając wyniki kontroli NIK wnosi o podjęcie działań przez:

1. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- Zapewnienie pełnego nadzoru i kontroli na poszczególnych etapach przygotowania i wdrażania ZSZiK-IACS w Polsce z wykorzystaniem Międzyresortowego Zespołu ds. Wdrażania ZSZiK-IACS w Rolnictwie,
- Doprowadzenie do zakończenia prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie czynności technicznych związanych z prowadzeniem krajowego systemu ewidencji gospodarstw rolnych oraz warunków organizacyjnych i kadrowych jakie powinny spełniać podmioty, którym mogą być powierzone do wykonania te czynności.

2. Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa:

- Rozważenie możliwości wzmocnienia w ARiMR zespołów zajmujących się problematyką ZSZiK-IACS, szczególnie wobec przejęcia przez Agencję budowy części nieinformatycznej systemu,
- Stworzenie systemu ocen produktów informatycznych zapewniającego koordynatorowi projektu właściwe i terminowe dokonanie zgłoszenia uwag i zastrzeżeń do wykonawcy produktu i ich egzekwowanie,
- Poddanie analizie dotychczas objętych umową produktów informatycznych i zbadanie ich kompletności pod kątem obowiązującej ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich...,
- Przeprowadzanie w okresach miesięcznych analizy stanu realizacji ZSZiK-IACS i niezwłoczne przedstawianie Ministrowi RiRW ewentualnych opóźnień i nieprawidłowości w działaniu.

3. Zarząd Fundacji „Fundusz Współpracy”:

- Poprawienie współpracy Fundacji z MRiRW oraz ARiMR w ramach obowiązków przypisanych Jednostce Finansująco-Kontraktującej,
- Ustalenie we współpracy z ARiMR ilości i wartości sprzętu informatycznego pochodzącego z krajów azjatyckich oraz wyegzekwowanie od dostawców tego sprzętu jego wymiany na sprzęt zgodny z postanowieniami Memorandum Finansowego 98 lub zastosowanie sankcji wynikających z zawartych umów, do ich rozwiązania włącznie.

⁹ patrz str. 75-79 niniejszej Informacji

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

1. Charakterystyka stanu prawnego kontrolowanej działalności

1.1. Prawo polskie w zakresie kontrolowanej działalności

W ramach Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w UE¹⁰, a także umów bliźniaczych: Phare PL 98/IB/AG/01 „Stworzenie w Polsce wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych” oraz PL 98/IB/AG/03 „Stworzenie systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt”¹¹, w 1999 r. rozpoczęła się w Polsce budowa Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS. W ramach tych projektów wspieranych środkami pomocowymi pochodzącymi z programu Phare, w okresie od 1 grudnia 1999 r. do 31 sierpnia 2001 r. przewidywane było zrealizowanie dwóch podstawowych zadań:

- wypracowanie optymalnej koncepcji budowy i funkcjonowania systemu realizacji dopłat bezpośrednich,
- wdrożenie systemu w dwóch województwach pilotażowych: warmińsko-mazurskim i podkarpackim. Wdrożenie systemu oznaczać miało pełne przygotowanie polskiej administracji rolnej do realizacji dopłat bezpośrednich po przystąpieniu Polski do UE.

W dniu 28 lutego 2000 r. Komitet Integracji Europejskiej przyjął dokument pt. „Projekt Harmonogramu wdrażania systemu dla korzystania z płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003, zgodnego z prawodawstwem Unii Europejskiej”, którego ostateczna wersja została przyjęta przez KIE pod koniec 2000 r. KIE 3 lipca 2000 r. przyjął dokument pt. „Szacunek kosztów budowy systemu ZSZiK-IACS oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt dla korzystania z płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003, zgodnego z prawodawstwem Unii Europejskiej”. Dokumenty te stanowiły podstawę dla podejmowania działań w zakresie budowy systemu ZSZiK-IACS.

Akcja kolczykowania bydła w regionach pilotażowych miała obowiązkowo objąć całe pogłowie bydła w tych regionach. Obowiązek ten, jak zakładano, miał zostać

¹⁰ NPPC - edycja 1999 r. przyjęta przez Radę Ministrów 4 maja 1999 r., edycja 2000 r. przyjęta przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2000 r., edycja 2001 r. przyjęta przez Radę Ministrów 10 maja 2001 r.

¹¹ Pierwsza umowa została zatwierdzona przez KE 25 października 1999 r. i była realizowana z partnerem wiodącym – Niemcami oraz partnerem dodatkowym – Austrią, druga umowa została zatwierdzona przez KE 3 lutego 2000 r. i była realizowana z partnerem wiodącym – Niemcami oraz partnerem dodatkowym – Danią. Realizacja powyższych umów odbywała się na podstawie Memorandum Finansowego MF 98 – umowy zawartej 24 grudnia 1998 r. pomiędzy Komisją Europejską i Rządem Rzeczypospolitej Polskiej.

nałożony znowelizowaną tzw. „ustawą weterynaryjną”, której przepisy miały obowiązywać od 1 stycznia 2001 r. Ustawa jednak nie weszła w życie w trakcie trwania projektów Phare. Spowodowało to, że akcja kolczykowania bydła została rozpoczęta z opóźnieniem i na zasadzie dobrowolności.

Podstawowe regulacje prawne w zakresie utworzenia w Polsce ZSZiK-IACS zostały przyjęte przez Sejm RP 25 lipca 2001 r. Były to:

- ustawa z dnia 25 lipca 2001 o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 125 , poz. 1363), zwana dalej „ustawą o ZSZiK”, której przepisy weszły w życie z dniem 14 listopada 2001 r.,
- ustawa z dnia 25 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz ustawy o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 129, poz. 1438), zwana dalej „ustawą weterynaryjną”, której część przepisów weszła w życie z dniem 13 lutego 2002 r. Przepisy dotyczące oznakowania bydła oraz obowiązku w tym zakresie ARiMR weszły w życie z dniem 1 stycznia 2002 r., a dotyczące oznakowania owiec, kóz, trzody chlewnej, jeleni i danieli oraz zaopatrywania koni w dokumenty identyfikacyjne wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. Pozostałe przepisy wejdą w życie w terminach określonych art. 8 tej ustawy.

„Ustawa o ZSZiK” wprowadziła do polskiego porządku prawnego postanowienia następujących aktów prawa wspólnotowego:

- rozporządzenia Rady Wspólnot Europejskich Nr 3508/92 z 27 listopada 1992 r. ustanawiającego Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS i dotyczącego niektórych systemów pomocy wspólnotowej,
- rozporządzenia Komisji Europejskiej Nr 3887/92 z 23 grudnia 1992 r. ustalającego zasady stosowania zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli pewnych programów pomocowych Wspólnoty.

Przedstawiony w „ustawie o ZSZiK” system ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich składa się z: ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich, rejestru płatności bezpośrednich, dokumentacji związanej z ewidencją gospodarstw rolnych oraz przyznawaniem i wypłatą płatności bezpośrednich, dokumentacji związanej z przeprowadzanymi przez Agencję kontrolami przestrzegania przepisów dotyczących płatności bezpośrednich (art. 4 ust. 1). W skład systemu wchodzi także rejestry producentów bydła, owiec, kóz, którzy są uprawnieni do otrzymywania limitów określających maksymalną liczbę zwierząt, za które mogą być przyznane płatności bezpośrednie na podstawie odrębnych przepisów (art. 4 ust. 2).

System wykorzystuje się do: przyznawania i wypłaty płatności bezpośrednich, nadzoru nad przestrzeganiem przepisów dotyczących płatności bezpośrednich

sprawowanego przez ARiMR, postępowania w sprawie zwrotu nienależnie wypłacanych płatności bezpośrednich (art. 6 ust. 1). Ustawa nakłada na ARiMR obowiązek ochrony i zabezpieczenia danych systemu przed ich utratą oraz nieuprawnionym do nich dostępem (art. 7).

W ustawie szczegółowo określono jakie informacje zawiera:

- ewidencja gospodarstw rolnych (art. 8 ust. 1),
- ewidencja zwierząt gospodarskich (art. 9 ust. 1),
- rejestr płatności bezpośrednich (art. 10 ust. 1 i 2),
- procedura nadawania numeru identyfikacyjnego gospodarstwu rolnemu (art. 12).

Do prowadzenia ewidencji gruntów wykorzystuje się dane zawarte w ewidencji gruntów i budynków prowadzonej na podstawie przepisów Prawa geodezyjnego i kartograficznego (art. 8 ust. 2 i 3) oraz wykazy gospodarstw rolnych wpisanych do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej wraz z nadanym numerem identyfikacyjnym REGON, które ARiMR udostępnia nieodpłatnie Prezes Głównego Urzędu Statystycznego (art. 14).

Ustawa upoważnia ARiMR do powierzania wyspecjalizowanym podmiotom, na podstawie umowy, wykonywanie czynności technicznych związanych z prowadzeniem systemu, w tym przyjmowanie wniosków o wypłatę płatności bezpośrednich. Rodzaje tych czynności oraz warunki techniczne i kadrowe jakie powinny spełniać podmioty, zgodnie z art. 13 ust. 2 ma określić Rada Ministrów w drodze rozporządzenia – do dnia zakończenia kontroli przepisów tych nie wydano.

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 24 kwietnia 1987 r. o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz Inspekcji Weterynaryjnej¹² w brzmieniu nadanym przez art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych, ustawy o zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej oraz ustawy organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 129 poz. 1438), z dniem 1 stycznia 2002 r. istnieje obowiązek oznakowania bydła, natomiast znakowania owiec, kóz, trzody chlewnej, jeleni i danieli utrzymywanych w warunkach fermowych, a także zaopatrywania koni, z wyjątkiem koni wolno żyjących w dokumenty identyfikacyjne (paszporty) z dniem 1 stycznia 2003 r.

Prowadzenie rejestru i oznakowania bydła, owiec, kóz, trzody chlewnej i koni z wyjątkiem koni wolno żyjących należy do zadań ARiMR. Koszty identyfikacji

¹² Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz. 752 ze zm.

i rejestracji zwierząt wraz z wystawieniem dokumentów identyfikacyjnych ponoszą właściciele zwierząt.

Posiadacz zwierzęcia ma obowiązek prowadzenia w gospodarstwie księgi rejestracji zwierząt oraz zgłaszania faktu urodzenia się zwierzęcia, w terminie 7 dni od dnia jego urodzenia w przypadku bydła i 21 dni w przypadku koni oraz pozostałych gatunków zwierząt, organowi właściwemu do prowadzenia identyfikacji i rejestracji zwierząt. Na żądanie organu właściwego do prowadzenia identyfikacji i rejestracji zwierząt (ARiMR) oraz Inspekcji Weterynaryjnej posiadacz zwierzęcia obowiązany jest umożliwić dostęp do księgi rejestracji zwierząt.

W przypadku śmierci zwierzęcia lub dokonania uboju poza rzeźnią, a także w razie sprzedaży zwierzęcia poza granicę kraju, jego posiadacz obowiązany jest zwrócić dokument identyfikacyjny i znak identyfikacyjny organowi, który go wydał w ciągu 7 dni od dnia śmierci, uboju lub sprzedaży zwierzęcia poza granicę kraju, chyba że przepisy kraju importera stanowią inaczej. Obowiązek ten dotyczy odpowiednio podmiotu prowadzącego rzeźnię, w której dokonano uboju zwierzęcia oraz podmiotu prowadzącego zakład utylizacyjny, w którym miała miejsce utylizacja zwłok zwierzęcia. ARiMR może zlecać wykonywanie czynności związanych z oznakowaniem zwierząt lub wydawaniem paszportów zwierząt innym podmiotom, w szczególności izmom rolniczym i związkom hodowców. Nadzór nad rejestracją i identyfikacją zwierząt prowadzą organy Inspekcji Weterynaryjnej, które mają prawo do bezpłatnego dostępu do danych zawartych w rejestrze oraz do zgłaszania korekt i uzupełnień w tym rejestrze.

Zwierzęta urodzone przed wejściem w życie ustawy nowelizującej ustawę o zwalczaniu chorób zakaźnych, zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej podlegają oznakowaniu i zgłoszeniu do ARiMR w okresie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie przepisów dotyczących poszczególnych gatunków zwierząt, a do tego czasu mogą zostać wprowadzone do obrotu na dotychczasowych zasadach.

Szczegółowe zasady prowadzenia rejestru zwierząt, oznakowania, wydawania i zwrotu paszportów, prowadzenia księgi rejestracji, wzory księgi rejestracji i paszportu zwierząt, wysokości opłat za oznakowanie i wydawanie paszportów, a także harmonogram wdrażania systemu znakowania i rejestracji zwierząt w poszczególnych województwach określi w drodze rozporządzenia minister właściwy do spraw rolnictwa.

Stosownie do art. 5 pkt 11 ustawy z 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 155 poz. 1014 ze zm.) ARiMR jest jednostką sektora finansów publicznych, ponieważ środki którymi dysponuje są publiczne.

W myśl art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (Dz. U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm.) jej przepisy stosuje się do zamówień publicznych udzielanych przez jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy o finansach publicznych z tym zastrzeżeniem, że agencje państwowe stosują ustawę o zamówieniach publicznych w zakresie nie uregulowanym odrębnymi przepisami (art. 1, ust. 1, pkt 7). Oznacza to, że w stosunku do ARiMR przepisy ustawy o zamówieniach publicznych stosuje się w zakresie nie uregulowanym ustawą z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa¹³. W związku z powyższym ARiMR obowiązana jest stosować ustawę o zamówieniach publicznych, ponieważ ustawa o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie przewiduje żadnych odrębnych zasad, form oraz trybów udzielania wskazanych zamówień.

W myśl ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja jest państwową osobą prawną, która nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa, a z kolei Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania Agencji (art. 1 ust. 1 i 2). Agencja wspomaga realizację zadań, przypisanych jej do realizacji ustawą, środkami pochodzącymi z funduszy UE oraz z innych źródeł zagranicznych, jeśli umowy międzynarodowe tak stanowią (art. 3a ust. 1). Agencja może realizować również inne zadania ze środków pochodzących z UE i innych źródeł zagranicznych, jeśli umowy międzynarodowe tak stanowią (art. 3a ust. 2).

Nadzór nad Agencją sprawuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi, a w zakresie gospodarki finansowej i gospodarowania środkami pochodzącymi z funduszy UE oraz z innych źródeł zagranicznych – minister właściwy do spraw finansów publicznych (art. 2).

Zgodnie z „*Nową Orientacją Phare*” potwierdzoną w postanowieniach Memorandum Finansowego MF 98 i „Memorandum of Understanding”¹⁴, strona polska została zobowiązana do utworzenia Jednostki Finansująco-Kontraktującej (JFK) dla realizowania programów Phare. Komitet Integracji Europejskiej decyzją z dnia 28 września 1998 r. umieścił JFK w strukturach Fundacji „Fundusz Współpracy”.

1.2. Podstawy prawne funkcjonowania ZSZiK-IACS w krajach Unii Europejskiej

Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS został wprowadzony w Unii Europejskiej rozporządzeniem Rady Wspólnot Europejskich Nr 3508/92 z 27

¹³ Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 2 ze zm.

¹⁴ Porozumienie „wyjaśniające” do MF 98 podpisane 24 grudnia 1998 r. pomiędzy Sekretarzem Komitetu Integracji Europejskiej i Przedstawicielem KE

listopada 1992 r. ustanawiającym Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS i dotyczącym niektórych systemów pomocy wspólnotowych (Dz. U. WE Nr L 355, 65/12/1992 r.) oraz rozporządzeniem Komisji Europejskiej Nr 3887/92 z dnia 23 grudnia 1992 r. w sprawie zasad stosowania Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli ZSZiK-IACS i dotyczącym wybranych systemów pomocy wspólnotowych (Dz. U. W.E. Nr 391 31/12/1992 ze zm.)

Stosownie do art. 1 rozporządzenia Rady nr 3508/92, każde państwo członkowskie ma obowiązek utworzenia własnego systemu ZSZiK-IACS, który w myśl art. 2 tego rozporządzenia składa się z następujących elementów:

- z informatyzowanej bazy danych,
- alfanumerycznego systemu identyfikacji działek rolnych,
- alfanumerycznego systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- wniosków pomocowych,
- zintegrowanego systemu kontroli.

W z informatyzowanej bazie danych rejestruje się w odniesieniu do każdego gospodarstwa rolnego dane pochodzące z wniosków pomocowych. Baza danych powinna umożliwiać uzyskanie w sposób bezpośredni i natychmiastowy, od właściwych władz państwa członkowskiego, danych za przynajmniej trzy ostatnie lata i /lub/ kolejnych kampanii.

Alfanumeryczny system identyfikacji działek ustanowiony jest na podstawie planów i dokumentów katastralnych, kartograficznych punktów odniesienia innego rodzaju lub też na podstawie zdjęć lotniczych czy też obrazów przesyłanych z przestrzeni kosmicznej oraz innych równorzędnych dowodowych punktów odniesienia, lub też na podstawie kilku spośród tych elementów.

Aby zostać dopuszczonym do korzystania z jednego lub kilku wspólnotowych systemów regulowanych rozporządzeniem Rady WE Nr 3508/92 każdy rolnik przedstawia każdego roku, wniosek o pomoc „powierzchniową” wskazując:

- działki rolne, w tym powierzchnie pod uprawami paszowymi, działki rolne wycofywane spod upraw ziemi ornej oraz te, które zostały odłogowane [minimalna powierzchnia działki rolnej, która uprawia do wystąpienia z wnioskiem o przyznanie pomocy nie może być mniejsza niż 0,3 ha] (art. 4 ust. 7 rozporządzenie KE Nr 3887/92),
- w razie potrzeby wszelkiego rodzaju inne konieczne informacje przewidziane bądź to w postanowieniach rozporządzeń dotyczących systemów wspólnotowych bądź to w przepisach danego państwa członkowskiego.

W odniesieniu do każdej ze zgłoszonych działek rolnych, rolnik wskazuje jej powierzchnię jak również lokalizację, przy czym elementy te powinny pozwolić

zidentyfikować działkę w ramach alfanumerycznego systemu identyfikacji działek rolnych.

Aby zostać dopuszczonym do korzystania z jednego ze wspólnotowych systemów przeznaczonych na produkcję zwierzęcą, każdy z rolników przedstawia jeden lub kilka wniosków o pomoc „zwierzęcą” najpóźniej w terminach przewidzianych w odpowiednich systemach. Rozporządzenie tworzy także zintegrowany system kontroli dotyczący całości zgłoszonych wniosków pomocowych, głównie jeśli chodzi o kontrole o charakterze administracyjnym, o kontrole na miejscu oraz w razie potrzeby o weryfikacje wykonywane metodą teledetekcji lotniczej lub kosmicznej (art. 7). W myśl art. 8 rozporządzenia Rady WE Nr 3508/92 państwo członkowskie dokonuje kontroli administracyjnej wniosków pomocowych. Kontrole administracyjne uzupełniane są przez kontrole dokonywane na miejscu dotyczące przykładowego gospodarstwa rolnego. W odniesieniu do całości sprawowanej kontroli państwo członkowskie ustanawia plan oceny przykładowych gospodarstw. Każde państwo członkowskie wyznacza władzę, która ma zapewnić koordynację kontroli przewidzianych w rozporządzeniu. Zgodnie z art. 10 rozporządzenia Wspólnota bierze udział w wydatkach ponoszonych przez państwa członkowskie w celu ustanowienia struktur informatycznych i kontroli. Jednak partycypacja finansowa Wspólnoty nie może przekraczać 50% wydatków dokonywanych przez dane państwo członkowskie z tytułu realizacji budżetu do ww. wydatków.

Na podstawie art. 12 rozporządzenia Rady WE Nr 3508/92 Komisja wymienionym na wstępie rozporządzeniem KE Nr 3887/92 określiła warunki wykonawcze rozporządzenia Rady, które dotyczą w szczególności:

- podstawowych elementów alfanumerycznego systemu identyfikacji działek rolnych,
- ewentualnych zmian, które mogą zostać wprowadzone do wniosków o pomoc „powierzchniową” oraz zwolnienia z obowiązku zgłaszania wniosku o taką pomoc,
- minimalnych wskazówek, co do zawartości wniosków pomocowych,
- kwestii kontroli administracyjnych oraz kontroli na miejscu i metodą teledetekcji,
- zasad ustanowienia systemu zaliczkowania w ramach partycypacji finansowej Wspólnoty,
- postanowień przejściowych na okres rozruchu systemu,
- sposobu przesyłania informacji pomiędzy państwami członkowskimi i Komisją,

W krajach Unii Europejskiej istnieje obowiązek oznakowania i rejestracji bydła, owiec, kóz, trzody chlewnej. Obowiązek ten wprowadzono Dyrektywą Rady WE

Nr 92/102/ECC z dnia 27 listopada 1992 r. o identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz rozporządzeniem Rady WE Nr 820/97 z dnia 21 kwietnia 1997 r. ustanawiającym system identyfikacji i rejestracji bydła oraz odnośnie oznakowania wołowiny i produktów na bazie wołowiny.

System identyfikacji i rejestracji zwierząt składa się z następujących elementów:

- kolczyków identyfikujących zwierzęta indywidualnie,
- skomputeryzowanych baz danych,
- paszportów zwierząt,
- rejestrów zwierząt prowadzonych w poszczególnych gospodarstwach.

Stosownie do art. 4 rozporządzenia wszystkie zwierzęta znajdujące się w gospodarstwie, urodzone po 1 stycznia 1998 r. lub przeznaczone do obrotu w handlu wewnętrznym Wspólnoty powinny być identyfikowane za pomocą kolczyków założonych na każdą z dwóch małżowin usznych. Oba kolczyki powinny mieć takie same znaki identyfikacyjne, umożliwiające zidentyfikowanie każdego zwierzęcia i gospodarstwa, w którym się urodziło. Kolczyki są zakładane w gospodarstwie w ciągu 20 dni po urodzeniu zwierzęcia. W ciągu 14 dni od daty zawiadomienia o narodzinach lub w ciągu 14 dni od daty zawiadomienia o imporcie zwierzęcia z krajów trzecich kompetentne władze wydają paszport. Przy czym paszporty dla zwierząt z innego państwa członkowskiego są wydawane na bazie paszportów oryginalnych, które są zwracane do kraju z którego zwierzę importowano. Zwierzęta z krajów trzecich są kolczykowane ponownie natomiast zwierzęta z krajów członkowskich zachowują oryginalne kolczyki. Kolczyków nie wolno usuwać i zastępować innymi bez pozwolenia kompetentnych władz. Zwierzęta nie poddane identyfikacji i nie posiadające paszportu nie mogą być wprowadzone do obrotu. W przypadku padnięcia zwierzęcia paszport powinien zostać zwrócony kompetentnym władzom w ciągu 7 dni od daty jego padnięcia. Jeżeli zwierzę zostało wysłane do uboju za zwrot paszportu odpowiada operator ubojni.

Wszystkie dane dotyczące zwierząt znajdują się w komputerowej bazie danych, w której na bieżąco rejestrowane są wszystkie zdarzenia dotyczące zwierząt (art. 7). Każda osoba utrzymująca zwierzę powinna prowadzić aktualny rejestr, w którym odnotowuje dane zwierząt oraz wszystkie przypadki urodzeń, padnięć i przemieszczeń zwierząt. Dane te powinna zgłaszać kompetentnym władzom w ciągu 7 dni od zaistnienia danej sytuacji. Rejestr zwierząt powinien być udostępniony kompetentnym władzom na ich żądanie.

2. Uwarunkowania organizacyjno-ekonomiczne w zakresie tworzenia ZSZiK-IACS

2.1. Cel i zadania ZSZiK-IACS

Do stosowania mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) zobowiązany jest każdy kraj członkowski Unii Europejskiej (UE). WPR polega na odgórnej organizacji rynków rolnych poszczególnych produktów (mięsa, masła, zboża itd.). Zakres oraz formy tej organizacji dla różnych artykułów rolnych w zależności od znaczenia, specyfiki oraz sytuacji WPR kształtują następujące zasady:

- zasada utrzymania wspólnego rynku rolnego w obrębie którego istnieje swobodny przepływ towarów rolnych i wprowadzone są w tym zakresie wspólne zasady,
- zasada preferencji Wspólnoty – pierwszeństwo zbytu na rynku Wspólnoty artykułów wyprodukowanych na jej obszarze,
- zasada finansowania rolnictwa przez państwa członkowskie.

Niezbędnym instrumentem realizacyjnym WPR jest system IACS (Integrated Administration and Control System) czyli Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli (ZSZiK). Ma on gwarantować właściwą dystrybucję i kontrolę przyznawanych dla rolnictwa środków płatniczych w krajach członkowskich UE. ZSZiK-IACS powinien obejmować takie elementy jak:

- skomputeryzowaną bazę danych o każdym rolniku ubiegającym się o bezpośrednie płatności wyrównawcze,
- alfanumeryczny system identyfikacji działek użytkowanych rolniczo,
- alfanumeryczny system identyfikacji zwierząt gospodarskich,
- system składania wniosków o subwencje z tytułu uprawy gruntów (lub wycofania spod uprawy) oraz posiadanych zwierząt,
- zintegrowany system kontroli przedmiotowo-finansowej.

Brak gotowości systemu do spełniania wymienionych zadań i funkcji oznaczałby niemożliwość korzystania rolników ze wspólnych środków pomocowych Unii Europejskiej.

2.2. Przyjęty model opracowania i wdrożenia ZSZiK-IACS w Polsce

W Polsce ZSZiK-IACS ma również służyć do zbierania i przetwarzania informacji niezbędnych do wypłacania płatności bezpośrednich lub innych dotacji. System obejmuje gospodarstwa rolne i zwierzęta gospodarskie. Wymaga też utworzenia struktur terenowych na poziomie powiatów i województw. Na szczeblu gminy

przyjmowane będą wnioski od rolników, odbywać się będzie ich rejestracja, sprawdzanie danych oraz kontrola. Taki więc system tworzą ludzie, procedury, sprzęt i oprogramowanie.

W opracowaniu i wdrożeniu ZSZiK-IACS uczestniczą:

- MRiRW, którego rola została określona jako wiodąca, kontrolno-monitorująca oraz koordynująca prace podmiotów zaangażowanych w budowę ZSZiK-IACS,
- ARiMR, której powierzono obowiązek realizacji i wdrożenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w województwach pilotażowych, a także rozpoczęcia budowy i wdrożenia ZSZiK-IACS na terenie całego kraju,
- Fundacja „Fundusz Współpracy”, na którą jako Jednostkę Finansującą-Kontraktującą (JFK) i Jednostkę Realizującą Projekty (JRP) w ramach Memorandum Finansowego (MF) 98 nałożono obowiązek udzielania pomocy MRiRW i ARiMR w przygotowaniu poprawnych formalnie i proceduralnie specyfikacji sprzętu lub zakresów usług, a następnie dokonania wyboru dostawców towarów i usług, przygotowania i podpisania umów oraz monitorowanie ich realizacji, obsługi finansowej, raportowania na potrzeby KE oraz Pełnomocnika ds. Realizacji Projektu (PAO) w UKIE.

Polska rozpoczęła pracę nad ZSZiK-IACS od wdrażania wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych i systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w dwóch wybranych województwach pilotażowych: warmińsko-mazurskim oraz podkarpackim. Budowa tych dwóch komponentów ZSZiK-IACS przebiegała równolegle i była zsynchronizowana ze względu na korzystanie z tego samego numeru identyfikacji – nadawanego gospodarstwom ubiegającym się o dopłaty gruntowe oraz przypisanego do informacji służącej weryfikacji wniosków o płatności z tytułu produkcji zwierzęcej. Zdobyte doświadczenia w mniejszej skali i w zróżnicowanych warunkach funkcjonowania gospodarstw w regionach pilotażowych miały pozwolić na skuteczniejsze wprowadzenie systemu w skali całego kraju.

W Polsce są warunki dla zbudowania systemu ZSZiK-IACS w oparciu o obecnie funkcjonujące rejestry. Do tego celu można wykorzystać następujące rejestry:

- Krajowe rejestry urzędowe (PESEL, REGON, TERYT), w tym Rejestr Gospodarstw Rolnych, stanowiący podzbiór rejestru Regon i obejmujący wszystkie gospodarstwa rolne, którym przypisany jest Identyfikator Gospodarstwa Rolnego (IGR).
- Rejestry statystyczne – Statystyczny Rejestr Gospodarstw Rolnych (S-RGR).
- Kataster nieruchomości funkcjonujący w Polsce w postaci odrębnych rejestrów tekstowego i graficznego.
- Rejestr hodowlany, którym objęte są zwierzęta gospodarskie rasowe oraz system corocznego kolczykowania bydła przeprowadzanego przez Inspekcję Weterynaryjną

w ramach zwalczania chorób zakaźnych zwierząt gospodarskich. Rejestr ten obejmuje od 30-100% pogłowia bydła w województwach.

2.3. Funkcjonowanie systemu ZSZiK-IACS w krajach Unii Europejskiej

W niektórych państwach członkowskich systemy identyfikacji działek rolniczo użytkowanych opierają się na wcześniej istniejącym materiale identyfikacyjnym, jak na przykład kataster w Hiszpanii, Włoszech, Francji, Niemczech, Luksemburgu i Austrii. W innych państwach wystąpiła potrzeba zbudowania podstaw systemu identyfikacji działek na odmiennych zasadach. Do krajów tych należą m.in.: Irlandia, Grecja, Portugalia, Holandia, Belgia, Dania.

ZSZiK-IACS wprowadzono w krajach UE w ograniczonym zakresie, obejmując na początku jedynie wnioski o subwencje, zintegrowaną kontrolę wniosków oraz system identyfikacji i rejestracji zwierząt. Pozostałe komponenty były wprowadzane w państwach członkowskich stopniowo, najpóźniej do 1 stycznia 1997 roku.

ZSZiK-IACS jest też systemem otwartym, który może być rozbudowywany, żeby obejmować nowe systemy pomocy wspólnotowych, stosownie do zmian założeń przyjętych we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej. Kraje Członkowskie UE wdrażały ZSZiK-IACS na przestrzeni 5 lat, a w niektórych krajach system ten jest systemem nadal modernizowanym i rozbudowywanym.

Taki stopień zaawansowania systemu zyskuje warunkową akceptację UE i pozwala na korzystanie przez dany kraj z płatności bezpośrednich. Potencjalnie każde gospodarstwo rolne jest uprawnione do skorzystania z płatności bezpośrednich z tytułu produkcji. Dlatego UE zobowiązuje do objęcia systemem ZSZiK-IACS obszar całego kraju. Mogą z nich skorzystać gospodarstwa o obszarze nie mniejszym niż 0,3 ha.

Wspólnota współfinansowała tworzenie systemów informatycznych i kontrolnych elementów składowych ZSZiK-IACS w poszczególnych państwach członkowskich, począwszy od 1992 roku przez okres kolejnych 5 lat. Z budżetu UE pokrywane było do 50% kosztów.

Jak wykazał Europejski Trybunał Obrachunkowy w sprawozdaniu dotyczącym roku finansowego 2000, system ZSZiK-IACS nie funkcjonował należycie w krajach członkowskich UE. Wykazane w trakcie kontroli najistotniejsze nieprawidłowości dotyczyły:

- opóźnień w implementacji systemu – pełna implementacja do 1 stycznia 1997 r. oznaczała konieczność stworzenia do tego momentu kompletnych rejestrów zwierząt; Portugalia nie miała takiego rejestru dla stad owiec i kóz w czasie przeprowadzania kontroli,

- różnic w implementacji w poszczególnych państwach członkowskich – występują one nadal, pomimo wielu interpretacji i zaleceń Komisji europejskiej,
- baz danych – nieaktualne i niekompletne bazy zawierające informacje dotyczące hodowli zwierząt – w przypadku Francji i Wielkiej Brytanii; dotyczące zbóż, bawełny i rejestru oliwek – w przypadku Grecji; rejestru oliwek – we Włoszech,
- weryfikacji wniosków składanych przez rolników o przyznanie pomocy – w Hiszpanii i we Włoszech nie dokonano weryfikacji złożonych wniosków w oparciu o informacje zawarte w bazach danych ZSZiK-IACS,
- informacji przedstawianych przez beneficjentów pomocy o wielkości produkcji roślinnej i zwierzęcej – zawyżone wielkości dotyczące produkcji roślinnej przedstawione były: w Danii, Niemczech, Hiszpanii, Francji, Włoszech, Szwecji i Wielkiej Brytanii, a produkcji zwierzęcej – głównie we Włoszech i Wielkiej Brytanii,
- obowiązku dostarczania informacji wymaganych przez KE – Hiszpania ponownie nie dostarczyła informacji finansowych i statystycznych o wynikach inspekcji przeprowadzonych w ZSZiK-IACS, które stanowią jeden z istotniejszych elementów oceny prawidłowości funkcjonowania systemu,
- braków w dokumentacji prowadzonej przez producentów w Niemczech, Francji, Irlandii, Holandii i Wielkiej Brytanii oraz przez organizacje producentów w Grecji i Francji.

3. Istotne ustalenia kontroli

3.1.1. Realizacja i ocena projektów Phare PL 9805.01 i PL 9805.03 w ramach umów bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03

Od 1998 r. MRiGŻ podjęło działania związane z opracowaniem propozycji pilotażowego wdrożenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w ramach programowania Phare 98.

Kontrola ustaliła, że cele projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 zostały wyznaczone w fiszach streszczających stanowiących integralną część Memorandum Finansowego oraz w umowach bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03. Głównymi celami tych projektów było wzmocnienie instytucjonalne Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej oraz sektora rolnego do wprowadzenia w Polsce mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), wsparcie dla stworzenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych dla celów ZSZiK-IACS w dwóch wybranych województwach pilotażowych, a także poprawa kontroli przemieszczania się zwierząt gospodarskich i kontroli chorób poprzez wdrożenie systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Wdrażanie projektów pilotażowych w województwach: warmińsko-mazurskim i podkarpackim MRiGŻ planowało rozpocząć w II kwartale 1999 r. (PL 9805.01) natomiast projektu PL 9805.03 w drugim półroczu 1999 r.

W ramach realizacji projektu PL 9805.01 wyznaczono zadania:

- wybór odpowiednich województw,
- stworzenie odpowiednich struktur instytucjonalnych,
- utworzenie grup roboczych ds. ZSZiK-IACS na określonych poziomach administracji w celu opracowanie i koordynacji procedur,
- dokonanie analizy dostępnego katastru, danych statystycznych i podatkowych w celu oceny ich przydatności i oceny danych przekazywanych z gospodarstw,
- opracowanie koncepcji wprowadzenia systemu ZSZiK-IACS w Polsce włącznie ze specyfikacją na sprzęt techniczny i oprogramowanie,
- zakup oprogramowania i sprzętu zgodnego ze specyfikacją techniczną,
- opracowanie projektu pilotażowego oraz finalizacja wytycznych dotyczących dalszych kroków ukierunkowanych na wdrożenie systemu ZSZiK-IACS,
- zapewnienie szkolenia w zakresie użytkowania sprzętu i oprogramowania,
- dostosowanie danych z gospodarstw rolnych do szczebla systemu ZSZiK-IACS oraz pomocy on-line w zakresie wdrożeniowym,

- szkolenie, praktyki i podróże studyjne personelu zaangażowanego w budowę systemu ZSZiK-IACS w Polsce,
- opracowanie i wdrożenie systemu wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych, wypracowanie wytycznych dla dalszych działań mających na celu wdrożenie w Polsce ZSZiK-IACS,
- próbna eksploatacja systemu pilotażowego – uzupełnienie i wdrożenie wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych w województwach pilotażowych.

W umowie PL 98/IB/AG/01 przyjęto, że między 11 a 19 miesiącem realizacji tego projektu nastąpi próbna eksploatacja systemu, dokonane zostaną niezbędne uzupełnienia oraz nastąpi wdrożenie wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych w województwach pilotażowych. Ważnym elementem tego projektu było jego połączenie i zgodność z systemem identyfikacji i rejestracji zwierząt, tak aby istniała możliwość wykorzystywania danych z obu rejestrów przez ZSZiK-IACS. W przyjętych założeniach do połowy 2001 roku miał zostać wypracowany i zaakceptowany plan wprowadzenia systemu identyfikacji i rejestracji bydła w całej Polsce.

Po dokonanej analizie danych dotyczących gospodarstw rolnych w Polsce, Minister RiGŻ wyznaczył dwa województwa pilotażowe warmińsko-mazurskie i podkarpackie o zróżnicowanej strukturze rolniczej. Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego znajdują się duże gospodarstwa rolne, podczas gdy w województwie podkarpackim struktura ta jest bardzo rozdrobniona. Z analizy sytuacji w województwach pilotażowych wynika, że:

Województwo	Podkarpackie	Warmińsko-Mazurskie
Liczba powiatów	20	17
Liczba miast poza powiatami	4	2
Liczba gmin	160	116
Liczba gospodarstw mniejszych niż 1 ha.	106.785	32.269
Liczba gospodarstw większych niż 1 ha.	206.658	53.583
Średnia wielkość ww. gospodarstw	3,4 ha	16,5 ha
Liczba bydła*	ok. 333.000	ok. 400.000

* dane zaktualizowane – w chwili podpisywania umów twinningowych w obu województwach znajdowało się ok. 1 mln sztuk bydła

Badania kontrolne wykazały, że stworzenie wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych planowano wykonać w dwóch etapach:

- pierwszy z nich obejmował nadanie numeru gospodarstwu rolnemu wraz z przypisaniem informacji o użytkowniku i właścicielu gospodarstwa. ARiMR podjęła te działania realizując je na zasadzie dobrowolnego przystąpienia rolników (ankietyzacja) do tego systemu w województwach pilotażowych. Baza ta miała zostać zweryfikowana i uaktualniona w oparciu o informacje uzyskane w trakcie koczycowania bydła. Następna aktualizacja ma nastąpić po wejściu w życie podstaw prawnych ewidencji gospodarstw w ramach postępowań administracyjnych związanych z nadawaniem numerów tym gospodarstwom,
- drugi etap obejmował uzyskanie danych dotyczących areалу ziemi posiadanego przez gospodarstwo oraz prowadzonej produkcji roślinnej i zwierzęcej. Do pozyskania tych danych i ich aktualizacji wykorzystane mają być informacje z wniosków o dopłaty bezpośrednie przez rolników.

W ramach realizacji projektu PL 9805.03 przyjęto następujące wyznaczniki:

- dokonanie wyboru najbardziej odpowiednich województw pilotażowych,
- wsparcie w zakresie przeniesienia odpowiedniego prawodawstwa UE do prawodawstwa polskiego,
- utworzenie struktury instytucjonalnej dla realizacji tego projektu,
- zakup i instalacja odpowiedniego wyposażenie technicznego w centrali i lokalnych biurach ARiMR,
- wdrożenia procedur rejestracyjnych w województwach pilotażowych,
- testowanie, wybór i zlecenie nowego oprogramowania dla wdrożenia tego systemu w całym kraju,
- przeszkolenia ekspertów ARiMR i administracji weterynaryjnej,
- projekt bliźniaczy PL 9805.03 będzie powiązany z projektem PL 9805.01 w celu poprawnego posługiwania się systemem i uniknięcia nakładania się działań,
- modelowanie struktury bazy danych dla centralnej i regionalnych baz danych z dodatkowymi funkcjami dla mleczarni, rzeźni i danych weterynaryjnych,
- specyfikacja techniczna, przetargi, zakup i instalacja wyposażenia dla centralnej bazy danych i biur regionalnych,
- pełne wdrożenie rejestracji gospodarstw, koczyców, paszportów dla zwierząt i innych niezbędnych elementów w biurach regionalnych,
- w ramach jednoczesnego wdrażania systemów: wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych i identyfikacji i rejestracji zwierząt zakładano:
 - rejestrację danych dotyczących gospodarstwa (adres, forma prawna, powierzchnia),

- rejestrację danych dotyczących zwierząt (w tym rejestracja narodzin zwierząt),
- wydawanie klipsów nausznych, paszportów zwierząt,
- przekazywanie danych do centralnej bazy danych w Warszawie.

Głównym warunkiem realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 było opracowanie właściwego oprogramowania komputerowego. Badania kontrolne wykazały, że w raporcie końcowym przygotowanym przez Kierownika Projektu PL 9805.01 ze strony niemieckiej Pana Urlicha K. rozważano zakup gotowego modułu oprogramowania, który mógłby być przetestowany na terenie województw pilotażowych (podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego) jeszcze przed zakończeniem Phare 98, tj. do końca sierpnia 2001. W trakcie realizacji tego projektu okazało się jednak, że zakup gotowego pakietu oprogramowania do wdrożenia w regionach pilotażowych jest niemożliwy, stąd ARiMR, po uzgodnieniach z partnerem twinningowym, zdecydowała, iż prace nad budową oprogramowania dla systemu ZSZiK-IACS będą zlecone profesjonalnej firmie zewnętrznej w ramach procedury przetargowej i sfinansowane przez stronę polską. Pozostałe środki w wysokości ok. 245 tys. € zostały realokowane na implementację innych projektów usługowych związanych z budową oprogramowania ZSZiK-IACS. Dotyczyło to zlecenia przez Fundację „Fundusz Współpracy” firmie Agriconsulting S.p.A Belgia opracowania założeń pod budowę Krajowego Systemu Identyfikacji Użytków, o które wniosowała ARiMR, a także zlecenia firmie PricewaterhouseCoopers Belgia prac związanych z nadzorowaniem i kontrolą jakości procesu opracowania i wdrożenia ZSZiK-IACS, w zakresie zrealizowanych już aplikacji przez HP.

Przyjęcie przez ARiMR powyższej opcji opracowania oprogramowania komputerowego spowodowało wydłużenie czasu koniecznego na zakontraktowanie i wydatkowanie funduszy Phare. Informacja o powstałych opóźnieniach w budowie tego oprogramowania została zaprezentowana w 3 i 4-tym raporcie kwartalnym z realizacji tego projektu, w tym także na forum Sektorowego Podkomitetu Monitorującego. W następstwie takich działań, Komisja Europejska poinformowała stronę polską, że nie będzie możliwe przesunięcie daty końcowej wydatkowania środków unijnych. W związku z powyższym ARiMR zdecydowała się zbudować tymczasową wersję oprogramowania dla przechowania danych z procesu kolczykowania bydła (dane pozyskane podczas procesu kolczykowania miały zostać włączone do wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych, którego budowa realizowana była w ramach projektu PL9805.01). Powyższe rozwiązania miały umożliwić stworzenie rejestru gospodarstw bez posiadania ostatecznej wersji oprogramowania ZSZiK-IACS, przed końcem projektu, tj. 31 sierpnia 2001. W styczniu 2001 r. ARiMR zleciła firmie ZETO Olsztyn

wykonanie dwóch programów komputerowych ANKAR i KOLCZYK pozwalających przetwarzać i przechowywać dane o gospodarstwach, wynikające z dobrowolnej ankietyzacji oraz znakowania bydła w dwóch województwach pilotażowych. W lutym 2001 r. ARiMR zapłaciła za te programy łącznie 23,3 tys. zł i odebrała je wraz z kodami dostępu oraz instrukcjami instalacji i obsługi. W marcu 2001 r. dokonano ich zainstalowania w jednostkach terenowych ARiMR w województw pilotażowych. W ocenie NIK przyjęty przez ARiMR pilotażowy model systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt realizowany na bazie programu komputerowego KOLCZYK był niepełny, ponieważ nawet w przypadku jego wdrożenia w województwach pilotażowych w terminie przewidzianym umową bliźniaczą PL 98/IB/AG/03 (do końca II kwartału 2001 r.), nie mógł posłużyć do wypracowania strategii i koncepcji wdrożenia ZSiK- IACS w całym kraju, na poziomie zgodnym z wymaganiami Komisji Europejskiej. Model ten bowiem nie przewidywał m.in. znakowania na bieżąco nowonarodzonych cieląt, brak w nim było modułu bieżącego postępowania w stosunku do bydła poddanego ubojowi oraz odniesienia do zwierząt padłych lub sprzedanych do innych gospodarstw. W związku z tym ARiMR zakładała, że do czerwca 2001 r., tj. do zakończenia realizacji projektu PL 9805.03 zostanie oddane przez wykonawcę wybranego w przetargu, prototypowe oprogramowanie uwzględniające powyższe elementy systemu dla województw pilotażowych. W wyniku przedłużenia przez Komisję Europejską do końca sierpnia 2001 r. realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03, ARiMR m.in. zleciła w umowie nr 14/KZP/01 z dnia 28 czerwca 2001 r. firmie Hewlett Packard Polska Sp. z o.o. opracowanie, przetestowanie i wdrożenie aplikacji pilotażowych modułów identyfikacji i rejestracji zwierząt i wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych w ramach realizacji produktów P.01, P.02 i P.07 za łączną kwotę 27,7 mln zł. Do czasu zakończenia realizacji projektów pilotażowych Phare 98 w Zamiejscowych Sekcjach ds. Realizacji Programów Pilotażowych ARiMR wykonano jedynie przetestowanie tych modułów.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła opóźnienie rozpoczęcia przez ARiMR realizacji ww. projektów Phare 98, w stosunku do terminów określonych w umowach bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03. Przygotowanie umowy PL 98/IB/AG/03 było opóźnione i spowodowane przedłużającymi się o ok. 3 miesiące pracami Ministerstwa RiGŻ nad dokonaniem korekty tej umowy w związku ze zgłoszonymi zastrzeżeniami Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie. Realizację projektu PL 9805.01 rozpoczęto dopiero po zatwierdzeniu umowy przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w dniu 25 października 1999 r., tj. miesiąc po ostatecznym jej podpisaniu przez stronę polską i niemiecką, natomiast projektu

PL 9805.03 w dniu 3 lutego 2000 r., tj. 1,5 miesiąca od podpisania umowy przez ww. strony. W rezultacie skrócono z 24 do 18 miesięcy czasookres projektu PL 9805.03 i rozpoczęto jego realizację w I kw. 2000 r.

W kontroli wykazano, że pomimo wydłużenia za zgodą Komisji Europejskiej, terminu realizacji projektu PL 9805.03 z 30 czerwca 2001 r. do 31 sierpnia 2001 r. oznakowano za środki Phare jedynie 281 tys. sztuk bydła, co stanowiło 68,4% pogłowia przewidzianego do zakolczykowania za środki Phare. Tym samym nie wykonano głównego celu tego projektu, tj. oznakowania 411 tys. sztuk bydła w dwóch województwach pilotażowych warmińsko-mazurskim i podkarpackim.

Najwyższa Izba Kontroli krytycznie ocenia zbyt późne rozpoczęcie akcji znakowania bydła, jak również tryb realizowania umów na dostawy sprzętu do kolczykowania. W ocenie NIK na opóźnienie akcji znakowania bydła wpłynęły także przewlekłe prace przygotowawcze firmy PPH POLNET Sp. z o.o. wybranej do realizacji tego zadania przez Fundację „Fundusz Współpracy” w przetargu. W ramach wdrożenia projektu pilotażowego PL 9805.03 nie powiązано znakowania bydła z wydawaniem paszportów zwierząt.

Częściowo powodem opóźnienia były przedłużające się prace legislacyjne związane z uchwaleniem przez Sejm RP tzw. „ustaw weterynaryjnych”, stanowiących podstawę dla znakowania zwierząt gospodarskich, konieczność wystąpienia do KE o wyrażenie zgody na rozpoczęcie akcji kolczykowania na zasadzie dobrowolności, a także sytuacja epizootyczna w Europie związana z zagrożeniem wystąpienia w Polsce choroby pryszczycy, w związku z którą Główny Lekarz Weterynarii wstrzymał akcję znakowania bydła w tych województwach w okresie od 14 kwietnia 2001 r. do 24 maja 2001 r.

Kontrola wykazała, że w ramach realizacji projektu PL 9805.03 ARiMR zrealizowała zadania:

- *wykonano analizę sytuacji w Polsce dotyczącą rodzajów rejestrów zwierząt, istniejących podstaw prawnych oraz struktury administracji rolniczej i weterynaryjnej,*
- *opracowano koncepcję struktury organizacyjnej systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt z podziałem na zadania, które będą wykonywane na poszczególnych poziomach organizacyjnych systemu,*
- *opracowano projekty kolczyków dla zwierząt wraz ze sposobem nadawania znaków identyfikacyjnych zwierzętom oraz koncepcję nadawania numerów identyfikacyjnych poszczególnym stadom w systemie,*

- *opracowano projekty dokumentów zgłoszeniowych, paszportu, księgi rejestracji dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania systemu,*
- *opracowano warunki techniczne na zakup sprzętu (komputery, drukarki, kolczyki, kolczykownice, paszporty) oraz usługi kolczykowania w ramach środków Phare,*
- *przeszkolono personel ARiMR oraz opracowano broszurę informacyjną dla pracowników jednostek terenowych ARiMR,*
- *opracowano koncepcję procedur dla identyfikacji i rejestracji bydła, w tym moduł etykietowania mięsa,*
- *zakończono odbiór kolczyków i kolczykownic w ramach przetargu za środki Phare dostarczone przez firmę POLNET,*
- *zakończono prace nad testowaniem aplikacji pilotażowej systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt, które pozwoli rejestrować dane z procesu kolczykowania i przenieść te dane do oprogramowania docelowego ZSZiK-IACS.*

Kontrola ustaliła, że ARiMR zbudowała tymczasową wersję oprogramowania dla przechowywania danych z procesu kolczykowania bydła, którego baza danych ma być włączona do wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych. Będzie to podstawą do wdrożenia tego rejestru w jednostkach terenowych Agencji. Nie zrealizowanie celu projektu PL 9805.01 w zakresie wdrożenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych w znacznej mierze spowodowane było brakiem w tym okresie odpowiednich regulacji prawnych zobowiązujących organy administracji rządowej i samorządowej do nieodpłatnego udostępniania danych o gospodarstwach rolnych.

W kontroli ustalono, że w ramach projektu PL 9805.01 ARiMR zrealizowała następujące zadania:

- *opracowano i zaakceptowano strukturę organizacyjną systemu ZSZiK-IACS w Polsce, utworzono 37 jednostek wojewódzkich i powiatowych dla celów zarządzania systemem w województwach pilotażowych,*
- *przygotowano system łączności między powiatowymi ośrodkami a ich wojewódzkimi centralami w województwach pilotażowych,*
- *opracowano projekty ustaw umożliwiających wdrożenie systemu ZSZiK-IACS w Polsce,*
- *stworzono ramy współpracy ARiMR z innymi instytucjami polskimi m.in. z Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii (GUGiK), Głównym Urzędem Statystycznym (GUS),*

- *opracowano metodologię nadawania numerów gospodarstw rolnym w ramach systemu ZSZiK-IACS,*
- *zorganizowano sesje szkoleniowe w kraju i zagranicą dla pracowników ARiMR, MRiRW.*

W świetle ustaleń kontroli powyższe prace nie zapewniły wdrożenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych w województwach pilotażowych.

Ustalono też, że na niepełne wdrożenie tego systemu wpłynęły m.in. czynniki zewnętrzne:

- *opóźnienia w procesie legislacyjnym, za które zgodnie z postanowieniami umowy twinningowej odpowiadał m.in. Departament Prawny MRiRW,*
- *ograniczone doświadczenie ARiMR we wdrażaniu skomplikowanych procedur Phare, szczególnie w zakresie dostaw sprzętu i usług,*
- *odejście, za zgodą partnerów twinningowych, od powielenia standardowych wzorców oprogramowania informatycznego opracowanego w państwach członkowskich UE dla innej struktury agrarnej i administracyjnej i rozpoczęcie przez ARiMR poszukiwania innych rozwiązań systemu ZSZiK-IACS w warunkach polskich.*

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, ARiMR w 1999 r. nie była przygotowana organizacyjnie i logistycznie do realizacji projektów Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03, stanowiących podstawy wdrożenia ZSZiK-IACS. Dopiero w dniu 25 stycznia 2000 r. zarządzeniem Prezesa ARiMR nr 1/00 został powołany Zespół Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli, dwie Sekcje: rejestracji gospodarstw i gruntów i identyfikacji i rejestracji zwierząt, a także dwie Zamiejscowe Sekcje ds. Realizacji Programów Pilotażowych w województwach warmińsko-mazurskim i podkarpackim. Pomimo, że nabór pracowników merytorycznych do pracy w Zamiejscowych Sekcjach rozpoczęto już w lutym 2000 r. jednak większość osób została zatrudniona w okresie od października do grudnia 2000 r.

3.1.2. Zakup towarów i usług, w tym sprzętu informatycznego za środki Phare 98

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w uzgodnieniu z Komisją Europejską w Memorandum Finansowym Phare 98 (MF 98) oraz Memorandum of Understanding (Porozumienie) z 24 grudnia 1998 r. postanowił, że w ramach projektów pilotażowych: PL 9805.01 i PL 9805.03 zostaną sfinansowane z funduszy Phare działania w zakresie budowy ZSZiK-IACS. Nowa Orientacja Phare wymagała m.in. utworzenia wielosektorowej jednostki wdrożeniowej zwanej Jednostką Finansująco-Kontraktującą (JFK). Decyzją Komitetu Integracji Europejskiej (KIE) oraz zgodnie z dyspozycją z dnia 23 października 1998 r. Pana Pawła Sameckiego Podsekretarza Stanu w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE), Jednostka Finansująco-Kontraktująca ulokowana została w strukturach Fundacji „Fundusz Współpracy”. JFK została zobowiązana w ramach realizacji projektów Phare do zapewnienia zgodności procesu kontraktowania dostaw towarów i usług i wydawania środków z Unii Europejskiej z procedurami Zdecentralizowanego Systemu Zarządzania (Decentralised Implementation System - DIS). Zadaniem JFK było m.in. udzielenie pomocy Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – po powierzeniu jej opracowania i wdrożenia ZSZiK-IACS, w przygotowaniu poprawnych formalnie i proceduralnie specyfikacji sprzętu lub zakresów usług, a następnie dokonanie wyboru dostawców towarów i usług, przygotowanie i podpisanie umów, monitorowanie ich realizacji, obsługa finansowa, raportowanie na potrzeby Komisji Europejskiej (KE) oraz Pełnomocnika ds. Realizacji Projektu (PAO) w UKIE.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia udział Fundacji „Fundusz Współpracy” we wdrażaniu ZSZiK-IACS.

W 2000 r. JFK przeprowadziła w ramach ww. projektów Phare 98 9 przetargów na dostawę towarów i usług oraz zawarła 9 umów, z tego 6 umów na dostawę towarów i 3 umowy na realizację usług. Kontrola NIK ustaliła, że proces kontraktowania dostaw towarów i usług JFK realizowała z nienależytą starannością. Niekorzystnym było zawarcie 5 kontraktów (29 września 2000 r.), tj. tuż przed upływającym terminem określonym w Memorandum Finansowym Phare 98 (30 września 2000 r.), co spowodowało przesunięcie w czasie dostaw towarów i usług realizowanych na potrzeby projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03. Projekty te nie zostały wdrożone w terminach wyznaczonych umowami m.in. z przyczyn leżących po stronie JFK.

Kontrola ustaliła, że łączna wartość zawartych umów wyniosła 3.258.334,09 €, a na ich realizację wydatkowano 3.078.430,01 €, tj. 94,5% przeznaczonych na ten cel środków. Cztery umowy dotyczące zakupu sprzętu informatycznego zawarto na łączną

kwotę 1.936.917,98 € (59,4% kwoty wszystkich zawartych umów). Dwie pozostałe umowy na dostawę sprzętu do kolczykowania bydła oraz paszportów zwierzęcych zawarto na kwotę 678.164,11 €. Na realizację usług zawarto 3 umowy na kwotę 643.253,00 € i zrealizowano w wysokości 463.348,92 €, tj. 72,03%. Ze względu na mniejszy nakład pracy ekspertów zagranicznych w realizacji umów bliźniaczych dotyczących koordynacji realizacji projektów oraz opracowania założeń pod budowę krajowego systemu identyfikacji użytków rolnych i zwierząt oraz nadzorowania i kontroli jakości procesu opracowania i wdrożenia ZSZK-IACS, na ich sfinansowanie wydatkowano 175.014,29 €, tj. 71,50% kwoty przeznaczonej na ten cel (244.780,00 €). Umowa na oznakowanie bydła w województwach pilotażowych została wykonana za 288.334,63 €, tj. w 72,36% kwoty przeznaczonej na ten cel (398.473,00 €). Mniejszy niż planowano zakres wykonanych usług kolczykowania bydła był powodem konieczności zwrotu do KE kwoty 110.138,37 €.

Niegospodarnym i nierzetelnym działaniem Fundacji był w szczególności tryb realizowania umów na dostawę sprzętu do kolczykowania, kolczyków i samej usługi kolczykowania, co było powodem mniejszego niż planowano zakresu wykonanych usług znakowania bydła i w efekcie dokonania zwrotu niewykorzystanych w pełni środków Phare. Ustalono, że w umowie PL 9805.03/03/2000 z dnia 29 września 2000 r. zawartej pomiędzy JFK i PPH POLNET Sp. z o.o., dotyczącej zakupu kolczyków i sprzętu do kolczykowania, określono termin ich dostawy do dnia 30 kwietnia 2001 r. (przedłużony następnie do 31 maja 2001 r.). Zgodnie z umową kolczykownice i zapasowe igły do kolczykowania powinny być dostarczone w całości nie później niż do dnia 31 grudnia 2000 r. Natomiast kolczykownice i igły w ilościach określonych umową zostały przyjęte wstępnie protokołem przez odbiorcę dopiero 20 lutego 2001 r. W umowie PL 9805.03/04/2000 z dnia 29 września 2000 r. zawartej pomiędzy JFK i PPH POLNET Sp. z o.o. termin zakolczykowania bydła (ok. 411 tys. sztuk) określono do 30 czerwca 2001 r. (przesunięty aneksem do 31 sierpnia 2001 r.). W myśl umowy wykonawca miał rozpocząć wykonywanie zadań następnego dnia od daty wejścia jej w życie, tj. od 30 września 2000 r. W umowie określono też, że okres wykonania zadań wynosi 3-4 miesiące; początek usługi planowano na IV kwartał 2000 r., a koniec najpóźniej na II kwartał 2001 r. Według szczegółowego harmonogramu działań określonego w umowie, 35 dnia od wejścia w życie umowy, tj. 3 listopada 2000 r. powinna się rozpocząć akcja kolczykowania we wszystkich powiatach województwa warmińsko-mazurskiego, a 50 dnia od wejścia w życie umowy, tj. 18 listopada 2000 r. – we wszystkich powiatach województwa podkarpackiego. Faktycznie znakowanie bydła rozpoczęło 18 czerwca 2001 r. W myśl umowy Fundacja miała prawo dokonywać

wszelkich kontroli dotyczących realizowanej umowy. Siedmiomiesięcznego opóźnienia w rozpoczęciu znakowania bydła nie można tłumaczyć m.in. zaistniałą w maju 2001 r. sytuacją epizootyczną w Europie, gdyż realizowanie rytmicznych dostaw sprzętu i wykonywanie usługi kolczykowania od IV kwartału 2000 r., tak jak to zakładał Terms of Reference (ToR) dla powyższego projektu, stanowiący integralną część umowy, pozwoliłoby uniknąć późniejszych skutków.

Badania kontrolne NIK wykazały, że Fundacja zleciła firmie PPH POLNET Sp. z o.o. oprócz wykonania usługi kolczykowania, także wypełnienie formularzy identyfikacji zwierząt i dostarczenie komputerowej bazy danych do ARiMR. Sfinansowane przez Fundację za środki Phare w kwocie 31.112,50 € paszporty zwierzęce w ilości 1.250.000 szt. zostały przekazane ARiMR w formie darowizny 20 czerwca 2001 r. i do zakończenia kontroli nie zostały wydane rolnikom.

Kontrola NIK ustaliła, że spośród 5 zawartych przez Fundację aneksów do umów - aprobowanych także przez Pawła Sameckiego Pełnomocnika ds. Realizacji Projektów (PAO) z UKIE oraz Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Warszawie – 3 dalsze aneksy podpisano z naruszeniem prawa kontraktu, tj. po upływie terminów zakończenia realizacji umów, w tym aneks do umowy zawartej z firmą ICL Poland Sp. z o.o. z opóźnieniem wynoszącym ponad 6 miesięcy.

Zwrócenia uwagi wymaga, że dopiero w dniu 17 kwietnia 2001 r., tj. po 5 miesiącach od prośby Fundacji „Fundusz Współpracy” realizującej na rzecz MRiRW dostawy sprzętu i usług za środki Phare w ramach powyższych projektów pilotażowych, Dyrektor Generalny Pan Janusz W. w imieniu MRiRW wskazał, że stroną umów darowizny na sprzęt i materiały zakupione z części inwestycyjnej projektów Phare 98 będzie ARiMR. Do tego czasu większość dostaw towarów została już zrealizowana i znajdowała się w jednostkach organizacyjnych ARiMR, chociaż formalnie była własnością Fundacji „Fundusz Współpracy”.

W kontroli ustalono, że ARiMR zgłaszała JFK zapotrzebowanie na sprzęt informatyczny w ramach poszczególnych projektów Phare 98. W ocenie NIK zasadnym byłoby opracowanie przed rozpoczęciem realizacji projektów Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03 długofalowego planu inwestycyjnego dotyczącego zakupu sprzętu informatycznego na potrzeby systemu ZSZK-IACS, czego ARiMR nie zrobiła. Zakupu tego sprzętu zgodnie z warunkami określonymi w Memorandum Finansowym Phare 98 dokonywała JFK po uzgodnieniu z ARiMR ilości i wymagań technicznych, a także akceptacji doradców przedakcesyjnych oraz Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie.

Fundacja „Fundusz Współpracy” przyjmowała od dostawców bez uwag i zastrzeżeń świadectwa pochodzenia sprzętu informatycznego, uznając w ten sposób, że zostały spełnione wymagania obowiązujące przy dokonywaniu zakupów za środki Phare.

Z ustaleń kontroli NIK dotyczących umów o dostawę sprzętu informatycznego wynika, że spośród przyjętych przez Fundację 13 świadectw pochodzenia tego sprzętu, 10 dokumentów miało charakter ogólny, spośród których certyfikaty pochodzenia wystawione przez Fujitsu Siemens Computers GmbH (Niemcy) i Xerox Manufacturing (Holandia) nie odnosiły się do konkretnych dostaw i dostawców. Fundacja przyjęła również świadectwo pochodzenia wystawione przez Polską Izbę Handlu Zagranicznego dla firmy LOGON S.A., m.in. dla 37 komputerów o wartości 36.297,00 €, uznanych że pochodzą z Polski, podczas gdy wśród nich były także monitory DTK z Tajwanu.

Kontrola NIK ustaliła, że część sprzętu o łącznej wartości 189.455,78 €, tj. 9,8% kwoty umów na dostawę sprzętu komputerowego (drukarki Xerox DocuPrint P1202 – 52 szt., drukarki Xerox DocuPrint P8ex – 179 szt., drukarki Xerox DocuPrint M760 – 30szt. i Fujitsu Siemens Notebook Lifebook – E6540 – 30 szt), pochodziła z krajów azjatyckich. Badania NIK wykazały ponadto, że dostarczony przez firmę ICL Poland Sp. z o.o. do ARiMR sprzęt komputerowy (oprócz ww. monitorów DTK), stanowiący integralną część większych urządzeń, w 9 przypadkach pochodził również z państw azjatyckich np.: Intel Print Serwer (Malezja), Switch 3COM 10/100 (Tajwan), Switch 3COM 3300 (Singapur). Sprzętu tego Fundacja nie była w stanie wycenić. Dokonana analiza dokumentów finansowo-księgowych przeprowadzona w trakcie kontroli NIK potwierdziła, że ww. pozycje dostaw nie były wyspecyfikowane pod względem ilościowym i wartościowym na fakturach jako odrębne jednostki. W trakcie badań kontrolnych zwrócono się także do 2 dostawców wyżej omawianego sprzętu, tj. ICL Poland Sp. z o.o i LOGON S.A. o podanie rzeczywistego kraju jego pochodzenia i otrzymano potwierdzenie prezesów zarządów tych spółek, że zgodnie ze świadectwami towary te pochodzą z krajów wymienionych w MF 98.

Ustalenia NIK co do niezgodnego z Memorandum Finansowym MF 98 pochodzenia sprzętu informatycznego potwierdził też Europejski Urząd ds. Zwalczenia Nadużyć i Korupcji (OLAF), który wspólnie z Urzędem Kontroli Skarbowej w Warszawie prowadził m.in. w tym zakresie badania kontrolne w ARiMR i JFK. W uzgodnieniu z NIK, OLAF ustalił, że świadectwa pochodzenia dla terminali komputerowych, serwerów, kopiarek zostały wydane na standardowych formularzach UE potwierdzonych przez Izbę Handlową w Augsburgu w Niemczech (dla terminali i serwerów) oraz przez Izbę Handlową w Amsterdamie w Holandii (dla kopiarek

Xerox). OLAF potwierdził, że na terminalach komputerowych znajdowało się oznaczenie „wyprodukowano w Malezji”, co rodzi przypuszczenie nierzetelnego potwierdzenia pochodzenia tego sprzętu. Świadczenia pochodzenia pozostałego sprzętu informatycznego (notebooków, skanerów, modemów itd.) do czasu zakończenia kontroli NIK nie zostały jeszcze sprawdzone.

Badania NIK wykazały, że niedostateczny był nadzór JFK nad realizacją dostaw towarów i usług. Sprzęt informatyczny kupowano doraźnie na potrzeby poszczególnych projektów Phare, bez jasnej strategii i koncepcji budowy systemu ZSZK-IACS we wczesnym jego stadium, a ponadto brak było synchronizacji dostaw z możliwością jego zainstalowania w miejscach wskazanych przez ARiMR. W rezultacie część sprzętu przyjęto bez rozpakowania i zainstalowania. Ponadto Fundacja nie sprawdzała czy sprzęt został dostarczony z zadeklarowanego kraju pochodzenia, nie skorzystała też z przysługującej jej możliwości i nie żądała od dostawców dostarczenia szczegółowej informacji na ten temat i przekazania oficjalnego świadectwa pochodzenia. Nie skorzystano również z możliwości dokonywania niezależnej kontroli w magazynach oferentów przed wysyłką towarów. Strona polska podpisując MF 98 zgodziła się, że materiały i dostawy niezbędne dla zrealizowania umowy muszą pochodzić z krajów Unii Europejskiej oraz z krajów wymienionych w Memorandum MF 98 chyba, że Komisja Europejska zezwoli inaczej. Na negatywną ocenę NIK zasługuje także fakt, że Fundacja przyjęła ww. sprzęt bez zastrzeżeń i wypłaciła dostawcom umowne kwoty w pełnej wysokości. Fundacja nie sprawdzała także pod względem ilościowym i jakościowym dokumentacji sprzętu oraz wystawionych gwarancji. Zaznaczyć należy, że były one przekazywane bezpośrednio przez dostawców do wskazanych przez ARiMR siedzib bez udziału Fundacji jako JFK. Przedstawiciele JFK - na ogólną liczbę 121 protokołów przyjęcia - tylko na 8 protokołach złożyli podpisy. Świadczy to o braku nadzoru ze strony Fundacji nad dostawami towarów i usług.

Kontrola przeprowadzona przez przedstawicieli Komisji Europejskiej w 2001 r. stwierdziła, że część sprzętu (drukarki) pochodziła z Korei, przy czym Fundacja ograniczyła swoje działania jedynie do korespondencji z ICL Poland Sp. z o.o. w sprawie przesłania dokumentów świadczących o ich pochodzeniu. Do zakończenia kontroli NIK sprawa ta nie została ostatecznie wyjaśniona. Prezes Zarządu Fundacji wyjaśnił, że „do ICL Poland Sp. z o.o. zostanie skierowane ponowne pismo z prośbą o ostateczne wyjaśnienia pod groźbą zastosowania sankcji przewidzianych w art. 2 zawartych umów”.

Z ustaleń NIK wynika, że Fundacja zaakceptowała zrealizowanie dostawy około 40% sprzętu komputerowego przez ICL Poland Sp. z o.o. bez uprzedniego

zabezpieczenia warunków do jego zainstalowania i sprawdzenia pod względem technicznym. NIK zwraca uwagę na skrócenie okresu objętego gwarancją dla nie rozpakowanego i nie zainstalowanego sprzętu, gdyż w świetle zapisów umów realizowanych w ramach projektów Phare, datą rozpoczęcia gwarancji obsługi posprzedażnej jest data podpisania protokołu przyjęcia danego sprzętu.

W ocenie NIK nie przestrzeganie przez Fundację postanowień zawartych w umowach z dostawcami dot. dostaw opóźnionych i nie podjęcie działań w celu wyegzekwowania od kontrahentów zapłaty kar umownych było niegospodarne. Z ustaleń kontroli wynika, że z 6 zawartych przez Fundację umów na dostawę towarów, tylko umowa z firmą „Zjednoczone Słoneczniki” Sp. z o.o. zrealizowana została bez opóźnień. Na ogólną liczbę 121 protokołów przyjęcia sprzętu (jeden z 3 protokołów podpisanych z firmą LOGON S.A. nie został oznaczony datą, a w 5 przypadkach stwierdzono jedynie fotokopie dokumentów), sporządzonych pomiędzy dostawcami i ARiMR, 88 dokumentów podpisano z opóźnieniem, wynoszącym w przypadku ICL Poland Sp. z o.o. nawet 90 dni w stosunku do umownego terminu. Jak wynika z analizy omawianych umów należne Fundacji kwoty powinny stanowić 1/1000 wartości nie dostarczonych towarów za każdy dzień opóźnienia ponad 1 tydzień i nie więcej niż 15% całkowitej wartości umowy.

Zakupione przez Fundację towary dostarczone były przez dostawców bezpośrednio do miejsc wskazanych przez ARiMR. W tym celu zarówno w warunkach przetargów, jak i w umowach zawarte były listy dystrybucyjne sprzętu, a także osoby upoważnione przez ARiMR do odbioru wstępnego. Po przyjęciu wstępnym Fundacja stała się właścicielem dostarczonych towarów i uzyskała prawo do pełnego i nienaruszonego ich użytkowania. Zastrzeżenia NIK budzi fakt, że Fundacja będąc faktycznym właścicielem towarów, przez okres od 2 miesięcy (w przypadku dostaw wydruków paszportów zwierzęcych przez firmę „Zjednoczone Słoneczniki” Sp. z o.o.) do ponad 9 miesięcy (w przypadku pierwszych dostaw sprzętu komputerowego przez ICL Poland Sp. z o.o.), nie zabezpieczyła towarów przed przypadkową ich utratą lub uszkodzeniem, tj. od dnia ich przekazania przez dostawców do czasu podpisania z ARiMR umów darowizny i protokołów zdawczo-odbiorczych. W ocenie NIK było to działanie niegospodarne. Krytycznie należy ocenić także podpisanie dopiero 5 i 15 października 2001 r. protokołów zdawczo-odbiorczych pomiędzy Fundacją i ARiMR, tj. po upływie ponad 9 miesięcy od pierwszych dostaw sprzętu przez ICL Poland Sp. z o.o. i ponad 2 miesięcy po dacie sporządzenia umowy darowizny.

ARiMR przejęła od Fundacji „Fundusz Współpracy” umowami darowizny sprzęt informatyczny: stacje PC, serwery, terminale Windows, drukarki, kserokopiarki,

skanery, modemy, notebooki i inny o łącznej wartości 6,9 mln zł. Sprzęt ten sukcesywnie począwszy od 10 grudnia 2000 r. do 26 marca 2001 r. dostarczany był do jednostek terenowych ARiMR. Dopiero po przekazaniu ARiMR przez Fundację „Fundusz Współpracy” protokołami zdawczo-odbiorczymi sprzętu informatycznego o wartości ok. 116,6 tys. zł, począwszy od 27 czerwca 2001 r. protokołami zdawczo-odbiorczymi dokonywano jego ewidencjonowania i wprowadzania do ksiąg rachunkowych. Główne dostawy sprzętu zostały wprowadzone do ewidencji po podpisaniu protokołów zdawczo-odbiorczych sukcesywnie od 5 października 2001 r., co umożliwiało jego amortyzowanie. Do zakończenia kontroli NIK, część sprzętu pochodząca z firmy LOGON S.A. (ok. 4% wartości zakupów) – z przyczyn leżących po stronie JFK – nie została przez ARiMR zaewidencjonowana. Do czasu zakończenia kontroli sprzęt informatyczny nie był ubezpieczony.

Przeprowadzone przez NIK oględziny w 12 jednostkach organizacyjnych ARiMR, tj. 2 Zamiejscowych Sekcjach ds. Realizacji Programów Pilotażowych w Olsztynie i Rzeszowie oraz 10 biurach powiatowych wykazały, że wykorzystanie sprzętu informatycznego zakupionego z funduszu Phare przedstawiało się następująco:

- spośród 60 terminali komputerowych (Scoverów) w biurach powiatowych województwa warmińsko-mazurskiego do sieci podłączonych było 33 (55%), w tym użytkowano 11 (18,3%), spośród 34 drukarek komputerowych wykorzystywano 16 (47%), spośród 24 komputerów (z dostaw ICL Poland Sp. z o.o. i LOGON S.A.) użytkowano jedynie 5 (21%). W Zamiejscowej Sekcji ds. Realizacji Programów Pilotażowych w Olsztynie spośród 76 terminali – jedynie 18 użytkowano (23,7%), natomiast pozostałe 58 (76,3%) nie były nawet podłączone do sieci, spośród 49 drukarek komputerowych wykorzystywano 16 (32,6%), a z 19 komputerów 15;
- spośród 100 terminali komputerowych (Scoverów) znajdujących się w 5 biurach powiatowych i Zamiejscowej Sekcji ds. Realizacji Programów Pilotażowych w Rzeszowie jedynie 5 wystawionych było do testowania, natomiast pozostałe 95 (95%) nie zostały podłączone, spośród 67 drukarek komputerowych, użytkowanych było 16 (23,9%), spośród 26 komputerów znajdujących się w tych jednostkach 5 użytkowano w biurach powiatowych i 8 w Zamiejscowej Sekcji, pozostałe 13 komputerów (50%) było nie użytkowanych.

3.1.3. Nadzór MRiRW nad realizacją i wdrażaniem projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03

W podpisanych przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Komisję Europejską Memorandach Finansowych (MF) PL 98 i PL 99, Narodowych Programach Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej (NPPC) na lata 1999 - 2001 oraz w umowach bliźniaczych PL98/IB/AG/01 i PL98/IB/AG/03 zawartych pomiędzy Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej (MRiGŻ) i ministerstwami rolnictwa Niemiec, Austrii i Danii, rola i funkcja MRiGŻ w procesie opracowania i wdrażania ZSZiK-IACS w Polsce została określona jako wiodąca, kontrolno-monitorująca oraz koordynująca prace podmiotów zaangażowanych w budowę ZSZiK-IACS. MRiGŻ miało również obowiązek opracowania podstaw prawnych dla funkcjonowania tego systemu w Polsce.

Najwyższa Izba Kontroli krytycznie ocenia sposób wypełniania przez MRiGŻ obecnie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) przypisanych funkcji koordynacyjno-zarządczych w zakresie opracowania i wdrażania ZSZiK-IACS oraz skuteczność sprawowanego nadzoru nad podmiotami zaangażowanymi w jego budowę.

W ocenie NIK, nałożenie przez Ministrów Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej Panów: Jacka Janiszewskiego pismem z 3 lutego 1999 r. oraz Artura Balazsa pismem z 9 lipca 1999 r. na Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) całości obowiązków związanych ze stworzeniem ZSZiK-IACS w Polsce było nieprawidłowe.

Przepisy określające zakres uprawnień ministra właściwego do spraw rozwoju wsi zawarte w ustawach: z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz zakresie działania ministrów, z dnia 4 września 1997 r. o działaniach administracji rządowej, z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie upoważniały tego ministra do nakładania nowych zadań na ARiMR, a jedynie do sprawowania nadzoru i kontroli nad realizowaniem przez nią zadań określonych w ustawie z dnia 29 grudnia 1993 r. o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, wydanych na jej podstawie rozporządzeniach Rady Ministrów określających szczegółowe kierunki jej działań oraz sposoby realizacji, a także w innych przepisach.

Krytycznej oceny wymaga też dokonane z dniem 9 lipca 1999 r. przez Ministra RiGŻ Pana Artura Balazsa przeniesienie na ARiMR obowiązku zbudowania ZSZiK-IACS, wobec określenia przez Radę Ministrów dnia 4 maja 1999 r. w NPPC na 1999 r., że właściwymi dla realizacji ZSZiK-IACS w Polsce są struktury MRiGŻ oraz Agencji Rynku Rolnego (bądź nowo utworzonej instytucji).

W NPPC na 2000 r. przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2000 r. jako wiodące w opracowaniu ZSZiK-IACS określono Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz ARiMR, ale dopiero 14 listopada 2001 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 25 lipca 2001 r. o krajowym systemie ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz o zmianie niektórych ustaw, zadanie założenia i prowadzenia tego systemu, powyższą ustawą powierzono ARiMR.

Zwrócenia uwagi wymaga, że do chwili obecnej w MRiRW nie zakończono prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia będącego aktem wykonawczym do ww. ustawy, upoważniającej Radę Ministrów do określenia rodzajów czynności technicznych, warunków organizacyjnych, kadrowych i technicznych, zapewniających sprawne funkcjonowanie systemu na terenie całego kraju.

W ocenie NIK, skutecznego nadzoru nad prawidłowym wdrażaniem ZSZiK-IACS w Polsce nie zapewnił Międzyresortowy Zespół ds. Związanych z Wprowadzeniem ZSZiK-IACS w Rolnictwie powołany zarządzeniem nr 16 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 1999 r., który powinien pełnić rolę organu opiniodawczo-doradczego dla Ministra RiRW. Badania kontrolne wykazały, że zespół ten, w którego skład wchodził przedstawiciele 16 różnych ministerstw, urzędów i agencji państwowych, w okresie od 22 lutego 2000 r. do 16 maja 2001 r. odbył zaledwie 5 protokołowanych posiedzeń, na których dokonywano bieżącej analizy prac związanych z budową ZSZiK-IACS w Polsce, nie formułując przy tym opinii i wniosków dla Ministra RiRW dotyczących usprawnienia procesu wdrażania systemu. Powyższy Zespół oraz powołany zarządzeniem nr 23 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 grudnia 2000 r. dla dostosowania polskiego sektora rolnego i obszarów wiejskich do standardów Unii Europejskiej, Zespół ds. ZSZiK-IACS, nie spełniały roli grup roboczych, których konieczność utworzenia wynikała z postanowień Memorandum Finansowego Phare 98, umów bliźniaczych oraz „Harmonogramu wdrożenia systemu dla korzystania z płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003, zgodnego z ustawodawstwem UE” przyjętego przez Komitet Integracji Europejskiej na posiedzeniu w dniu 28 lutego 2000 r.

Przeniesienie przez Ministrów RiGŻ odpowiedzialności za realizację projektów pilotażowych z Ministerstwa i podległej mu jednostki Głównego Inspektoratu Weterynarii (GIW) na ARiMR, spowodowało konieczność pozyskania przez ARiMR określonej wiedzy i doświadczenia w zakresie wdrażania skomplikowanych procedur Phare. Zdobyte podczas dwuletniego przygotowania ww. projektów Phare 98 przez GIW i MRiGŻ doświadczenia i dokumentacja nie zostały przekazane ARiMR.

W ocenie NIK niedostateczna była koordynacja i monitorowanie przez MRiRW projektów pilotażowych realizowanych w ramach umów bliźniaczych Phare 98: PL98/IB/AG/01 i PL98/IB/AG/03. Podsekretarz Stanu w MRiGŻ Pan Jerzy Plewa powierzył funkcję kierownika projektu PL 9805.01 Panu Wojciechowi Rz. Zastępcy Dyrektora Zespołu Analiz i Programów w ARiMR, a Podsekretarz Stanu w MRiGŻ Pan Ryszard Brzezik - funkcję kierownika projektu PL 9805.03 Panu Arkadiuszowi M. Dyrektorowi Zespołu Zintegrowanego Systemu Zarządzania i Kontroli w ARiMR¹⁵. Ww. Podsekretarze Stanu nienależycie sprawowali nadzór nad realizacją umów bliźniaczych, nie kontrolowali wykonania zadań w projektach pilotażowych, nie egzekwowali kompletnych sprawozdań i raportów z ich wdrażania, co m.in. wpłynęło na nie osiągnięcie do sierpnia 2001 r. założonych w umowach bliźniaczych rezultatów, tj. w wybranych województwach nie utworzono wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz nie zbudowano systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Badania kontrolne wykazały, że rozproszenie kompetencji w kierownictwie Ministerstwa RiRW utrudniało sprawowanie skutecznego nadzoru nad budową ZSZiK-IACS, a w praktyce oznaczało rozmycie odpowiedzialności za realizację części zadań związanych z procesem dostosowawczym Polski do wymagań UE. Ustalono, że w okresie od 19 maja 1999 r. do 15 października 2000 r. zadania w zakresie nadzoru nad opracowaniem i wdrożeniem ZSZiK-IACS przypisano 3 członkom kierownictwa MRiGŻ. Sekretarz Stanu w MRiGŻ Pan Henryk Wujec odpowiadał za realizację zadań w zakresie prac przygotowawczych i wdrożeniowych pomocy przedakcesyjnej UE na cele rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Podsekretarz Stanu w MRiGŻ Pan Ryszard Brzezik odpowiadał za nadzór nad ARiMR. Podsekretarz Stanu w MRiGŻ Pan Jerzy Plewa odpowiadał za realizację zadań w zakresie współpracy z zagranicą oraz procesów dostosowawczych systemu funkcjonowania rolnictwa i gospodarki żywnościowej do systemów europejskich. Również w okresie od 16 października 2000 r. do 24 października 2001 r. nadzór nad realizacją tego zadania przypisano 3 członkom kierownictwa MRiRW, w tym 2 nowo powołanym. Sekretarz Stanu Pan Zbigniew Chrzanowski – Pełnomocnik Rządu do Spraw Dostosowania Polskiego Rolnictwa do Wymogów Unii Europejskiej odpowiadał za usprawnienie procesu legislacyjnego związanego z dostosowaniem polskiego rolnictwa do wymogów UE oraz prac przygotowawczych dla wykorzystania pomocy przedakcesyjnej UE. Podsekretarz Stanu Pan Feliks Klimczak pełnił nadzór nad ARiMR. Podsekretarz Stanu Pan Jerzy Plewa nadal odpowiadał za realizację zadań w zakresie współpracy z zagranicą oraz koordynację procesów dostosowawczych systemu funkcjonowania rolnictwa do

¹⁵ patrz przypis 5 i 6

systemów europejskich. Od 24 października 2001 r. Sekretarz Stanu w MRiRW Pan Czesław Siekierski odpowiada za usprawnienie procesu legislacyjnego związanego z dostosowaniem systemu funkcjonowania polskiego rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych do wymogów Unii Europejskiej oraz pełni nadzór na ARiMR, a Podsekretarz Stanu w MRiRW Pan Jerzy Plewa nadal odpowiada za realizację zadań w zakresie współpracy z zagranicą oraz koordynację procesów dostosowawczych systemu funkcjonowania rolnictwa do systemów europejskich.

Podkreślić przy tym należy, że kontrolerzy z KE, w sprawozdaniu końcowym z dnia 18 października 2001 r. z przeprowadzonego za okres od 25 października 1999 r. do 31 sierpnia 2001 r. audytu budowy ZSZiK-IACS w Polsce, wskazali również na istnienie znaczących słabości w ogólnej kontroli realizowanego systemu. Audytorzy podnieśli, że MRiRW nie wypracowało narzędzi do pełnej oceny sprawozdań z przebiegu prac dotyczących ZSZiK-IACS, co przy niesystematycznej wymianie informacji między partnerami w budowie tego systemu, utrudniało efektywne zarządzanie i koordynowanie projektami Phare.

W ocenie NIK przykładami niedostatecznego nadzoru Ministerstwa RiRW nad ARiMR w zakresie budowy ZSZiK-IACS w Polsce były także:

- *nie wyegzekwowanie od Prezesa ARiMR ustalonego na posiedzeniu kierownictwa MRiRW w dniu 5 kwietnia 2000 r. zobowiązania do przedkładania co 2 tygodnie informacji o postępie prac nad ZSZiK-IACS;*
- *nie przeprowadzenie żadnej kontroli dotyczącej ZSZiK-IACS przez właściwe jednostki organizacyjne MRiRW np. Biuro Kontroli, Skarg i Wniosków oraz departamenty: Pomocy Przedakcesyjnej i Funduszy Strukturalnych, Budżetu i Finansów, Gospodarki Ziemią;*
- *dopuszczenie do opóźnień i nie zrealizowania do końca projektów pilotażowych dot. systemów ewidencji gospodarstw rolnych i identyfikacji i rejestracji zwierząt;*

3.1.4. Współpraca ARiMR z partnerami twinningowymi z UE, Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Warszawie, Fundacją „Fundusz Współpracy”, MRiRW, UKIE w realizacji projektów PL 9805.01 i PL 9805.03

W „Porozumieniu” (*Memorandum of Understanding*) zawartym pomiędzy Rządem RP i Komisją Europejską w dniu 24 grudnia 1998 r., w związku z ustanowieniem Jednostki Finansująco-Kontraktującej („JFK”), określono zakres obowiązków Starszego Koordynatora Programu Phare (SPO – *Senior Programme Officer*) w ARiMR i Pełnomocnika ds. Realizacji Projektu (PAO – *Programme Authorising Officer*) w UKIE.

Koordynatorzy Programu PL 9805.01 i PL 9805.03 zostali wyznaczeni przez MRiRW i byli odpowiedzialni za zapewnienie odpowiedniego i terminowego

wykonania projektu na poziomie technicznym. Koordynatorzy projektu zgodnie ze swoimi uprawnieniami akceptowali dokumentację dotyczącą zobowiązań finansowych i wydatkowania środków przed przesłaniem jej do JFK. Do obowiązków SPO należało też m.in. składanie sprawozdań do odpowiednich władz, a także planowanie działań w ramach programu, przygotowywanie zakresu działań, a także zatwierdzanie płatności na podstawie rachunków.

W kontroli ustalono, że w przypadku projektów Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03 funkcję SPO pełnili:

- Wojciech Rz. - Zastępca Dyrektora Zespołu Analiz i Programów ARiMR od 23 września 1999 r. do 4 grudnia 1999 r.
- Arkadiusz M. – Doradca Prezesa ARiMR od 4 grudnia 1999 r. do 22 września 2000 r.
- Ireneusz D. – p.o. Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR od 22 września 2000 r. do 31 sierpnia 2001 r.,

natomiast dla PL. 9805.03 odpowiednio:

- Arkadiusz M. – Dyrektor Zespołu ZSZiK-IACS od 3 lutego 2000 r. do 21 sierpnia 2000 r.
- Ireneusz D. – p.o. Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR od 21 sierpnia 2000 r. do 31 sierpnia 2001 r.

SPO obu projektów Pan Ireneusz D. w dniu 25 września 2000 r. przekazał (na podstawie art. 7 ust. 3 ww. *Porozumienia*) część zadań SPO (w tym prawo do podpisywania oraz akceptowania wszystkich dokumentów oraz działań), w zakresie projektu PL 9805.01 Panu Jerzemu M. – Zastępcy Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS w ARiMR, a w zakresie projektu PL 9805.03 Panu Krzysztofowi Ch. – Zastępcy Dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS w ARiMR. SPO projektów Phare 98 odpowiadał także za przygotowywanie Raportów Monitorujących dla UKIE w części dotyczącej ARiMR i wraz z kierownikami projektów ze strony niemieckiej Panami U. Kraus i H. Schwergiem za przygotowanie raportów kwartalnych z realizacji projektów dla Komisji Europejskiej. Ponadto nadzorował i organizował prace prowadzone w ARiMR w ramach projektów. Koordynował współpracę ARiMR z partnerami niemieckimi w ramach projektów, długoterminowymi doradcami przed-akcesyjnymi i innymi instytucjami współpracującymi przy realizacji projektów. Ponieważ umowy w ramach projektów Phare 98 nie przewidywały powołania Komitetów Sterujących dla tych projektów, większość zadań związanych z kontaktami z partnerami twinningowymi spoczęła też na SPO.

Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu (PAO) Pan Paweł Samecki wyznaczony został przez Pana Krzysztofa J. Nersa Pełnomocnika Rządu ds. Obsługi Środków Finansowych Pochodzących z UE (NAO – *National Authorising Officer*), po uzgodnieniu z Narodowym Koordynatorem Pomocy Panem Jackiem Saryuszem-Wolskim (NAC – *National Aid Co-ordinator*). PAO był odpowiedzialny za finansową i administracyjną stronę zamówień, usług, dostaw i prac w zakresie projektów Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03. Na PAO spoczywała odpowiedzialność za wdrażanie konkretnych programów i projektów Phare.

Do zadań PAO (UKIE) należała też koordynacja przepływu informacji i korespondencji pomiędzy instytucjami wdrażającymi programy Phare (np. ARiMR, Fundacja „Fundusz Współpracy”, w przypadku Phare PL 9805.01 i PL 9805.03) a Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce. Te kompetencje dla PAO zostały potwierdzone przez Pana Pawła Sameckiego Podsekretarza Stanu w UKIE w piśmie z dnia 9 listopada 2001 r. do Prezesa ARiMR.

W celu stałego kontrolowania wykorzystania unijnych środków z programu Phare, stworzony został system monitorowania oparty o 7 Podkomitetów Sektorowych, w tym Podkomitet „Rolnictwo” oraz Wspólny Komitet Monitorujący (WKM). Ich zadaniem był nadzór i monitorowanie programów realizowanych w ramach programu Phare.

W skład Podkomitetów wchodził NAC – Narodowy Koordynator Pomocy z UKIE, NAO – Pełnomocnik Rządu ds. Obsługi Środków Finansowych Pochodzących z UE z Ministerstwa Finansów, PAO – Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu, przedstawiciele jednostek wdrażających projekty oraz służby Komisji Europejskiej.

Realizacja projektów Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03 była omawiana w ramach Podkomitetu Sektorowego „Rolnictwo”. Raporty Monitorujące z zakresu realizacji projektów (przygotowywane przez SPO) były omawiane i zatwierdzane przez Sektorowy Podkomitet „Rolnictwo”. Dostarczały one UKIE i innym instytucjom informacji o realizowanych projektach i mogły być uzupełniane podczas posiedzeń Podkomitetu przez przedstawicieli instytucji wdrażających te projekty Phare.

W ocenie NIK przepływ informacji był jednak niezadowolający. NIK uważa, że niezbędnym jest wzmocnienie nadzoru nad realizacją projektów Phare, ustanowienie bardziej efektywnej współpracy i pełniejszego obiegu informacji między MRiRW, UKIE i Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Warszawie, na co również wskazywał Pełnomocnik ds. Realizacji Projektu Pan Paweł Samecki (PAO).

Doskonalenia wymaga także współpraca Fundacji „Fundusz Współpracy” z MRiRW i ARiMR oraz UKIE, szczególnie w zakresie realizacji dostaw towarów i usług. Kontrola ustaliła, że na wystąpienie Fundacji z listopada 2000 r., MRiRW

dopiero w kwietniu 2001 r. podało, że stroną umów darowizny na sprzęt i materiały zakupione z części inwestycyjnej projektów pilotażowych będzie ARiMR. Fundacja nie przestrzegła obowiązku wynikającego z zawartych z UKIE umów dotyczących zarządzania finansowego projektami Phare, bo na 9 złożonych kwartalnych raportów z ich realizacji, 8 raportów przekazano z opóźnieniem wynoszącym od 16 dni do ponad 1 miesiąca w stosunku do obowiązujących terminów.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli właściwy był udział i zaangażowanie doradców przedakcesyjnych krótko- i długoterminowych wyznaczonych przez partnerów twinningowych w realizacji projektów PL 9805.01 i PL 9805.03. Doradcy przedakcesyjni długoterminowi Pan Hermann Z. dla projektu PL 9805.01 i Pan Dieter S. dla projektu PL 9805.03 byli m.in. odpowiedzialni za współpracę z kierownictwem oraz osobami realizującymi te projekty ze strony polskiej. Ponadto odpowiadali za koordynację realizacji obu projektów, przygotowanie raportów z realizacji projektów do JFK i Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie, monitorowanie przepływu środków finansowych z budżetu Phare 98 oraz ich rozliczenie, a także współpracę w przygotowaniu podstaw prawnych, współudział w wypracowaniu harmonogramów budowy systemu płatności bezpośrednich zatwierdzonych przez KIE w dniu 3 lipca 2000 r. oraz wdrożenia systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt, wypracowaniu koncepcji struktury organizacyjnej ZSZiK-IACS.

Badania kontrolne wykazały, że do ostatecznego rozliczenia projektów PL 9805.01 i PL 9805.03 pozostały jeszcze kwoty odpowiednio 8.920,89 € i 8.055,18 €, dotyczące zaliczek pobranych przez doradców przedakcesyjnych. Do czasu zakończenia kontroli, mimo zapewnienia Zarządu Fundacji „Fundusz Współpracy”, że rozliczenie finansowe nastąpi do końca grudnia 2001 r., a zwrot niewykorzystanych środków przez partnerów unijnych nastąpi do końca stycznia 2002 r. – kwoty te nie zostały rozliczone i do dnia zakończenia kontroli nie zwrócono zaliczek na konto Ministerstwa Finansów.

3.2. Przebieg prac związanych z opracowaniem i wdrażaniem ZSZiK-IACS

Podstawą do opracowania i wdrożenia ZSZiK-IACS miały być realizowane w ramach Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03 programy pilotażowe prowadzone na terenie dwóch województw (warmiński-mazurskiego i podkarpackiego).

Agencja planowała zakup gotowego modułu oprogramowania ZSZiK-IACS z państw Unii Europejskiej jednak w wyniku konsultacji z ekspertami informatycznymi partnera twinningowego stwierdzono, że implementowanie w Polsce systemu ZSZiK-IACS funkcjonującego w Niemczech nie będzie możliwe. W związku z powyższym zdecydowano, iż prace nad budową oprogramowania dla systemu ZSZiK-IACS zlecone

zostaną profesjonalnej firmie zewnętrznej w ramach procedury przetargowej i sfinansowane przez stronę polską.

W kontroli ustalono, że Kierownik Projektu PL 9805.01 ze strony niemieckiej Pan Ulrich K. w raporcie kwartalnym Nr 3 z realizacji umowy PL 98/IB/AG/01 za okres 26.04.2000 r. – 25.07.2000 r. przedłożonym Przedstawicielstwu Komisji Europejskiej stwierdził, że „rozwój koniecznego oprogramowania dla potrzeb wdrożenia ZSZiK-IACS ma być wykonywany przez prywatną firmę z powodu braku wystarczającej, wykwalifikowanej kadry w ARiMR - wymaganej w tym zakresie”. Natomiast w raporcie kwartalnym Nr 4 za okres 26.07.2000 r. – 25.10.2000 r. podał m.in., że „w ARiMR rozbudowywane są procedury przetargowe dotyczące oprogramowania. Dobiegają końca prace nad Specyfikacją Istotnych Warunków Zamówienia. Oprogramowanie dla ZSZiK-IACS będzie tworzone przez firmę zewnętrzną. Delegacja Komisji Europejskiej wyraziła na to zgodę, a po niej JFK”.

3.2.1. Postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS

W okresie wdrażania programów pilotażowych PL 98.05.01 i PL 98 05.03 Prezes ARiMR podjął decyzję o opracowaniu i wdrożeniu ZSZiK-IACS w kraju. Na zlecenie Agencji z dnia 11 września 2000 r. Kancelaria Prawnicza A. Kwaśnik i Wspólnicy opracowała kosztem 14 tys. zł (brutto) Specyfikację Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ), którą następnie zaakceptował Prezes Agencji Pan Mirosław Mielniczuk. Do prac nad przygotowaniem SIWZ nie został włączony Zespół Prawny Agencji. Na etapie jej opracowania ARiMR nie miała szczegółowego rozeznania co do ewentualnych rozwiązań informatycznych ZSZiK-IACS.

Kontrola NIK stwierdziła, że w SIWZ w sposób zbyt ogólny określone zostały warunki zamówienia, co dawało oferentom duże pole manewru w zakresie przedstawianych ofert i jednocześnie świadczyło o braku szczegółowego rozeznania Agencji co do oczekiwań ewentualnych rozwiązań zawartych w ofertach. Dotyczyło to m.in.:

- opracowania ostatecznej koncepcji ZSZiK-IACS przez oferenta,
- zaprojektowania infrastruktury technicznej,
- wykonania dokumentacji użytkowej i administracyjnej,
- warunków związanych z rozwojem i modyfikacją systemu w przyszłych okresach.

W SIWZ ujęto opracowanie części nieinformatycznej systemu, a następnie zarządzanie nią przez powołaną w tym celu spółkę. Takie działanie Najwyższa Izba Kontroli oceniła jako niecelowe, bowiem ARiMR dysponuje wykształconym zespołem pracowników, którzy mogliby samodzielnie wykonać to zadanie. Ponadto uzgodnienia

z partnerem twinningowym nie przewidywały opracowywania rozwiązań dla części nieinformatycznej systemu.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli niewłaściwie zostały ustalone w SIWZ kryteria i ich wagi procentowe służące do oceny ofert. Najwyższą wagę (40%) przyznano doświadczeniu zawodowemu oferenta. Punkty za to kryterium przyznawane miały być na podstawie złożonych w ofercie dokumentów (listów referencyjnych). Wartość merytoryczną i funkcjonalną oferty określono na 30% a punkty za nią miały być przyznawane na podstawie oceny projektu systemu przedstawionego szczegółowo w ofercie. Kryterium ceny określono na 25%, a za tzw. outsourcing 5%. Według NIK najwyższe wagi powinny dotyczyć wartości merytorycznej i funkcjonalnej oraz ceny. Ponadto rozstrzygnięcie o przyznaniu największej wagi punktów (40%) za doświadczenie zawodowe oferenta, praktycznie faworyzowało tzw. „dużych” oferentów, co świadczy, że działania ARiMR nie sprzyjały rzeczywistej konkurencji składanych ofert na ZSZiK-IACS.

W dniu 23 października 2000 r. Dyrektor ZSZiK-IACS Pan Ireneusz D. zgłosił do Koordynatora ds. Zamówień Publicznych ARiMR Pana Adama A. zapotrzebowanie na opracowanie i wdrożenie projektu ZSZiK-IACS. W przedmiocie zapotrzebowania określone zostały m.in. zadania:

- analiza i szczegółowy projekt wszystkich procesów i procedur,
- analiza i zaprojektowanie relacji pomiędzy elementami systemu,
- analiza i zaprojektowanie relacji z innymi systemami (ZSI, SAPARD, REGON, PESEL, TERYT),
- opracowanie docelowej koncepcji ZSZiK-IACS wraz z harmonogramem realizacji projektu,
- projekt aplikacji,
- opracowanie i wdrożenie prototypu aplikacji w 2 regionach pilotażowych do końca czerwca 2001 r.,
- szkolenie pracowników Zamawiającego i rolników,
- projekt zatrudnienia i szkolenie obsługi ZSZiK-IACS,
- zapewnienie środków transportu do obsługi ZSZiK-IACS.

Szacunkowa wartość zadań wymienionych w zapotrzebowaniu została określona na kwotę 48.056.831 €, tj. na ok. 189,5 mln zł.

Decyzją Nr 29/00 z dnia 23 października 2000 r. Prezes Agencji Pan Mirosław Mielniczuk powołał Komisję Przetargową spośród pracowników Agencji w składzie: Maksymilian D. – Przewodniczący, Ireneusz D. – Zastępca Przewodniczącego, Marceli M. – Zastępca Przewodniczącego, Ewa B. – Sekretarz, Wojciech W. – Sekretarz, Adam A. – Koordynator ds. Zamówień Publicznych, Jarosław F. – członek, Mirosław B. – członek, Aleksander B. – członek, Tomasz B. – członek, Katarzyna W. – członek, Maria P. – członek, Marek J. – członek, Marian S. – członek oraz jako ekspertów

zewnątrznych Juliusza H. i Halinę H. P. Członkowie Komisji Przetargowej za pracę w ramach Komisji nie pobierali wynagrodzenia.

W skład Komisji Przetargowej nie zostali powołani przedstawiciele nadzorujących Agencję Ministrów, tj. Ministra Finansów i Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Powołanie do prac Komisji Przetargowej ekspertów zewnątrznych Najwyższa Izba Kontroli oceniła jako niecelowe. Jeden z nich, Pan Juliusz H. nie brał udziału w żadnym z posiedzeń Komisji, natomiast drugi – Pani Halina P. wzięła udział tylko w jednym posiedzeniu. Zwrócenie uwagi wymaga fakt, że powierzono jej dokonanie kontroli dokumentacji przetargowej pod kątem zgodności z ustawą o zamówieniach publicznych. Pracę tę Pani Halina P. wykonała w ramach umowy zawartej w dniu 2 kwietnia 2001 r. za kwotę 3.600 zł, którą podpisał Pan Aleksander B. – Zastępca Dyrektora Zespołu Organizacyjnego i jednocześnie członek Komisji Przetargowej. On też w dniu podpisania umowy ocenił i odebrał wykonaną pracę. Kontrolującym nie przedstawiono jednak dokumentacji potwierdzającej wykonanie tej pracy, co w ocenie NIK może wskazywać na prawdopodobieństwo nie wykonania powyższej pracy przez Panią Halinę P.

Po ogłoszonym w dniu 16 listopada 2000 r. przetargu nieograniczonym na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS, SIWZ pobrały 62 firmy. Jedna z firm, która pobrała SIWZ – Inchrosoft Sp. z o.o. w dniu 28 grudnia 2000 r. złożyła protest zarzucając ARiMR, że w 12 przypadkach SIWZ narusza postanowienia ustawy o zamówieniach publicznych. 4 z tych zarzutów Agencja uznała za zasadne dokonując stosownych zmian w SIWZ, o czym poinformowała wszystkie zainteresowane przetargiem firmy. Najistotniejszą była zmiana zapisu w brzmieniu, że „Obowiązkiem Oferenta jest wdrożenie aplikacji w zakresie całego projektu. Za moment wykonania aplikacji docelowej Zamawiający uznaje przekazanie aplikacji do użytkownika. Zamawiający wymaga przeniesienia autorskich praw majątkowych do aplikacji wykonanych dla Zamawiającego w przedmiocie zamówienia.”

W wyznaczonym terminie wpłynęły 4 oferty. Były to oferty firm: ComputerLand S.A – z ceną oferty 25.461,3 tys. €, Hewlett-Packard Polska Sp. z o.o. – z ceną oferty 67.335,9 tys. €, Compaq Sp. z o.o. – z ceną oferty 57.496,2 tys. € i Unizeto Sp. z o.o. – z ceną oferty 122.613,7 tys. €. Niezależnie od ww. kwot ofertowych firmy te określiły odrębne propozycje cenowe w zakresie rocznej obsługi i administrowania ZSZiK-IACS odpowiednio 25.642 tys. €, 52.490 tys. €, 63.668 tys. € i 26.974 tys. €. Poza tymi usługami, 2 firmy, tj. ComputerLand S.A. i Hewlett-Packard Polska Sp.

z o.o. wykazały w ofertach dodatkowe kwoty rocznych kosztów utrzymania ZSZiK-IACS w wysokości odpowiednio 1.290 tys. €, 28.026 tys. €.

Wykazane w ofertach stawki dziennego wynagrodzenia pracowników przyjmowane do kalkulacji ceny ofertowej były zróżnicowane i wahały się np. w grupie instalatorów od 225 € do 660 €, a w grupie kierowników projektu od 720 € do 2.820 €.

W przedstawionych ofertach najwięcej adresów referencyjnych (82), które były podstawą do oceny doświadczenia Oferenta przedstawiła firma Hewlett-Packard Polska Sp. z o.o., ale 71 z nich były referencjami 6 firm, które w ofercie zostały wymienione jako podwykonawcy. Pozostałe firmy przedstawiły: następujące ilości referencji 8 – ComputerLand, 19 - Compaq i 61 Unizeto.

Kontrola NIK stwierdziła, że oferty firm, które stanęły do przetargu zostały ocenione przez dwóch ekspertów zewnętrznych, z którymi Agencja zawarła umowy o łącznej wartości 18.000 zł. Obaj eksperci krytycznie odnieśli się do oferty HP stwierdzając m.in. „bardzo dużą ogólność opisów, brak szczegółowej analizy i propozycji konkretnych rozwiązań projektowych” (prof. Andrzej H.) oraz „w koncepcji Hewlett-Packard brak koncepcji integracji m.in. z ZSI i SAPARD. Można odnieść wrażenie, że niewłaściwa jest ocena możliwości współpracy z systemami REGON i PESEL” (prof. Jan G.). Poza tym prof. Jan G. stwierdził, że „wprawdzie HP wykazał dużo zrealizowanych kosztownych systemów informatycznych i podał dużo adresów referencyjnych, co nie zawsze musi być pozytywnym kryterium.” Opinie i uwagi krytyczne obu ekspertów zewnętrznych nie zostały wykorzystane w pracach Komisji Przetargowej.

3.2.2. Wybór wykonawcy ZSZiK-IACS

Komisja Przetargowa na posiedzeniu w dniu 29 marca 2001 r. dokonała wyboru firmy Hewlett-Packard Polska Sp. z o.o. na wykonawcę ZSZiK-IACS spośród złożonych ofert w oparciu o przyjęte w SIWZ kryteria i ich wagi procentowe. Komisja przyznała:

- Hewlett-Packard Polska Sp. z o.o.	- 1033,12 punktów zbiorczych,
- Compaq Computer Sp. z o.o.	- 959,31 punktów zbiorczych,
- Unizeto Sp. z o.o.	- 686,17 punktów zbiorczych,

i odrzuciła ofertę ComputerLand S.A ze względu na przekroczenie określonego w SIWZ na 30 czerwca 2001 r. terminu wykonania i wdrożenia aplikacji prototypowych w dwóch regionach pilotażowych.

Żadna z firm uczestniczących w przetargu nie skorzystała z możliwości złożenia protestu wobec czynności podjętych przez zamawiającego w toku postępowania o zamówienie publiczne.

O uzyskaniu najwyższej liczby punktów przez firmę HP zdecydowały głównie punkty przyznane jej przez członków Komisji Przetargowej za doświadczenie zawodowe. Jak wyżej wspomniano, 71 spośród 82 przedstawionych przez HP - referencji były referencjami podwykonawców. Przy nieuwzględnieniu kryterium doświadczenie zawodowe - punktacja przedstawiałaby się następująco:

- *Compaq* - 613,47 pkt
- *Hewlett-Packard* - 593,12 pkt
- *Unizeto* - 265,54 pkt

Jako nierzetelną Najwyższa Izba Kontroli oceniła pracę Komisji Przetargowej przy wypełnianiu druków ZP-52, będących indywidualnymi ocenami poszczególnych kryteriów SIWZ zawartych w złożonych ofertach. Kontrola wykazała, że wszyscy członkowie Komisji Przetargowej w indywidualnych ocenach firm uwzględniając wagi poszczególnych kryteriów, wykazywali jednomyślną zgodność do drugiego miejsca po przecinku a 9 z nich dokonało identycznych poprawek w tych samych miejscach formularzy. Fakt ten tłumaczony był przez dwóch członków Komisji Przetargowej: Panią Ewę B. pracownika Zespołu Analiz i Programowania ARiMR i Pana Ireneusza D. p.o. dyrektora Zespołu ZSZiK-IACS ARiMR brakiem kompetencji niektórych członków Komisji w dziedzinie informatyki i posiłkowaniem się opiniami innych osób, które taką wiedzę posiadały. Wyjaśnienia te potwierdzają, że dobór składu Komisji Przetargowej był niewłaściwy.

Kontrola wykazała również nierzetelne sporządzanie protokołów z posiedzeń Komisji Przetargowej, z których dwa były opatrzone różnymi datami:

- protokół z posiedzenia Komisji Przetargowej z dnia 5 marca 2001 r. dotyczący przetargu nieograniczonego datowano 21 lutego 2001 r.,
- protokół z posiedzenia z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie jak wyżej opatrzone datą 5 marca 2001 r.

Najwyższa Izba Kontroli nie uznała za wiarygodne wyjaśnień sekretarza Komisji Przetargowej Pani Ewy B., że różne daty wykazane w protokołach wynikały z oczywistych omyłek pisarskich, ponieważ protokoły te zostały podpisane przez wszystkich biorących udział w posiedzeniach członków Komisji i nikt tych pomyłek nie zauważył.

3.2.3. Ocena umowy Nr 14/KZP/01 z dnia 28 czerwca 2001 r. na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS

Kontrola ustaliła, że projekt umowy został opracowany przez firmę Hewlett Packard Polska Sp. z o.o. Przyjęcie przez ARiMR projektu umowy sporządzonego przez zleceniobiorcę zamiast przygotowania go własnymi siłami lub zlecenia opracowania omawianej umowy podmiotowi zewnętrznemu Najwyższa Izba Kontroli oceniła jako niecelowe. Ze złożonego przez Dyrektora Zespołu Prawnego ARiMR Pani Anny S. oświadczenia wynika, że Agencja była w stanie samodzielnie, ewentualnie

przy pomocy firmy prawniczej, sporządzić umowę uwzględniając właściwe zabezpieczenie swoich interesów.

Decyzją Nr 10/2001 z dnia 14 maja 2001 r. Prezes ARiMR Pan Mirosław Mielniczuk powołał spośród pracowników Agencji Zespół Negocjacyjny ds. wynegocjowania warunków umowy z firmą HP o opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS w składzie: Michał W. – Przewodniczący, Ireneusz D. – Wiceprzewodniczący, Maria P. – sekretarz, Maksymilian D. – członek, Marcei M. – członek, Aleksander B. – członek, Jarosław F. – członek, Mirosław B. – członek i Renata K.-J. – członek. Poza Panem Michałem W. i Panią Renatą K.-J. pozostali członkowie Zespołu Negocjacyjnego byli członkami Komisji Przetargowej, która dokonała wyboru oferty firmy HP. Oficjalne stanowisko Zespołu Negocjacyjnego w każdym z obszarów negocjacyjnych wymagało akceptacji Prezesa Agencji przed zaprezentowaniem go firmie HP. Zespół Negocjacyjny odbył w okresie od 16 maja 2001 r. do 28 czerwca 2001 r. 27 protokołowanych posiedzeń, podczas których zostały uzgodnione warunki umowy. Ostatnie projekty umowy były przedmiotem oceny 4 ekspertów zewnętrznych, z którymi Agencja w okresie od 21 do 26 czerwca 2001 r. zawarła umowy na łączną kwotę brutto 36.500 zł. Kontrola NIK stwierdziła, że ich uwagi krytyczne tylko w niewielkiej części zostały uwzględnione w ostatecznej wersji umowy.

Umowę pomiędzy ARiMR a HP o opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS, podpisaną ze strony Agencji przez Prezesa Mirosława Mielniczuka, a ze strony HP przez Wiceprezesa Panią Małgorzatę Ż. zawarto w dniu 28 czerwca 2001 r. na kwotę netto 67.335.902 €, tj. ok. 230,2 mln zł (po doliczeniu 22% VAT – ok. 280,8 mln zł). Oznacza to, że była ona wyższa od planowanej przed ogłoszeniem przetargu na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS o 19.279.071 € (40,1%). Na łączną wartość umowy składały się: część informatyczna systemu – ok. 142,5 mln zł, oraz część nieinformatyczna – ok. 87,7 mln zł. W umowie postanowiono także, że łączna wartość brutto kontraktu nie przekroczy 356,3 mln zł, w tym VAT 50,6 mln zł.

3.2.4. Charakterystyka postanowień umowy Nr 14/KZP/01

Kontrola stwierdziła, że niektóre postanowienia umowy są niezgodne z zapisami SIWZ a także jednostronnie korzystne dla HP na co również zwracali uwagę niezależni eksperci powołani przez Agencję do oceny projektu umowy. W szczególności:

- *okres gwarancji wg umowy – 12 miesięcy, natomiast wg SIWZ – 36 miesięcy,*
- *wg umowy nałożenie kar za nieterminowe wykonanie zadania może nastąpić po upływie dodatkowo wyznaczonego terminu nie krótszego niż 60 dni podczas gdy SIWZ nie zawierał uregulowań dotyczących możliwości przesuwania terminów,*
- *w umowie ustalono, że strony mogą dokonywać zmian podstawowego składu osobowego zespołu do 20%, przy czym ARiMR może zmieniać skład osobowy po uzyskaniu zgody HP, tymczasem SIWZ wprowadza niezmiennosc podstawowego składu osobowego ze strony oferenta dopuszczając zmianę podstawowego składu osobowego ze strony zamawiającego,*

- w umowie ograniczono odpowiedzialność deliktową HP do 4 mln zł, podczas gdy w SIWZ nie było takiego ograniczenia,
- w umowie ustalono, że ARiMR będzie korzystała z oprogramowania aplikacyjnego na zasadzie udzielonej licencji natomiast wg SIWZ – wykonawca przekaze Agencji produkty oraz prawa autorskie i majątkowe wytworzone w wyniku prac objętych umową,
- w umowie ustalono rażąco niską gwarancję bankową dla zabezpieczenia należytego wykonania umowy w kwocie 5 mln zł, tj. ok. 2,2% wartości umowy,
- w umowie w sposób niekorzystny dla Agencji określone zostały procedury odbioru i akceptacji produktów dostarczanych przez HP. Przyjęto zaledwie 7-dniowy termin na składanie przez ARiMR uwag i zastrzeżeń do produktu. Niektóre produkty składają się z ponad 500 stron specjalistycznego tekstu i o ile w ustalonym terminie Agencja nie zgłosi uwag, HP ma prawo do jednostronnego podpisania protokołu akceptacji i tym samym podstawę do wystawienia faktury za dostarczony produkt. Zaznaczyć należy, że w przypadku niedotrzymania terminu wykonania zadania przez HP przysługuje tej firmie dodatkowy 60 dniowy termin bez naliczania stosownych kar.

Kontrola ustaliła także, że ARiMR zaakceptowała propozycję HP, iż część nieinformatyczna systemu zostanie wykonana przez utworzoną do tego celu spółkę. Firma AgroComp Sp. z o.o. została utworzona przez ComputerLand S.A. będącą jej jedynym udziałowcem i podwykonawcą HP w tym kontrakcie. Ustalenia kontroli wykazały, że niezgodne z prawdą były wyjaśnienia Zarządu Spółki HP złożone b. Prezesowi ARiMR Panu M. Mielniczkowi w oparciu o stanowisko ComputerLand S.A., że AgroComp Sp. z o.o. jest spółką wyłącznie „kontraktową” powołaną na czas trwania umowy. Stosowny zapis umowy Nr 14/KZP/01 zawartej pomiędzy ARiMR a HP stanowi, że działalność omawianej Spółki będzie polegała wyłącznie na zapewnieniu obsługi części nieinformatycznej systemu, co również jest nieprawdziwe. Ustalenia kontroli wykazały bowiem, że czasookres trwania tej Spółki jest nieograniczony a zakres jej działalności wynikający ze statutu znacznie przekracza zakres realizacji umowy i obejmuje m.in. leasing finansowy i pozostałe pośrednictwo finansowe, sprzedaż detaliczną mebli i wyposażenia biurowego, wypożyczanie artykułów użytku osobistego i domowego itd.

3.2.5. Realizacja umowy o opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS

Kontrola ustaliła, że pierwszym Prezesem Zarządu Spółki AgroComp został Pan Maksymilian D. Osobie tej zatrudnionej na stanowisku dyrektora Zespołu Doradców Prezesa Agencji powierzono wiele funkcji związanych z budową systemu ZSZiK-IACS, a mianowicie: pełnomocnika Prezesa Agencji do koordynacji realizowanych przez Agencję zadań w zakresie tworzenia wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt, przewodniczącego Komisji Przetargowej, która wybrała firmę HP na wykonawcę systemu ZSZiK-IACS, członka Zespołu Negocyjacyjnego ds. wynegocjowania warunków umowy z HP w zakresie

opracowania i wdrożenia systemu ZSZiK-IACS oraz do oceny zawartości merytorycznej umowy z HP. W umowie o pracę z Panem Maksymilianem D. nie zawarto klauzuli o zakazie podejmowania pracy w podmiotach realizujących umowę z HP. Najwyższa Izba Kontroli krytycznie ocenia ten fakt jak również dopuszczenie przez b. Prezesa Pana M. Mielniczuka do świadczenia pracy w Agencji przez Pana Maksymiliana D., który jednocześnie w okresie od 9 do 14 lipca 2001 r. pełnił także funkcję Prezesa Zarządu AgroComp Sp. z o.o. Wyjaśnienia w tej sprawie złożone przez b. Prezesa ARiMR Pana M. Mielniczuka, że nie był poinformowany o jednoczesnym zatrudnieniu Pana Maksymiliana D. w AgroComp Sp. z o.o. Najwyższa Izba Kontroli uznała za niewiarygodne tym bardziej, że b. Prezes Agencji wyraził zgodę na natychmiastowe odejście z Agencji Pana Maksymiliana D. z dniem 15 lipca 2001 r. za porozumieniem stron bez konieczności miesięcznego wypowiedzenia i jednoczesnego świadczenia pracy pomimo, że jego misja w zakresie koordynacji zadań w budowie systemu ZSZiK-IACS nie została zakończona.

Jako niegospodarne i niecelowe w ocenie NIK było udostępnienie AgroComp Sp. z o.o. sprzętu komputerowego zakupionego za środki Phare, oprogramowania oraz tzw. zaplecza organizacyjno-technicznego w postaci lokali opłacanych ze środków Agencji, planów budynków, łączy telekomunikacyjnych itp. Takie działanie spotkało się również ze zdecydowanym sprzeciwem przedstawicieli Komisji Europejskiej.

Za również niecelowe i niegospodarne Najwyższa Izba Kontroli uznała wyrażenie przez Agencję zgody na przejście przeszkolonych za środki Phare 74 pracowników terenowych Agencji do AgroComp Sp. z o.o., z którymi ARiMR rozwiązała stosunek pracy z dniem 31 lipca 2001 r. Po interwencji Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Warszawie z dniem 17 września 2001 r. nastąpił ich powrót do Agencji.

Badania kontrolne wykazały, że pomimo złożonego przez HP oświadczenia o posiadaniu niezbędnej wiedzy, doświadczenia potencjału ekonomicznego i technicznego, a także pracowników do wykonania zadania związanego z opracowaniem i wdrożeniem ZSZiK-IACS, firma zleciła wykonanie tego zadania 11 podwykonawcom, samodzielnie nie wykonując żadnego z określonych w umowie produktów. Wyrażenie przez Agencję zgody na takie działanie ze strony HP było sprzeczne z intencją ogłoszonego przetargu, gdyż ARiMR ogłosiła przetarg na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS, a nie na wybór generalnego wykonawcy zadania. Wartość zleconych podwykonawcom zadań wynosi 54.127.823 €, tj. o 13.208.079 € mniej od kwoty wymienionej w umowie, co oznacza, że z tytułu podzlecenia zadań HP uzyska marżę stanowiącą 19,6% wartości umowy.

Ustalono także, że wartość prac zleconych przez HP firmie ComputerLand S.A., jako podwykonawcy umowy realizującemu część nieinformatyczną systemu, za pośrednictwem AgroComp Sp. z o.o. wynosiła 20.300.000. €, tj. około 80% kwoty, którą ComputerLand podał w swojej ofercie przetargowej za wykonanie całego kontraktu.

Zgodnie z umową 14/KZP/01 firma HP zobowiązana była do opracowania 49 produktów, w tym 25 produktów informatycznych. Do końca 2001 r. ARiMR odebrała 16 produktów, w tym 8 informatycznych, z czego zaakceptowała 14, w tym 5 informatycznych. Na zaakceptowane produkty ARiMR wydatkowała w 2001 r. kwotę brutto 61.863 tys. zł, w tym na produkty informatyczne – 41.332 tys. zł.

W okresie od 17 do 30 lipca 2001 r., tj. w ciągu miesiąca od zawarcia umowy, HP przekazała Agencji 5 produktów o wartości 34.877 tys. zł, w tym 4 wykonane w ramach projektu pilotażowego o wartości 29.010 tys. zł. Produkty P.01, P.02 i P.07 które stanowiły Plan testów odbiorczych Projektu Pilotażowego zostały opracowane kosztem 27.757,2 tys. zł (brutto) i zapłacone w dniu 1 sierpnia 2001 r. Produkty te zostały wykonane przez Compaq Computer Sp. z o.o., która brała udział w przetargu na opracowanie i wdrożenie systemu ZSZiK-IACS. Firma ta nie została wymieniona w złożonych w czasie kontroli wyjaśnieniach przez Panią Małgorzatę Ż. – Wiceprezesa Zarządu spółki HP jako podwykonawca umowy z ARiMR. W wyjaśnieniach podano, że produkty te wykonała firma ABG S.A. Agencja odebrała te produkty w dniu 17 lipca 2001 r., tj. z ponad 2-tygodniowym opóźnieniem w stosunku do wyznaczonego w SIWZ na 30 czerwca 2001 r. terminu. Produkty te zaakceptował w dniu 23 lipca 2001 r. Pan Aleksander B. – Koordynator Projektu. Zaznaczyć należy, że programy pilotażowe Phare 98, po przedłużeniu terminu, zakończyły się dopiero 31 sierpnia 2001 r., tj. miesiąc po odbiorze i akceptacji ww. produktów.

W założeniach tych produktów przyjęto, że testem należy objąć przynajmniej dwa gospodarstwa rolne, zakład utylizacyjny, rzeźnię oraz graniczny punkt weterynaryjny. Dla przeprowadzenia testów rejestracji stada zakładano minimum po dwa stada dla każdego gospodarstwa rolnego i jednego dla gospodarstw pozostałych typów. Testy zostały przeprowadzone w dwóch ośrodkach powiatowych Agencji, po jednym dla każdego z województw pilotażowych.

W dniu 17 lipca 2001 r. zostały przeprowadzone testy odbiorcze i akceptacyjne dla tych produktów w Zamiejscowej Sekcji ds. Realizacji Programów Pilotażowych ARiMR w Olsztynie. Przeprowadzone zostały 4 testy w części niefunkcjonalnej, 15 testów funkcjonalnych modułu wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz 15 testów funkcjonalnych modułu identyfikacji i rejestracji zwierząt. Wszystkie testy

zakończyły się „sukcesem” co potwierdził podpisem ze strony ARiMR Pan Grzegorz K. – zastępca koordynatora projektu.

W dniu 20 lipca 2001 r. zostały przeprowadzone 4 testy odbiorcze niefunkcjonalne produktu P.07 w Zamiejscowej Sekcji ds. Realizacji Programów Pilotażowych ARiMR w Rzeszowie, nie przeprowadzono natomiast w tym regionie pilotażowym testów dla produktów P.01 i P.02. Zaniechanie przeprowadzenia testów dla dwóch produktów w tym województwie, przy jednoczesnym dokonaniu ich akceptacji oraz zapłaty kwoty 27,7 mln zł, w okresie gdy Prezesem ARiMR był Pan M. Mielniczuk, Najwyższa Izba Kontroli ocenia jako rażącą niegospodarność. Jednocześnie, zdaniem NIK, ilość jednostek przyjętych do testowania była zbyt mała żeby można było wyciągnąć na jej podstawie wnioski o funkcjonowaniu modułów IRZ i WRGR Projektu Pilotażowego. Już dwa miesiące po akceptacji przez ARiMR ww. produktów Zespół Informatyki Agencji zgłosił szereg uwag krytycznych o funkcjonowaniu aplikacji np.:

- *aplikacja pilotażowa nie jest przystosowana do masowego wprowadzania dokumentów,*
- *operator aplikacji jest zmuszony do posługiwania się różnymi numerami identyfikacyjnymi, raz jest to numer kolczyka innym razem numer identyfikacyjny zwierzęcia,*
- *aplikacja nie umożliwia przeglądania pul kolczyków przydzielonych różnym biurom,*
- *przekazana dokumentacja nie zawiera technicznego opisu konfiguracji i budowy aplikacji. Po awarii systemu nie będzie możliwości jej reinstalacji przez Agencję,*
- *aplikacja powinna przeprowadzić testy poprawności rejestrowanych danych.*

Na podstawie uwag dotyczących funkcjonowania Programów Pilotażowych zgłoszonych przez ARiMR, Hewlett Packard Sp. z o.o. opracowała produkt P.10, za który Agencja zapłaciła w dniu 17 grudnia 2001 r. kwotę 110.989 zł (brutto). Analiza funkcjonowania projektu pilotażowego zawiera na 5 stronach tekstu wyjaśnienia i odpowiedzi na zgłoszone przez ARiMR uwagi oraz stwierdzenia jak system powinien działać. Produkt ten akceptowali: Pan Aleksander B. – koordynator projektu i Pan Grzegorz K. – zastępca koordynatora projektu, który dwa miesiące wcześniej odbierał zakończone „sukcesem” testy funkcjonowania systemu. Należność za ten produkt została uregulowana w okresie, gdy Prezesem ARiMR był Pan Andrzej Śmietanko.

3.2.6. Ocena produktów umowy w części nieinformatycznej ZSZiK-IACS oraz trybu ich odbioru przez ARiMR

Kontrola stwierdziła rażący brak gospodarności ARiMR przy odbiorze, akceptacji i zapłaceniu za wykonane przez HP w ramach nieinformatycznej części umowy produkty B.01, B.03 i B.07, których cena, zdaniem NIK, znacznie przewyższała ich wartość. I tak:

- Analiza zasad funkcjonowania części nieinformatycznej systemu (produkt B.01) został opracowany kosztem 9.041,2 tys. zł (brutto). Celem opracowania tego produktu (wg HP) było zebranie i udokumentowanie wymagań ARiMR w zakresie projektowanego systemu ZSZiK-IACS od strony nieinformatycznej. Opisane zostały wymagania dla systemu w następujących obszarach:
 - *struktura organizacyjna systemu wraz z systemem zarządzania (obieg dokumentów),*
 - *pozyskanie zasobów ludzkich do obsługi systemu,*
 - *szkolenia dla pracowników ARiMR,*
 - *kampania informacyjna dla rolników,*
 - *szkolenia dla rolników,*
 - *zapewnienie środków transportu dla potrzeb realizacji części nieinformatycznej systemu.*

W 3 załącznikach do ww. produktu zamieszczone zostały streszczenia obowiązujących przepisów prawa polskiego (zał. 1), prawa Unii Europejskiej (zał. 2) oraz przepisów wewnętrznych (zał. 3). Produkt B.01 był podstawą do tworzenia kolejnych produktów dla części nieinformatycznej systemu. Produkt ten został odebrany przez Pana Aleksandra B. – koordynatora projektu w dniu 17 października 2001 r. a już w dniu 19 października 2001 r. zaakceptowali go Panowie: Ireneusz D. – dyrektor Zespołu ZSZiK i Marcei M. – dyrektor Zespołu Informatycznego i członek Komitetu Sterującego. Zapłata została dokonana w okresie, gdy Prezesem ARiMR był Pan M. Mielniczuk.

- Projekt pozyskania zasobów ludzkich do obsługi systemu (produkt B.03) został opracowany kosztem 3.349,0 tys. zł (brutto) i zapłacony w dniu 28 grudnia 2001 r. Dokument w znacznej części zawiera wykaz stanowisk do obsługi systemu dla każdego z 16 regionów, rodzaje umów o pracę związaną z poszczególnym stanowiskiem, przewidywany okres zatrudnienia oraz sposoby rozwiązania umowy o pracę. W części opracowania zawarte zostały postanowienia Kodeksu pracy w zakresie zawierania i rozwiązywania umów o pracę. Produkt ten został zaakceptowany w dniu 19 grudnia przez Panów: Leszka R. – koordynatora projektu i Pana Grzegorza K. – zastępcę koordynatora projektu.
- Projekt zapewnienia środków transportu do obsługi systemu (produkt B.07), za który ARiMR zapłaciła w dniu 10 stycznia 2002 r. kwotę 1.642,2 tys. zł (brutto) na 71 stronach zawiera kompilację ofert: dealera FIAT dotyczącej m.in. danych technicznych i wyposażenia pojazdów, PKN ORLEN w zakresie wytwarzanych produktów oraz sposobu korzystania z Kart Flotowych PKN ORLEN oraz TUIR WARTA S.A. przedstawiającej zakresy ubezpieczenia proponowane przez tę firmę.

W analizie nie zostały przedstawione propozycje innych firm ubezpieczeniowych, paliwowych i samochodowych, chociaż wiadomo, że wyboru firmy ARiMR powinna dokonać w trybie przetargu. Do opracowania dołączono w formie załączników 14 ogólnie dostępnych druków. Za niegospodarne i niecelowe należy uznać wyrażenie przez ARiMR zgody na zaproponowane przez HP rozwiązanie, by wszystkie pojazdy były rejestrowane w siedzibie spółki AgroComp w Warszawie, tj. na obszarze podwyższonego ryzyka, w którym opłaty ubezpieczeniowe są najwyższe. Produkt ten odebrał w dniu 17 grudnia 2001 r. Pan Leszek R. – koordynator projektu, a w dniu 21 grudnia 2001 r. wspólnie ze swoim zastępcą Panem Grzegorzem K. podpisali protokół akceptacji.

3.2.7. Ocena umowy Nr 39/01/KZP z dnia 18 października 2001 r. o świadczenie usług utrzymania części informatycznej ZSZiK-IACS

W dniu 20 sierpnia 2001 r., a więc dwa miesiące po zawarciu z HP umowy Nr 14/KZP/01, Dyrektor Zespołu Informatyki ARiMR Pan Marceli M. złożył do Koordynatora Zamówień Publicznych Pani Elżbiety M. zapotrzebowanie na wykonanie zadania „Konservacja ZSZiK-IACS”, którego szacunkowa wartość została określona na 28.025,9 tys. € / 1rok. Kwota ta była zgodna z kwotą wykazaną w ofercie HP złożonej na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS. W tym samym dniu b. Prezes Agencji Pan Mirosław Mielniczuk wystąpił do b. Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych Pana Mariana Lemke z wnioskiem o zatwierdzenie trybu zamówienia publicznego z wolnej ręki przy udzieleniu zamówienia na konserwację ZSZiK-IACS obejmującą: serwis, konsultacje i doradztwo, nadzór autorski i bieżące utrzymanie ZSZiK-IACS. W uzasadnieniu wniosku Prezes podał, że Agencja nie dysponuje możliwością rozpisania przetargu na świadczenie opisanych usług ponieważ posiada jedynie licencję na przedmiotowy system udzieloną bezpośrednio przez HP, który posiada wyłączne autorskie prawa majątkowe do systemu. Konserwacja systemu obejmować będzie usuwanie ewentualnych usterek w działaniu systemu, poprawianie błędów, przygotowanie modyfikacji elementów tego systemu, w przypadku gdy zmiany konfiguracyjne okażą się niewystarczające, dostarczenie przez wykonawcę nowej ulepszonej wersji oprogramowania obejmującej wprowadzone poprawki, dostosowanie systemu do zmian przepisów prawnych itp. Zdaniem NIK uzasadnienie to jest nieprzekonujące, ponieważ np. usuwanie błędów i usterek powinno odbywać się w ramach gwarancji. Zastępca Prezesa UZP Pani Teresa P. decyzją z dnia 26 sierpnia 2001 r., wydaną po 6 dniach od złożenia wniosku, zatwierdziła wybór trybu zamówienia z wolnej ręki.

Decyzją Nr 28/2001 z dnia 6 września 2001 r. Prezes ARiMR powołał Komisję do przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie z wolnej ręki na konserwację ZSZiK-IACS w składzie: Michał W. – Przewodniczący, Ireneusz D. - Z-ca Przewodniczącego, Elżbieta M. – Koordynator ds. Zamówień Publicznych, Mariusz C. – sekretarz, Aleksander B. – członek, Marcei M. – członek, Maria P. – członek, Jarosław F. – członek, Grzegorz K. – członek. Podobnie jak w przypadku pierwszej umowy, projekt drugiej został opracowany również przez HP.

W okresie od 14 września do 17 października 2001 r. członkowie Komisji odbyli 5 spotkań podczas których wynegocjowane zostały warunki umowy.

W dniu 18 października 2001 r. ARiMR podpisała z HP umowę Nr 39/01/KZP o Świadczenie Usług Utrzymania Części Informatycznej ZSZiK-IACS w okresie pomiędzy 1 stycznia 2003 r., a 31 grudnia 2005 r. Wartość netto przedmiotu umowy w dacie jej zawarcia określono na kwotę 322.511 tys. zł. Umowę ze strony ARiMR podpisał Prezes Pan Mirosław Mielniczuk, a ze strony HP Pani Małgorzata Ż. – Wiceprezes Zarządu.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia pośpiech z jakim została zawarta ww. umowa. W umowie niekorzystnie określono zasady wynagradzania za wykonanie usług serwisowych w ramach utrzymania części informatycznej systemu. Przyjęta w umowie konstrukcja rocznego wynagrodzenia ryczałtowego sprawia, że jest ono należne za samą gotowość do świadczenia usługi i nie jest powiązane z ilością i jakością rzeczywiście wykonanych usług, co w ocenie NIK jest rozwiązaniem rażąco niegospodarnym.

W ocenie NIK, zawarcie tej umowy przez b. Prezesa ARiMR Pana M. Mielniczuka z tak dużym, ponad rocznym, wyprzedzeniem było nie tylko niecelowe ale również niegospodarne. Zawierając umowę ARiMR miała już wiedzę o tym, że HP zleciła wszystkie prace związane z opracowaniem i wdrożeniem ZSZiK-IACS podwykonawcom, nie wykonując żadnego produktu. Po dotychczasowej współpracy z HP, przed ukończeniem opracowania i wdrożenia systemu, ARiMR nie może mieć pewności, że HP wykona zadanie należycie i system informatyczny będzie działał bez zastrzeżeń.

3.2.8. Nadzór MRiRW nad przebiegiem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS

Minister RiRW nie sprawował skutecznego nadzoru nad ARiMR w okresie podejmowania przez jej Prezesa decyzji o udzieleniu zamówienia publicznego na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS. Przedstawiciele Ministra RiRW nie uczestniczyli w pracach na etapie opracowania SIWZ jak również w toku całego

postępowania przetargowego, a następnie przy konstruowaniu warunków umowy z HP. W konsekwencji ARiMR, pozostając poza kontrolą, doprowadziła do zawarcia umów na niekorzystnych warunkach. W ocenie NIK dalsze prace związane z budową i wdrażaniem ZSZiK-IACS wymagają zwiększenia nadzoru nad ARiMR w tym zakresie.

3.3. Finansowanie budowy ZSZiK-IACS za środki Phare i budżetu państwa

Rada Ministrów w przyjętym w dniu 26 kwietnia 2000 r. Narodowym Programie Przystosowanie do Członkostwa (NPPC 2000) określiła ogólny koszt wprowadzenia ZSZiK-IACS, na terenie całego kraju, w oparciu o przeprowadzoną analizę kosztów systemu w krajach UE, na kwotę 100 mln €. Przy zapewnieniu pracy systemu ZSZiK-IACS na poziomie minimalnym, Rada Ministrów określiła koszty jakie muszą zostać poniesione do końca 2002 r. w wysokości 60 mln €. W kwocie tej ujęte jest ok. 24,7 mln € środków pochodzących z programów Phare 98, 99, 2000, z której to kwoty środki w wysokości 14,1 mln € pochodzą z budżetu UE, a 10,6 mln € stanowi dofinansowanie tych projektów Phare przez stronę polską z budżetu państwa.

Ogólny koszt wprowadzenia ZSZiK-IACS, na terenie całego kraju określono na kwotę 90,7 mln € i przedstawiono w opracowaniu ARiMR pt. „Szacunek kosztów budowy Systemu ZSZiK-IACS, oraz systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt (I&R) dla korzystania z płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003, zgodnie z prawem wspólnotowym”. Dokument ten został przyjęty przez Komitet Integracji Europejskiej na posiedzeniu w dniu 3 lipca 2000 r. w wersji minimalnej, tj. w kwocie 90 mln €.

Po przyjęciu przez Radę Ministrów w dniu 10 maja 2001 r. NPPC na 2001 r., ARiMR uaktualniła „Szacunek kosztów budowy ZSZiK-IACS oraz Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt dla korzystania z płatności bezpośrednich w Polsce do roku 2003, zgodnie z prawodawstwem UE”, w części dotyczącej kwot współfinansowania i finansowania systemu ze środków Phare, wynikających z Memorandów Finansowych 98, 99, 2000, do kwoty 314,3 mln zł.

Zestawienie niezbędnych nakładów i źródeł finansowania na realizację ZSZiK-IACS w latach 2001-2002 obrazuje poniższa tabela:

Zestawienie przyjętych przez Radę Ministrów w NPPC 2001 niezbędnych nakładów i źródeł ich finansowania na realizację zadania Nr 2 w zakresie ZSZiK-IACS w latach 2001-2002

Kategorie kosztów	Lata	Budżet (w tys. PLN)	PHARE 1998 (tys. €)	PHARE 1999 (tys. €)	PHARE 2000 (tys. €)	OGÓŁEM (tys. PLN)
- inwestycje (infrastruktura, wyposażenie, itp.)	2001	7.225,0				7.225,0
	2002	7.392,0				7.392,0
- sprzęt komputerowy z oprogramowaniem	2001	4.362,0	1.000,0		5.550,0	32.003,0
	2002	25.641,0		1.950,0		34.650,0
- zatrudnienie pracowników	2001	20.197,0				20.197,0
	2002	93.679,0				93.679,0
- szkolenia	2001	2.192,0				2.192,0
	2002	41.580,0				41.580,0
- ekspertyzy, opinie, konsultacje	2001					
	2002					
- tłumaczenia	2001					
	2002					
-inne (twinning, śr.transportu itd.)	2001	19.594,0	877,0	525,0	500,0	27.620,0
	2002	33.236,0		650,0	2.500,0	47.789,0
OGÓŁEM	2001	53.570,0	1.877,0	525,0	6.050,0	89.237,0
	2002	201.528,0		2.600,0	2.500,0	225.090,0
	2001-2002	255.098,00	1.877,00	3.125,00	8.550,00	314.327,00

Z powyższego zestawienia wynika , że w latach 2001-2002 na budowę systemu ZSZiK-IACS przewidziano nakłady w wysokości 314,3 mln zł, w tym 255,1 mln zł z budżetu państwa oraz 13,6 mln € ze środków UE w ramach realizacji programów Phare 98, 99, 2000. Wliczając wydatki poniesione na budowę systemu ZSZiK-IACS w 2000 r. oszacowano, że przy zapewnieniu pracy systemu ZSZiK-IACS na poziomie minimalnym, koszt jaki musi zostać poniesiony do końca 2002 r. wyniesie ok. 72 mln €, w tym 25 mln € pochodzących z programów Phare, z której to kwoty środki w wysokości 14,3 mln € będą pochodzić z budżetu UE, natomiast 10,1 mln € będzie stanowić współfinansowanie strony polskiej.

W NPPC 2001 podano, że w nawiązaniu do ogłoszonego przetargu na opracowanie i wdrożenie oprogramowania dla systemu ZSZiK-IACS należy zapewnić dodatkowe środki finansowe ponad środki przewidziane decyzją KIE z 3 lipca 2000 roku w wysokości 6,8 mln €, w tym: 262 tys. € na infrastrukturę techniczną w roku 2001 i kwotę 6,5 mln € na dodatkowy sprzęt komputerowy, akcesoria i licencje w roku 2002.

W wyniku wydania w lipcu 2000 r. przez Wspólnotę Europejską rozporządzenia Nr 1593/2000 nowelizującego rozporządzenie Nr 3508/92, które zaleca zastosowanie systemów informacji graficznej (GIS) oraz ortozobrazowań do budowy ZSZiK-IACS - należy zapewnić ponad dotychczas zaplanowane i zaakceptowane przez KIE środki finansowe, kwotę 10,5 mln €. Kwota ta przeznaczona zostanie na wykonanie ortofotomapy dla terenu Polski, wg wymagań przewidzianych w powyżej wymienionym rozporządzeniu. Szacuje się że w roku 2002 ww. dodatkowe potrzeby wyniosą ok. 1,3 mln €, zaś pozostałe 9,2 mln € w latach 2003-2004.

Jak wynika z ustaleń kontroli, w listopadzie 2001 r. MRiRW szacowało koszty budowy systemu ZSZiK-IACS na około 128 mln €, w tym 28 mln € ze środków Unii Europejskiej. Do 31 grudnia 2001 r. wykorzystano fundusze Phare i środki budżetowe w wysokości 92,5 mln zł, co przedstawiono w poniższej tabeli:

Wydatki poniesione na budowę ZSZiK-IACS uwzględniające środki Phare i środki budżetu państwa wg danych na 31 grudnia 2001 r. w złotych:

Lp.	Treść	wykonanie narastająco
1	2	3
1	środki krajowe na współfinansowanie projektu PL 9805.01 "Wzmocnienie instytucjonalne MRiGŻ w celu wdrożenia ZSZiK-IACS"	3.385.891
2	środki Phare na realizację projektu PL 9805.01 "Wzmocnienie instytucjonalne MRiGŻ w celu wdrożenia ZSZiK-IACS"	7.737.553
3	środki krajowe na współfinansowanie projektu PL 9805.03 "Wdrożenie Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt"	3.081.860
4	środki Phare na realizację projektu PL 9805.03 "Wdrożenie Systemu Identyfikacji i Rejestracji Zwierząt"	8.727.876
5	środki krajowe na współfinansowanie projektu PL 9906.04 "Przygotowanie do wdrożenia Wspólnej Polityki Rolnej"	163.821
6	środki Phare na współfinansowanie projektu PL 9906.04 "Przygotowanie do wdrożenia Wspólnej Polityki Rolnej"	975.115
7	środki zaplanowane w budżecie Agencji na 2001r. w związku z przedłużającą się procedurą uruchomienia środków z rezerw celowych w 2001r.	6.535.031
8	środki przeznaczone w planie finansowym Agencji na 2001r. na realizację umowy nr 14/KZP/01 z dnia 28.06.2001r. zawartej z firmą HP na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS	61.863.006
9	razem środki krajowe na współfinansowanie projektów Phare (pkt 1,3,5)	6.631.571
10	razem pozostałe środki krajowe (pkt 7-8)	68.398.037
11	razem środki Phare na realizację projektów Phare (pkt 2,4,6)	17.440.545
	OGÓLEM	92.470.153

Ustalono, że ARiMR wykorzystwała w okresie od 1999 do 10 stycznia 2002 r. na budowę ZSZiK-IACS środki finansowe w łącznej wysokości ok. 93,6 mln zł, z tego 6,6 mln zł stanowiły środki budżetowe na współfinansowanie projektów Phare 98 i Phare 99, 17,4 mln zł środki Phare na realizację projektów twinningowych, 6,5 mln zł na pokrycie w 2001 r. kosztów operacyjnych budowy ZSZiK-IACS w związku z przedłużającą procedurą uruchamiania środków z rezerwy celowej budżetu państwa oraz 63,1 mln zł na realizację umowy Nr 14/KZP/01 zawartej z HP na opracowanie i wdrożenie ZSZiK-IACS.

Ustalono, że wydłużanie przez jednostki opiniujące i zatwierdzające wnioski ARiMR (MRiRW, UKIE, KIE, Ministerstwo Finansów) - w ramach procedury uruchamiania środków z rezerwy celowej budżetu państwa na koszty integracji z UE, które były wykorzystywane m.in. na współfinansowanie projektów Phare 98 PL 9805.01 i PL 9805.03 – skracało okres ich wydatkowania przez ARiMR. Agencja nie otrzymała do końca 2001 r. z MRiRW środków z rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonych na współfinansowanie projektów pilotażowych Phare PL 9805.01 i PL 9805.03, pomimo złożonych w MRiRW wniosków na kwotę ok. 7 mln zł. Postanowienia Memorandum Finansowego MF 98 oraz Komitetu Integracji Europejskiej zobowiązywały Ministra Finansów do sukcesywnego uruchamiania środków finansowych dla Agencji w ramach realizacji projektów pilotażowych na podstawie wniosków składanych przez MRiRW. W związku z przedłużającą się procedurą uruchomienia tych środków, Agencja była zmuszona utworzyć w planie finansowym na 2001 r. tzw. rezerwę na pokrycie kosztów operacyjnych ZSZiK-IACS w kwocie 8,6 mln zł.

Badania kontroli wykazały jednocześnie pobranie w 2000 r. przez Agencję nadmiernej o 1.097 tys. zł kwoty na realizację umów bliźniaczych PL 98/IB/AG/01 i PL 98/IB/AG/03, co spowodowało konieczność jej zwrotu do budżetu wraz z należnymi odsetkami w wysokości 106,5 tys. zł.

Środki krajowe wydatkowano przede wszystkim na stworzenie i utrzymanie – zgodnie z postanowieniami umów bliźniaczych – struktur administracyjnych dla celów zarządzania systemem w centrali Agencji oraz ośrodkach regionalnych i powiatowych, tj. Zamiejscowych Sekcjach ds. Realizacji Programów Pilotażowych w Olsztynie i w Rzeszowie, a także 20 biur powiatowych w województwie podkarpackim i 17 biur powiatowych w województwie warmińsko - mazurskim.

3.4.1. Wyniki kontroli przeprowadzonej przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć i Korupcji (OLAF)¹⁶

Kontrola w sprawie realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03 zostało rozpoczęte 31 października 2001 r. na podstawie art. 6 ust. 3 Rozporządzenia WE Nr 1073/1999. Przeprowadzono 3 misje badawcze w Polsce w dniach: od 14 do 15 listopada, od 3 do 5 i od 18 do 21 grudnia 2001 r. W styczniu i lutym 2002 r., po uzgodnieniach roboczych pomiędzy NIK i OLAF na spotkaniu w dniu 9 stycznia 2002 roku, inspektorzy OLAF przeprowadzili kolejne 2 misje badawcze w Polsce w dniach: od 8 do 11 i od 22 do 25 stycznia 2002 r. oraz jednodniową misję w Dreźnie w Niemczech 14 lutego 2002 r. W ramach misji przeprowadzono m.in. wizytację dwóch pilotażowych wojewódzkich biur regionalnych ARiMR w Olsztynie i Rzeszowie razem z inspektorami kontroli skarbowej. Przeprowadzono również wizytacje biur powiatowych w Działdowie, Nidzicy, Olsztynie, Mrągowie, Strzyżowie, Krośnie, Brzozowie, Sanoku, Rzeszowie i Mielcu.

W wyniku przeprowadzonych dotychczas badań stwierdzono m.in., że:

- Drukarki zakupione w ramach projektów pilotażowych PL 9805.01 i 9805.03 (281 sztuk) należy uznać, na podstawie obecnego prawodawstwa i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, za niepochodzące z UE,
- Istnieją poważne wątpliwości co do pochodzenia pozostałego sprzętu, bowiem sprawdziany fizyczne ujawniły oznaczenia krajów spoza UE; właściwe władze narodowe muszą sprawdzić, czy odpowiednie świadectwa pochodzenia są ważne,
- Eksperti z państw członkowskich rozmawiali z ARiMR na temat zleceń zewnętrznych; eksperci z państw członkowskich nie uczestniczyli w przygotowaniu warunków przetargowych dla przetargu związanego z tymi zleceniami zewnętrznymi, ani też w dalszych procedurach przetargowych; nie uczestniczyli w negocjacjach i zawarciu kontraktu pomiędzy ARiMR a zwycięzcą przetargu,
- O przesunięciu części personelu ARiMR do firmy będącej podwykonawcą kierownicy zespołów porozumienia bliźniaczego PL98/IB/AG/01 i PL98/IB/AG/01 dowiedzieli się dopiero w trakcie prowadzonych warsztatów w Olsztynie w dniach 23/24 sierpnia 2001 roku, choć kierownik zespołu porozumienia bliźniaczego PL98/IB/AG/01 wyjechał z Polski w kwietniu 2001 roku, wspominał o tym transferze w swoim raporcie końcowym; o przesunięciu sprzętu komputerowego do firmy będącej podwykonawcą nie ma żadnej wzmianki w raportach końcowych tych dwóch projektów bliźniaczych,
- Przedstawicielstwo KE w Warszawie wypełniło swoje zadania i obowiązki zgodnie z odpowiednimi zasadami i podjęło niezbędne działania w celu wyjaśnienia przyczyn zaistniałej sytuacji, przeciwdziałania nadużyciom i zabezpieczenia interesów finansowych UE,

¹⁶ Raport Tymczasowy OLAF sygn.OF/2001/0309 przesłany do NIK 21 lutego 2002 r. przez Dyrektora Generalnego OLAF Pana Franza BRÜNERA

W podsumowaniu raportu stwierdzono też, że ze względu na dalsze kontynuowanie badań, a mianowicie oczekiwanie na niektóre dokumenty (świadczenia pochodzenia) dotyczące pochodzenia sprzętu komputerowego i na inne dokumenty potwierdzające, powyższe konkluzje opierają się na najlepszej wiedzy inspektorów OLAF na temat faktów, jakie miały miejsce w trakcie realizacji wyżej wspomnianych projektów.

3.4.2. Wyniki kontroli przeprowadzonych przez Urząd Kontroli Skarbowej w Warszawie¹⁷

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej zadeklarował, że przekaze NIK wyniki kontroli podmiotów uczestniczących w budowie systemu ZSZiK-IACS. Do dnia sporządzenia niniejszej Informacji wyników tych nie przekazał, poinformował natomiast, że przewidywany termin zakończenia kontroli dotyczącej opracowania i wdrażania systemu ZSZiK-IACS oraz realizacji projektów pilotażowych PL 9805.01 i PL 9805.03, przeprowadzanej w ARiMR, planowany jest na dzień 30 kwietnia 2002 r. Wyjaśnił, że z przyczyn niezależnych od UKS w Warszawie, w związku z koniecznością rozszerzenia zagadnień objętych kontrolą na inne podmioty, a także wobec obowiązującego inspektora kontroli skarbowej trybu prowadzenia każdego postępowania kontrolnego, niemożliwe jest przyspieszenie zakończenia postępowania w ARiMR. Ustalenia kontroli prowadzonych w podmiotach towarzyszących postępowaniu prowadzonemu w Agencji mogą mieć wpływ na wyniki tej kontroli. Natomiast podpisanie protokołu kontroli dotyczącej prawidłowości wykorzystania środków publicznych pochodzących z ww. projektów pilotażowych, przeprowadzanej w Fundacji „Fundusz Współpracy” Jednostce Finansująco-Kontraktującej, nastąpi po zakończeniu kontroli mających na celu zbadanie dokumentacji potwierdzającej kraj pochodzenia sprzętu informatycznego zakupionego w ramach projektów PL 9805.01 i PL 9805.03. Kontrole te zostaną przeprowadzone u krajowych dostawców firmy ICL Poland Sp. z o.o. – zwycięzcy przetargu na dostawę ww. sprzętu w ramach projektów PL 9805.01 i PL 9805.03.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej poinformował także, że po zakończeniu postępowania przez UKS w Warszawie całą dokumentację z przeprowadzonych kontroli niezwłocznie przekaze Najwyższej Izbie Kontroli.

¹⁷ Pismo Generalnego Inspektora Kontroli Skarbowej Sekretarza Stanu w Ministerstwie Finansów Pana Wiesława Ciesielskiego z dnia 7 marca 2002 r. (sygn. KS11/0630/77/mz/02/974) do Wiceprezesa NIK Pana Zbigniewa Wesołowskiego

III. Opis postępowania pokontrolnego

W dniu 23 stycznia 2002 r. protokoły kontroli zostały przedłożone kierownikom kontrolowanych jednostek do podpisania.

W toku postępowania kontrolnego Prezes ARiMR, w trybie art. 55 ustawy o NIK, zgłosił 5 zastrzeżeń do ustaleń zawartych w protokole kontroli dotyczących błędów technicznych, braku osób odpowiedzialnych za realizację zadań w ARiMR i oczywistych pomyłek pisarskich, z których 4 zostały uwzględnione przez kontrolerów. Po wprowadzeniu stosownych korekt protokół kontroli ARiMR został dwustronnie podpisany. Pozostałe protokoły kontroli zostały dwustronnie podpisane bez zastrzeżeń.

Wyniki kontroli oraz działania naprawcze sformułowane na ich podstawie omówiono, stosownie do postanowień art. 58 ustawy o NIK, na 2 naradach pokontrolnych przeprowadzonych w ARiMR i Fundacji „Fundusz Współpracy”.

Ocenę, uwagi i wnioski przedstawiono w 3 wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych 18 lutego 2002 r. do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Prezesa ARiMR oraz Zarządu Fundacji „Fundusz Współpracy”.

W dniu 19 lutego 2002 r. Prezes Najwyższej Izby Kontroli poinformował Premiera Pana Leszka Millera o istotnych ustaleniach kontroli przeprowadzonych w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Fundacji „Fundusz Współpracy”.

Do wystąpień pokontrolnych zastrzeżenia zgłosili Prezes ARiMR oraz Zarząd Fundacji „Fundusz Współpracy”.

Zastrzeżenia Prezesa ARiMR dotyczyły:

1. negatywnej oceny dotyczącej rażącego braku gospodarności przy odbiorze, akceptacji i zapłaceniu 5 mln zł za wykonane przez HP produkty B.03, B.07, P.10,
2. zbadania przez NIK jedynie 3 produktów nieinformatycznych przyjętych i zapłaconych przez ARiMR oraz uwagi co do braku szczegółowego badania przez NIK procesu odbioru, akceptacji i płatności wszystkich produktów dostarczonych przez HP,
3. ogólnego ujęcia przez NIK całokształtu zagadnień związanych z wprowadzaniem przez ARiMR systemu ZSZiK-IACS,
4. uwagi, że produkt B.07 nie został jednoosobowo zaakceptowany przez koordynatora projektu a przez koordynatora projektu i zastępcę oraz zapisu, że

za przygotowanie SIWZ odpowiedzialnym był Koordynator ds. Zamówień Publicznych Pani Danuta N., a powinno być Adam A.

Komisja Odwoławcza powołana przez Dyrektora Departamentu Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego NIK oddaliła w całości zastrzeżenia nr 1, 2, 3 i uwzględniła w całości zastrzeżenie nr 4, a Prezes NIK zatwierdził uchwałę Komisji Odwoławczej.

Zastrzeżenia Zarządu Fundacji „Fundusz Współpracy” dotyczyły:

1. działalności Fundacji w zakresie wykorzystania budżetów projektów pilotażowych ocenionej jako niegospodarna,
2. nie egzekwowania przez Fundację kar umownych od dostawców towarów i usług z tytułu opóźnionych dostaw ocenionego jako niegospodarne,
3. ocenionego jako sprzecznego z prawem podpisania przez Fundację aneksów do umów, których termin realizacji upłynął,
4. generalnej negatywnej oceny NIK dotyczącej udziału Fundacji w realizowanych projektach, a w szczególności stwierdzeń mówiących o zaistnieniu niegospodarności.

Komisja Odwoławcza powołana przez Dyrektora Departamentu Środowiska, Rolnictwa i Zagospodarowania Przestrzennego NIK oddaliła w całości zastrzeżenia nr 1, 2, 4 i uwzględniła częściowo zastrzeżenie nr 3, a Prezes NIK zatwierdził uchwałę Komisji Odwoławczej.

Ustalenia kontroli upoważniły Izbę do przedstawienia 17 wniosków pokontrolnych.

Do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wnioskowano o:

1. Spowodowanie przyspieszenia opracowania wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych wraz z systemem identyfikacji i rejestracji zwierząt oraz zakończenia ich wdrożenia w 2 województwach pilotażowych.
2. Podjęcie skutecznych działań zmierzających do zakończenia procesu budowy systemu ZSZiK-IACS w całym kraju.
3. Zapewnienie pełnego nadzoru i kontroli nad każdym etapem procesu wdrażania i funkcjonowania systemu ZSZiK-IACS w Polsce.
4. Doprowadzenie do zakończenia prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie czynności technicznych związanych z prowadzeniem krajowego systemu ewidencji gospodarstw rolnych oraz warunków organizacyjnych i kadrowych jakie powinny spełniać podmioty, którym mogą być powierzone do wykonania te czynności.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi pismem z dnia 13 marca 2002 r. odnośnie realizacji wniosków pokontrolnych poinformował NIK, że:

1. W dniu 12 marca 2002 r. podpisany został pomiędzy ARiMR a HP aneks do umowy dot. opracowania i wdrożenia ZSZiK-IACS, co umożliwi wznowienie prac nad budową systemu ZSZiK-IACS w województwach pilotażowych oraz w pozostałych regionach kraju. Jednocześnie podjęto, wspólnie z UKIE, działania mające na celu pozyskanie dalszego wsparcia budowy ZSZiK-IACS w Polsce ze środków programu Phare.
2. Mając na uwadze konieczność zapewnienia pełnego nadzoru nad budową ZSZiK-IACS w kraju:
 - zobowiązano Prezesa ARiMR do składania okresowych informacji o postępie prac na posiedzeniach Kierownictwa MRiRW,
 - wskazane Departamenty Ministerstwa, które będą przeprowadzać w ARiMR okresowe kontrole w zakresie budowy systemu,
 - trwają prace nad powołaniem międzyresortowej grupy koordynującej, na posiedzenie której zapraszani będą jako obserwatorzy przedstawiciele UE w Warszawie.
3. Dobiegają końca prace legislacyjne nad wydaniem rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie określenia czynności technicznych związanych z prowadzeniem krajowego systemu ewidencji gospodarstw rolnych i zwierząt gospodarskich oraz warunków organizacyjnych i kadrowych, jakie powinny spełniać podmioty, którym mogą być powierzone do wykonania te czynności.

Do Prezesa ARiMR wnioskowano o:

1. Zakończenie opracowania i wdrożenie wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w dwóch województwach pilotażowych dla celów ZSZiK-IACS.
2. Renegocjację warunków Umowy Nr 14/KZP/01 w celu:
 - doprowadzenia do zapisów gwarantujących równość obu jej Stron,
 - uniknięcia podwójnego finansowania personelu zatrudnionego w Zamiejscowych Sekcjach Zespołu ZSZiK-IACS Agencji,
 - przejęcia przez ARiMR realizacji pozostałych niewykonanych produktów z części nieinformatycznej.
3. Dokonywanie rzetelnych pod względem merytorycznym ocen produktów HP wykonywanych w ramach umowy Nr 14/KZP/01 przed ich akceptacją.
4. Rozwiązanie Umowy Nr 39/01/KZP jako zawartej dla systemu, który nie został jeszcze stworzony, a treść jej postanowień nie gwarantuje równości stron.

5. Dokonywanie okresowych ocen i analiz z postępu prac nad budową ZSZiK-IACS.
6. Rozważenie możliwości wzmocnienia osobowego Zespołów ZSZiK-IACS i Informatyki.
7. Powierzenie jednemu z Wiceprezesów Agencji koordynacji i nadzoru nad tworzonym i wdrażanym ZSZiK-IACS.
8. Niedopuszczenie do przypadków jednoczesnego świadczenia pracy przez osoby zatrudnione w Agencji w podmiotach realizujących kontrakty na rzecz ARiMR, przy wdrażaniu systemu ZSZiK-IACS.

Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa pismem z dnia 25 marca 2002 r. odnośnie realizacji wniosków pokontrolnych poinformował NIK, że:

1. Wniosek dot. zakończenia pilotażu rozumianego jako opracowanie i wdrożenie wielofunkcyjnego rejestru gospodarstw rolnych oraz systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt w 2 województwach zostanie zrealizowany w terminie, który wynikać będzie z wprowadzonych obecnie zmian do treści załącznika „P” umowy Nr 14/KZP/01.
2. W dniu 12 marca 2002 r. podpisane zostało Porozumienie – Aneks między ARiMR a firmą HP, które kończy procedurę renegotjacji warunków umowy Nr 14/KZP/01 z dnia 28 czerwca 2001 r. Najistotniejszymi zmianami wprowadzonymi do umowy są:
 - Odstąpienie od umowy w zakresie tzw. „części nieinformatycznej”,
 - Modyfikacja „części informatycznej” przez uzupełnienie jej zakresu w taki sposób, aby obejmowała budowę: agencji płatniczej, realizację podsystemów – emerytur strukturalnych, wspomagania gospodarstw rolnych na terenach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, upraw specjalnych oraz rozbudowę podsystemu rejestracji i identyfikacji zwierząt,
 - Zmiana wynagrodzenia polegająca na odjęciu wartości części nieinformatycznej z zastosowaniem dodatkowo bonifikaty za utrzymaną część informatyczną Systemu,
 - Wprowadzenie wymogu akceptacji przez ARiMR listy podwykonawców, którymi HP będzie posługiwał się wykonując umowę,
 - Zabezpieczenie nabycia przez Agencję autorskich praw majątkowych do wszystkich produktów powstałych dla potrzeb realizacji umowy, a także własności rzeczy i kodów źródłowych,
 - Zapewnienie ARiMR autorskich praw majątkowych, prawa własności odebranych rzeczy i kodów źródłowych, również w przypadku odstąpienia od umowy,

- Wydłużenie okresu gwarancji z 12 do 36 miesięcy,
- Zgoda HP na udział przedstawiciela UE – jako obserwatora – w pracach Komitetu Sterującego,
- Wstrzymanie przez ARiMR równowartości 18% łącznej wartości wynagrodzenia należnego HP z tytułu realizacji umowy do czasu dokonania akredytacji Systemu przez KE, nie później jednak niż do dnia 31 grudnia 2003 r.

Trwają jeszcze prace nad załącznikami do umowy NR 14/KZP/01 – tak, aby oddawały zakres zmian wprowadzony aneksem do umowy głównej.

3. Wykorzystując uwagi, oceny i wnioski NIK dotyczące rzetelnego i merytorycznego odbioru produktów wykonywanych przez HP, Agencja dokonuje zmian w tych załącznikach do umowy 14/KZP/01, które dotyczą procedury odbioru i akceptacji – „P” oraz zasad współdziałania stron – „J” tak, aby nie ograniczały możliwości przeprowadzenia – wnioskowanej przez NIK – rzetelnej, merytorycznej oceny produktów dostarczanych przez HP. Ocena ta jest obecnie warunkiem akceptacji produktów wykonywanych w ramach umowy z HP.
4. Umowa Nr 39/01/KZP z dnia 18 października 2001 r. z firmą HP została rozwiązana Porozumieniem – Aneksem z 12 marca 2002 r.
5. Dążąc do jak najlepszego przygotowania ZSZiK-IACS do odbioru i akredytacji przez KE, Agencja zamierza w pełni wykonać wnioski NIK, opracowując harmonogram wykonania systemu i dokonując okresowych ocen i analiz postępu prac nad budową ZSZiK-IACS.
6. Wzmocnienie personalne Zespołów ZSZiK-IACS oraz Informatyki zostanie zrealizowane w toku prac nad budową nowej struktury organizacyjnej Agencji. Jest to związane z koniecznością jej dostosowania do zwiększonego zakresu zadań i kompetencji Agencji. Kierownictwo Agencji z powagą traktuje ten wniosek i stwarzać będzie możliwości sukcesywnego wzmocnienia osobowego powyższych Zespołów.
7. Koordynację i nadzór nad tworzonym i wdrażanym ZSZiK-IACS powierzono jednemu z Zastępców Prezesa ARiMR.
8. Przedsięwzięto działania prowadzące do niedopuszczenia wystąpienia przypadków jednoczesnego świadczenia pracy przez osoby zatrudnione w Agencji i podmiotach realizujących kontrakty na rzecz ARiMR przy wdrażaniu systemu ZSZiK-IACS poprzez wprowadzenie oświadczeń pracowników Agencji o nie świadczeniu pracy w firmach będących podwykonawcami HP.

Oceny, uwagi i wnioski NIK były przedmiotem wnikliwej analizy Kierownictwa ARiMR, a także są i będą wykorzystane do wzmocnienia nadzoru i kontroli nad budową i wdrożeniem ZSZiK-IACS.

Do Zarządu Fundacji „Fundusz Współpracy: wnioskowano o:

1. Usprawnienie procesu kontraktowania dostaw towarów i usług poprzez:
 - a) skrócenie okresu od uruchomienia środków Phare do dostarczenia beneficjentom towarów i usług, a w przypadkach opóźnień naliczanie kar umownych,
 - b) uznawanie wyłącznie świadectw pochodzenia sprzętu po uprzednim ich sprawdzeniu czy są zgodne z zawartymi umowami i zasadami DIS,
 - c) wyrażanie zgody na dostawę sprzętu po uprzednim stwierdzeniu, że są warunki do jego zainstalowania i sprawdzenia pod względem technicznym oraz przekazywanie tego sprzętu beneficjentom w możliwie najkrótszym czasie,
 - d) ubezpieczenie sprzętu przed przypadkową jego utratą lub uszkodzeniem w okresie od dnia jego nabycia do dnia jego przekazania beneficjentowi,
 - e) sprawdzanie pod względem ilościowym i jakościowym dokumentacji towarów wraz z wystawionymi gwarancjami, przed jej przekazaniem do odbiorców końcowych.
2. Ustalenie we współdziałaniu z ARiMR ostatecznych ilości i wartości sprzętu pochodzącego z krajów azjatyckich oraz wyegzekwowanie od ICL Poland Sp. z o.o. i Logon S.A. wymiany tego sprzętu na sprzęt zgodny z postanowieniami MF 98, o identycznych lub lepszych parametrach lub wyegzekwowanie od dostawców kwot w wysokości odpowiadającej wartości tego sprzętu; rozważenie wypowiedzenia umów zawartych z powyższymi firmami na dostawy sprzętu, zgodnie z ich postanowieniami dotyczącymi zastosowania takiej sankcji w przypadku, gdy sprzęt nie będzie pochodził z UE lub krajów beneficjentów programu Phare.
3. Uzupelnienie dokumentacji Fundacji o 5 brakujących oryginałów dokumentów przekazania sprzętu przez ICL Poland Sp. z o.o.
4. Niezwłoczne wyegzekwowanie rozliczeń pozostałych kwot 8.920,89 € i 8.055,18 € od doradców przedakcesyjnych uczestniczących w projektach PL 9805.01 i PL 9805.03.
5. Poprawienie współpracy Fundacji z ARiMR, UKIE oraz MRiRW w ramach dalszej realizacji projektów finansowanych ze środków Phare, w tym terminowe przekazywanie kwartalnych raportów.

Zarząd Fundacji „Fundusz Współpracy” pismem z dnia 17 marca 2002 r. odnośnie realizacji wniosków pokontrolnych poinformował NIK, że:

1. W celu usprawnienia procesu kontraktowania dostaw towarów i usług JFK opracuje do dnia 10 kwietnia 2002 r. instrukcję dla beneficjentów projektów dotyczącą postępowania w trakcie odbioru sprzętu. Opracowany zostanie nowy formularz

protokołu przyjęcia dostawy sprzętu, w którym beneficjent programu przejmie odpowiedzialność materialną za dostarczony sprzęt. W porozumieniu z UKIE (pierwsze spotkanie odbyło się na ten temat 15 marca 2002 r.) opracowane zostaną zasady uczestnictwa pracowników Fundacji przy odbiorze dostaw i późniejszej kontroli wykorzystania sprzętu u beneficjenta.

2. Fundacja prowadzi korespondencję z ICL Poland Sp. z o.o. dotyczącą wyjaśnienia przyczyn dostarczenia sprzętu nie spełniającego wymogów pochodzenia. Dnia 8 marca 2002 r. skierowane zostało do ICL wezwanie do wymiany pierwszej partii kwestionowanego sprzętu. W zależności od przebiegu rozmów z ICL, Fundacja podejmie dalsze kroki przewidziane w kontrakcie z ICL w tej sprawie.
3. Do końca kwietnia 2002 r. uzupełniona zostanie dokumentacja Fundacji o 5 brakujących oryginałów dokumentów przekazania sprzętu przez ICL Poland Sp. z o.o. do ARiMR.
4. Do końca marca 2002 r. Fundacja wyegzekwuje rozliczenie od doradców przedakcesyjnych kwoty 16.976,07 € z projektów PL 9805.01 i PL 9805.03.
5. Aby poprawić współpracę z ARiMR, UKIE i MRiRW w ramach dalszej realizacji projektów finansowanych za środki Phare, w tym terminowego przekazywania kwartalnych raportów, Fundacja zorganizuje z tymi podmiotami spotkanie do końca kwietnia 2002 r.
6. Wyniki i wnioski z przeprowadzonej przez NIK kontroli zostaną omówione na najbliższym spotkaniu kierowników projektów JFK, na którym zostaną wyznaczone osoby odpowiedzialne za wykonanie poszczególnych zaleceń i wniosków.

P.o. Dyrektor Departamentu
Środowiska, Rolnictwa
i Zagospodarowania Przestrzennego

Andrzej GŁOWACKI

AKCEPTUJĘ

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Zbigniew WESOŁOWSKI

ZATWIERDZAM

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli
Mirosław SEKUŁA

Warszawa, dnia 26 marca 2002 r.

[Załączniki](#)